

Mind the Gap Report: COALESCE for Support in Cyprus

Ανάλυση αναγκών για την ενσωμάτωση μεταναστριών θυμάτων
εμπορίας προσώπων για σεξουαλική εκμετάλλευση/κακοποίηση

Funded by the European Union's
Asylum, Migration and Integration Fund

MEDITERRANEAN
INSTITUTE OF
GENDER STUDIES

Mind the Gap Report: COALESCE for Support in Cyprus

Ανάλυση αναγκών για την ενσωμάτωση μεταναστριών θυμάτων εμπορίας προσώπων για σεξουαλική εκμετάλλευση/κακοποίηση

Χρηματοδότηση

Η έκθεση αυτή χρηματοδοτήθηκε από το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Πρόγραμμα Coalesce

Η έκθεση αυτή συντάσσεται για τη χρηματοδοτούμενη από την ΕΕ πρωτοβουλία «COALESCE: Νομική, ψυχοκοινωνική και οικονομική ενδυνάμωση για την ένταξη γυναικών υπηκόων τρίτων χωρών (ΥΤΧ) που υπήρξαν θύματα εμπορίας προσώπων (ΘΕΠ) για σεξουαλική εκμετάλλευση και κακοποίηση (Coalesce Project EC AMIF: 958133), με επικεφαλής το Μεσογειακό Ινστιτούτο Μελετών Κοινωνικού Φύλου (MIGS) (Κύπρος) σε συνεργασία με τους φορείς Immigrant Council of Ireland (ICI) (Ιρλανδία), Caritas Cyprus, Κυπριακό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, SOLWODI (Γερμανία), Associazione Iroko Onlus (Ιταλία), Association, Marta Centre (Λετονία), Klaipeda Social and Psychological Services Center (KSPSC) (Λιθουανία), και European Network of Migrant Women (ENoMW) - μια ευρωπαϊκή πλατφόρμα με έδρα το Βέλγιο.

Το Coalesce συντρέχει τα θύματα εμπορίας προσώπων: παρέχοντας υποστήριξη και βοήθεια σε γυναίκες υπηκόου τρίτων χωρών που έχουν πέσει θύματα εμπορίας προσώπων με σκοπό το σεξ, και αναπτύσσοντας συνέργειες και συμπληρωματικότητες για την κάλυψη αναγκών αναγνώρισης, βοήθειας και υποστήριξης, και βελτιώνοντας τη διεθνή συνεργασία μεταξύ επαγγελματιών και εργαζόμενων πρώτης γραμμής. Στόχος του Coalesce είναι να βάλει τη φωνή των γυναικών που έχουν πέσει θύματα εμπορίας στο επίκεντρο της υλοποίησης του προγράμματος.

Συντάκτρια

Χριστίνα Καϊλή (MIGS)

 <https://orcid.org/0000-0002-6354-2275>

Γραφιστικός σχεδιασμός: ENoMW

Επιμέλεια: Lara Bastajian (Storyline Creatives)

Ευχαριστίες

Ευχαριστούμε για τις συνεντεύξεις τις γυναίκες που υπήρξαν θύματα εμπορίας προσώπων, που μοιράστηκαν τις ιστορίες τους και φάνηκαν πρόθυμες να παρουσιάσουν όψεις της καθημερινής τους ζωής.

Ευχαριστούμε ιδιαίτερα τις Aria Louis (Caritas Cyprus), Κάσια Ευριπίδου (CyRC) και Μελανή Ζήνωνος (CyRC) για τη συμβολή τους.

Έκδοση

Το copyright για την παρούσα έκδοση ανήκει στο Μεσογειακό Ινστιτούτο Μελετών Κοινωνικού Φύλου (MIGS). Η χρήση επιτρέπεται αρκεί να αναφέρεται η πηγή.

©Mediterranean Institute of Gender Studies
Λεωφόρος Μακεδονίτισσας 46, CY-2417
P.O. Box 24005, CY-1700, Λευκωσία, Κύπρος

Μάιος 2021

Δήλωση αποποίησης ευθύνης

Το περιεχόμενο αυτής της έκθεσης αντιπροσωπεύει τις απόψεις των συντακτριών από το Μεσογειακό Ινστιτούτο Μελετών Κοινωνικού Φύλου οι οποίες έχουν την αποκλειστική ευθύνη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν εγγυάται την ακρίβεια των πληροφοριών που δίνονται και δεν αποδέχεται καμία ευθύνη για την οποιαδήποτε χρήση τους

Table of Contents

Table of Contents

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ COALESCE	4
Η ΕΚΘΕΣΗ MIND THE GAP: COALESCE FOR SUPPORT IN CYPRUS.....	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	6
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ (ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΕΡΕΥΝΑ)	7
ΗΜΙΔΟΜΗΜΕΝΕΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ.....	7
ΔΕΙΓΜΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ	8
ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	9
ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ	10
ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	10
ΔΕΙΚΤΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ.....	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	12
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΕ	12
ΕΘΝΙΚΟ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	14
<i>Νομοθεσία</i>	16
<i>Πολιτικές για το φύλο και το άσυλο</i>	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ	19
ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ	20
Άδειες Διαμονής	29
ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ	31
ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ	33
ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΗ ΣΤΕΓΑΣΗ.....	35
ΧΡΗΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΥΛΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ (ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ)	38
ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΙΑΤΡΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ.....	41
ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ	44
ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΑΛΛΕΣ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΕΝΤΑΞΗΣ	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ	47
ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ.....	48
ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΕΝΤΑΞΙΑΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ	52
ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΑΛΛΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	53
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ	54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	56
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	61
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	65
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1 - ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ ΜΕ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΤΕΙ ΩΣ ΘΥΜΑΤΑ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΠΡΟΣΩΠΩΝ (ΘΕΠ).....	65
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2 - ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ ΜΕ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΧΟΥΝ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΤΕΙ ΩΣ ΘΥΜΑΤΑ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΠΡΟΣΩΠΩΝ (ΘΕΠ)	67

Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή

Το πρόγραμμα COALESCE

Αυτή η εθνική έκθεση πραγματοποιείται στο πλαίσιο του «COALESCE: Νομική, ψυχοκοινωνική και οικονομική ενδυνάμωση για την ένταξη γυναικών υπηκόων τρίτων χωρών (ΥΤΧ) που υπήρξαν θύματα εμπορίας προσώπων (ΘΕΠ) με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση και κακοποίηση» (Coalesce Project EC AMIF: 958133). Το COALESCE χρηματοδοτείται από το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (TAME) και υλοποιείται από μια συνεργατική κοινοπραξία: το [Μεσογειακό Ινστιτούτο Μελετών Κοινωνικού Φύλου](#) (MIGS) (επικεφαλής εταίρος)· το [Κυπριακό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες](#)· την [CARITAS Cyprus](#) (Κύπρος)· την [IROKO Onlus](#) (Ιταλία)· το [Marta Centre](#) (Λετονία)· το [European Network of Migrant Women](#) (Βέλγιο)· το [Immigrant Council of Ireland](#) (ICI) (Ιρλανδία)· τη [Solwodi](#) (Γερμανία)· και την [Klapeida](#) (Λιθουανία).

Στόχος του προγράμματος είναι να προσφέρει υποστήριξη σε μετανάστριες θύματα εμπορίας προσώπων με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση στην Ευρώπη. Παρέχοντας βασισμένη στο φύλο ψυχοκοινωνική, νομική και οικονομική υποστήριξη και βοήθεια σε γυναίκες ΥΤΧ που έχουν υπάρξει θύματα εμπορίας προσώπων με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση, το πρόγραμμα επιδιώκει την ανάπτυξη διαύλων συνέργειας και συμπληρωματικότητας για τον εντοπισμό των αναγκών για βοήθεια και υποστήριξη, καθώς και τη βελτίωση της διεθνούς συνεργασίας μεταξύ επαγγελματιών και εργαζομένων της πρώτης γραμμής.

Η σύνδεση ανάμεσα στη βοήθεια που χρειάζονται τα θύματα και άλλους παράγοντες όπως το φύλο τους, η συγκεκριμένη μορφή εκμετάλλευσης που έχουν υποστεί και το καθεστώς διαμονής τους είναι πλήρως τεκμηριωμένη και αναγνωρισμένη (Οδηγία 2011/36/ΕΕ). Μάλιστα, οι ανάγκες των γυναικών που έχουν πέσει θύματα εμπορίας προσώπων με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση είναι συχνά πολύ σύνθετες (EC, 2016c· EIGE, 2018). Επομένως, ο έμφυλος χαρακτήρας της εμπορίας προσώπων, ως μορφής έμφυλης βίας, αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο για την εννοιολογική προσέγγιση και το πρόγραμμα εργασίας του COALESCE. Ανταποκρινόμενο στην προτεραιότητα 5 του AMIF¹, το

---

¹ Galanti- Eva Dimovne Keresztes. (2019). *AMIF Call for proposals Topic 5 – Support to victims of trafficking in human beings*. Από το:

πρόγραμμα εστιάζει στις επιπτώσεις που έχουν οι εξελίξεις στη μετανάστευση, ιδίως στο πλαίσιο της παρατεταμένης αβεβαιότητας και της όξυνσης των κοινωνικών ανισοτήτων που έχουν προκληθεί από την πανδημία του COVID-19, η οποία επηρεάζει τα πιο ευάλωτα θύματα της εμπορίας προσώπων, και ειδικότερα τις μετανάστριες και τα παιδιά.

Ειδικότερα, το πρόγραμμα εργασίας του προγράμματος COALESCE περιλαμβάνει:

- Την παροχή βοήθειας με την καθοδήγηση ενός **Μοντέλου Ένταξης με βάση το Φύλο (ΜΕΦ)** για νομική, ψυχοκοινωνική βοήθεια και οικονομική ενδυνάμωση για την ενίσχυση της ένταξης των γυναικών ΥΤΧ ΘΕΠ.
- Το σχεδιασμό μιας **λειτουργικής πρακτικής εργαλειοθήκης** εμπλουτισμένης με πληροφορίες από γυναίκες που έχουν υπάρξει θύματα, η οποία θα **συγκεντρώνει εξειδικευμένη γνώση** και προτάσεις για τη βιώσιμη εφαρμογή των οδηγιών και των εργαλείων της ΕΕ με βάση το φύλο, **επιδρώντας στη δουλειά των παρόχων υπηρεσιών** (συμπεριλαμβανομένων των αρχών ασύλου).
- Την προαγωγή της **εθνικής και διεθνικής ανταλλαγής γνώσεων** μεταξύ αρμόδιων φορέων σχετικά με τα οφέλη των ΜΕΦ και τη σταθερή εφαρμογή τους, προσβλέποντας σε συνεργατικές προσεγγίσεις υπέρ των γυναικών ΘΕΠ.
- Τη βελτίωση της **δυνατότητας των οργανώσεων υποστήριξης θυμάτων** σε όλη την ΕΕ να παρέχουν **υπηρεσίες υποστήριξης με βάση το φύλο** (όπως ψυχοκοινωνική, νομική και οικονομική ενδυνάμωση), προσαρμοσμένες στις ανάγκες μεταναστριών ΘΕΠ με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση/κακοποίηση, συμβάλλοντας επίσης στην έγκαιρη αναγνώριση τους.

Τέλος, λαμβάνοντας υπόψη όλα τα διαθέσιμα μέτρα προστασίας στο πλαίσιο που ορίζεται από την Οδηγία κατά της Εμπορίας Ανθρώπων,² το πρόγραμμα αυτό επιδιώκει να ενισχύσει την ανταλλαγή γνώσεων και τις βέλτιστες πρακτικές για την ένταξη των θυμάτων εμπορίας προσώπων μεταξύ των μελών της κοινοπραξίας, η οποία συνενώνει μια ποικιλόμορφη ομάδα φεμινιστικών οργανώσεων ιδιαίτερα εξειδικευμένων στην υποστήριξη μεταναστριών ΘΕΠ που έχουν υποστεί σεξουαλική βία και εκμετάλλευση.

---

https://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/other_eu_prog/other/home/guide/amif-info-session-2019-ag-call-05_en.pdf.

² Οδηγία 2011/36/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 5ης Απριλίου 2011 για την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας προσώπων και για την προστασία των θυμάτων της, καθώς και για την αντικατάσταση της απόφασης-πλαίσιο 2002/629/ΔΕΥ του Συμβουλίου.

Η έκθεση Mind the Gap: COALESCE for Support in Cyprus

Σκοπός αυτής της έκθεσης είναι να παρουσιάσει μια χαρτογράφηση και ανάλυση 1) των αναγκών για υποστήριξη και ένταξη των γυναικών υπηκόων τρίτων χωρών που έχουν υπάρξει θύματα εμπορίας προσώπων για σεξουαλική εκμετάλλευση (ΥΤΧ ΘΕΠ) και 2) των τοπικών μηχανισμών υποστήριξης στην Κύπρο. Η ανάλυση υιοθετεί μια θυματοκεντρική και έμφυλη προσέγγιση, συμπεριλαμβάνοντας άμεσα τα ΘΕΠ στη χαρτογράφηση και την αξιολόγηση των τοπικών μηχανισμών υποστήριξης, ώστε να εντοπιστούν περιοχές για παρεμβάσεις ευαίσθητες προς το φύλο. Η έκθεση αυτή υπογραμμίζει συνεπώς τα κενά που υπάρχουν στην Κύπρο όσον αφορά τη βοήθεια και την υποστήριξη, από τη σκοπιά των ΘΕΠ με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση.

Έχουν ληφθεί υπόψη οι παρακάτω περιοχές παρέμβασης: 1) ψυχοκοινωνική και νομική υποστήριξη· και 2) οικονομική ανεξαρτησία (οικονομική ενδυνάμωση). Η ανάλυση αναγκών περιλαμβάνει δευτερογενή έρευνα και συνεντεύξεις με γυναίκες ΥΤΧ που έχουν υπάρξει ΘΕΠ με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση και την καταναγκαστική πορνεία. Κεντρικό σημείο εδώ αποτελούν οι συγκεκριμένες ανάγκες με βάση το φύλο αναφορικά με το Άρθρο 1 της Οδηγίας κατά της εμπορίας προσώπων. Η έκθεση λαμβάνει επίσης υπόψη τις επιπτώσεις από την πανδημία του COVID-19 σχετικά με την πρόσβαση σε υπηρεσίες υποστήριξης.

Η έκθεση συνιστά μια σύντομη επισκόπηση του προγράμματος, του νομικού πλαισίου και των πολιτικών σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, και κατόπιν την ανάλυση κεντρικών θεμάτων και αναγκών που εντοπίστηκαν μέσα από σε βάθος συνεντεύξεις με γυναίκες ΥΤΧ ΘΕΠ με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στην Κύπρο.

Κεφάλαιο 2: Μεθοδολογία

Η κοινοπραξία του COALESCE έχει υιοθετήσει μια κοινή μεθοδολογία ώστε να διασφαλίζεται η συνοχή της χαρτογράφησης και της ανάλυσης των αναγκών σε όλες τις συνεργαζόμενες χώρες. Τα αποτελέσματα αυτής της χαρτογράφησης πλαισίου και της ανάλυσης αναγκών εντάσσονται απευθείας στο σχεδιασμό, τη σύνταξη και την ανάπτυξη των Μοντέλων Ένταξης με βάση το Φύλο, ή ΜΕΦ (Πακέτο Εργασίας 3 του Προγράμματος COALESCE). Στο πλαίσιο των ΜΕΦ θα δημιουργηθεί ένα εγχειρίδιο το οποίο θα προτείνει

ένα μοντέλο για την ψυχοκοινωνική και νομική υποστήριξη (ΜΨΝ) και ένα μοντέλο για την οικονομική ενδυνάμωση (ΜΟΕ) για γυναίκες ΘΕΠ. Η σύνδεση αυτής της ανάλυσης αναγκών με τα ΜΕΦ διασφαλίζει τη συστηματική ενσωμάτωση της φωνής και της οπτικής των ενδιαφερόμενων μεταναστριών στα μέτρα ένταξης που σχεδιάζονται, εφαρμόζονται και αξιολογούνται στην πορεία του προγράμματος COALESCE.

Για τη συλλογή δεδομένων στην παρούσα μελέτη χρησιμοποιήθηκαν δύο μέθοδοι, συγκεκριμένα η **βιβλιογραφική ανασκόπηση** (δευτερογενής έρευνα) και οι **ημιδομημένες συνεντεύξεις** με τα ΘΕΠ ΥΤΧ.

Βιβλιογραφική ανασκόπηση (Δευτερογενής έρευνα)

Στη δευτερογενή μας ανάλυση συμπεριλάβαμε επισκόπηση της νομοθεσίας, των εφαρμοζόμενων πολιτικών, ακαδημαϊκών και άλλων εκθέσεων, καθώς και αναφορών που έχουν δημοσιευτεί από την κυπριακή κυβέρνηση, την ΕΕ και άλλους διεθνείς φορείς. Από αυτές, συλλέξαμε τις πιο πρόσφατες πληροφορίες σχετικά με τις προβλέψεις για την υποστήριξη και την ένταξη γυναικών ΥΤΧ ΘΕΠ με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση σε τοπικό επίπεδο. Η ανάλυση αξιοποιεί ήδη υπάρχουσες αναλύσεις της ΕΕ για μέτρα απέναντι στην εμπορία προσώπων βασισμένα στο φύλο ώστε να συνδυάσει το μικροεπίπεδο με το μακροεπίπεδο (Yonkova κ.ά., 2017). Για αυτόν το λόγο, ενσωματώσαμε δεδομένα που συγκεντρώθηκαν μέσα από την εξέταση της σχετικής ευρωπαϊκής νομοθεσίας και των αντίστοιχων πολιτικών, μελετών της ΕΕ, μελετών του ΕΙΓΕ, της διαδικτυακής βιβλιοθήκης της ΕΕ κατά της εμπορίας προσώπων, εκθέσης αντίστοιχων προγραμμάτων, και βασιστήκαμε στα ευρήματα συναδέλφων μας στο πεδίο όπως η Solwodi και το ICI, που εργάστηκαν στο πρόγραμμα ASSIST για τον εντοπισμό των καλύτερων δυνατών πρακτικών για την παροχή βοήθειας με βάση το φύλο (Thomson & Yonkova, 2020).

Ημιδομημένες συνεντεύξεις

Εξαιτίας της πανδημίας του COVID-19, αντί για τις σχεδιασμένες ομάδες εστίασης, διενεργήθηκαν το Μάρτιο του 2021 ημιδομημένες συνεντεύξεις. Αυτές οι σε βάθος συνεντεύξεις μας επέτρεψαν να αποκτήσουμε βαθύτερη γνώση της κοινωνικής πραγματικότητας που βιώνουν οι επηρεαζόμενες γυναίκες, καθώς μπόρεσαν να μας δώσουν περιγραφές και απόψεις από πρώτο χέρι για τα υπάρχοντα μέτρα υποστήριξης και

ένταξης. Οι συνεντεύξεις αυτές έδωσαν επίσης τη δυνατότητα για συζητήσεις και συνομιλίες με ΘΕΠ που εξέτασαν τις ανάγκες τους για την καλύτερη δυνατή υποστήριξη, επιτρέποντας στον/στην ερευνητή/-τρια να αναστοχαστεί και να ενισχύσει την αντικειμενικότητά του/της (Harding, 1991, σ. 161). Οι εκ των προτέρων διαμορφωμένες ερωτήσεις έδωσαν μια γενική δομή της συνέντευξης, βασισμένη στους κεντρικούς θεματικούς άξονες της ανάλυσης και στη συνέχεια προσαρμόστηκαν στο αντίστοιχο κοινωνικοοικονομικό και προσωπικό προφίλ κάθε ερωτώμενης.

Δείγμα συνεντεύξεων

Το δείγμα περιλάμβανε οχτώ (n=8) ωφελούμενες από το Κυπριακό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (ΚΣΠ) και την Caritas Cyprus. Ερευνητές/-ριες από τις δύο ΜΚΟ πραγματοποίησαν ένα συνδυασμό από κατά πρόσωπο και τηλεφωνικές συνεντεύξεις το Μάρτιο του 2021. Το ΚΣΠ διεξήγαγε έξι από τις συνεντεύξεις και η Caritas δύο. Οι ερωτώμενες επιλέχτηκαν με βάση την ομάδα στόχο του COALESCE. Στόχος των συνεντεύξεων ήταν η απόκτηση ποιοτικών πληροφοριών για τον εντοπισμό συγκεκριμένων τομέων παρέμβασης σε τοπικό και εθνικό επίπεδο: ψυχοκοινωνική και νομική υποστήριξη καθώς και οικονομική ενδυνάμωση. Το ημιδομημένο ερωτηματολόγιο Α (Παράρτημα 1) απευθυνόταν σε συμμετέχουσες που έχουν αναγνωριστεί ως ΘΕΠ και το Ερωτηματολόγιο Β (Παράρτημα 2) χρησιμοποιήθηκε για εκείνες που θεωρούνταν ΘΕΠ, αλλά δεν είχαν αναγνωριστεί ως τέτοια από τις κρατικές αρχές. Στις κεντρικές θεματικές περιλαμβάνονταν ζητήματα όπως καθεστώς διαμονής, κατοικία, υλική υποστήριξη, ιατρική και ψυχολογική υποστήριξη, άλλα ενταξιακά μέτρα, εργασία και απασχόληση, οικονομική ανεξαρτησία, εκπαίδευση και γλώσσα. Οι συνεντεύξεις διεξάχθηκαν στα αγγλικά. Οι ερευνήτριες κράτησαν σημειώσεις από τις πιο σημαντικές δηλώσεις στη διάρκεια της συνέντευξης και σε κάποιες περιπτώσεις παρέθεσαν αυτολεξεί τις ερωτώμενες.

Και οι οχτώ γυναίκες που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις είναι ΘΕΠ ή φερόμενα ΘΕΠ με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση και όλες προέρχονται από αφρικανικές χώρες: συγκεκριμένα, 7 από τις γυναίκες προέρχονται από το Καμερούν και μία από τη Νιγηρία (KY4). Εφτά από τις γυναίκες είναι μητέρες (KY2-KY8). Οι αιτήσεις τεσσάρων από τις γυναίκες (KY1-2 και KY6-7) να αναγνωριστούν ως ΘΕΠ ήταν ανεπιτυχείς και η αίτηση ασύλου τους εκκρεμεί. Δύο από τις γυναίκες (KY5 και KY8) αναγνωρίστηκαν επίσημα ως

ΘΕΠ και πήραν άσυλο. Δύο ακόμα γυναίκες (ΚΥ3 και ΚΥ4) έχουν αναγνωριστεί ως ΘΕΠ αλλά η αίτηση ασύλου τους παραμένει εκκρεμής.

Πίνακας 1. Δημογραφικά χαρακτηριστικά των γυναικών ΘΕΠ που συμμετείχαν στην ανάλυση αναγκών στην Κύπρο

Συνέντευξη αρ.	Ακρωνύμιο	Προσφυγική ιδιότητα	Ιδιότητα ΘΕΠ	Χώρα προέλευσης	Διάστημα στην Κύπρο	Άλλο
Συνέντευξη 1	ΚΥ1	Αιτούσα άσυλο	Πιθανή αλλά όχι αναγνωρισμένη	Καμερούν	2 χρόνια	
Συνέντευξη 2	ΚΥ2	Αιτούσα άσυλο	Πιθανή αλλά όχι αναγνωρισμένη	Καμερούν	1.5 χρόνια	μητέρα
Συνέντευξη 3	ΚΥ3	Αιτούσα άσυλο	Αναγνωρισμένο ΘΕΠ	Καμερούν	3 χρόνια	μητέρα
Συνέντευξη 4	ΚΥ4	Αιτούσα άσυλο	Αναγνωρισμένο ΘΕΑ	Νιγηρία	4 χρόνια	μητέρα
Συνέντευξη 5	ΚΥ5	Αναγνωρισμένη προσφύγισσα	Αναγνωρισμένο ΘΕΠ	Καμερούν	3 χρόνια	μητέρα
Συνέντευξη 6	ΚΥ6	Αιτούσα άσυλο	Πιθανή αλλά όχι αναγνωρισμένη	Καμερούν	3 χρόνια	μητέρα
Συνέντευξη 7	ΚΥ7	Αιτούσα άσυλο	Πιθανή αλλά όχι αναγνωρισμένη	Καμερούν	3 χρόνια	μητέρα
Συνέντευξη 8	ΚΥ8	Αναγνωρισμένη προσφύγισσα	Αναγνωρισμένο ΘΕΠ	Καμερούν	6 χρόνια	μητέρα

Δικός μας πίνακας

Ανάλυση δεδομένων

Στις σημειώσεις των συνεντεύξεων, οι οποίες περιλάμβαναν τη συστηματική κατηγοριοποίηση και ανάλυση των κεντρικών δηλώσεων και θεμάτων που προέκυπταν από τις συνεντεύξεις, χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος ποιοτικής ανάλυσης περιεχομένου Mayring (Mayring 2014), προκειμένου να καλυφθούν οι ανάγκες για ψυχοκοινωνική και νομική υποστήριξη και οικονομική ενδυνάμωση.

Ποιότητα δεδομένων και δεοντολογία

Στην έκθεση έχουν εφαρμοστεί τα παρακάτω ποιοτικά κριτήρια: αντικειμενικότητα, αξιοπιστία και εσωτερική κι εξωτερική αναστοχαστικότητα. Η έκθεση συμμορφώνεται επίσης με δεοντολογικές ερευνητικές αρχές, καθώς και με την πολιτική προστασίας που έχει θεσπιστεί από την κοινοπραξία ειδικών του COALESCE, όπως για παράδειγμα την ενημερωμένη συναίνεση.³ Επιπλέον τα προσωπικά δεδομένα και άλλες πληροφορίες έγιναν ανώνυμες κατά τη διαδικασία διαχείρισης και ανάλυσης των δεδομένων (UNIAP, 2008).

Περιορισμοί της ποιοτικής έρευνας

Με δεδομένο ότι οι συμμετέχουσες είναι γυναίκες από τρίτες χώρες, οι Κύπριες ερευνήτριες γνώριζαν ότι θα υπήρχαν πολιτιστικές και γλωσσικές δυσκολίες, αν και δεδομένης της προηγούμενης εμπειρίας τους με ΘΕΠ στο πεδίο της κοινωνίας των πολιτών και της κοινωνικής εργασίας, ήταν ήδη ευαισθητοποιημένες σε σχέση με τα πολιτιστικά χαρακτηριστικά και την ευάλωτη θέση των ερωτώμενων. Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν στα αγγλικά. Καθώς οι ερευνήτριες δεν είναι ειδικευμένες στη διερμηνεία ή την πολιτισμική μεσολάβηση, δεν μπορούσαν να εγγυηθούν την απουσία σφαλμάτων στη μεταγραφή. Επιπλέον, το μικρό δείγμα ($n=8$) σήμαινε ότι τα αποτελέσματα αυτής της προκαταρκτικής έρευνας δεν μπορούσαν να είναι απολύτως αντιπροσωπευτικά, αλλά ότι μάλλον έδιναν ορισμένα κεντρικά θέματα σχετικά με τις ενταξιακές ανάγκες ΥΤΧ ΘΕΠ με βάση το φύλο.

Δείκτες οικονομικής ανεξαρτησίας

Η έννοια της οικονομικής ανεξαρτησίας των γυναικών αναγνωρίζει ότι οι γυναίκες είναι οικονομικώς δρώντα υποκείμενα που συμβάλλουν στην οικονομική δραστηριότητα και θα πρέπει να είναι σε θέση να ωφελούνται από αυτή σε ισότιμη βάση με τους άντρες. Επιπροσθέτως, αναγνωρίζει ότι η οικονομική ανεξαρτησία μπορεί να παίζει σημαντικό ρόλο για την ενίσχυση της θέσης των γυναικών στην κοινωνία και μέσα στο νοικοκυριό. Η

---

³ Οι συμμετέχουσες ενημερώθηκαν πώς θα χρησιμοποιούνταν οι δηλώσεις τους, ότι η συμμετοχή τους ήταν εθελοντική και ότι η συναίνεσή τους ήταν απαραίτητη για τη συνέντευξη. Τους δόθηκε για να υπογράψουν μια δήλωση συναίνεσης.

οικονομική ανεξαρτησία αναφέρεται σε μια συνθήκη κατά την οποία γυναίκες και άντρες έχουν δική τους πρόσβαση σε όλο το φάσμα των οικονομικών ευκαιριών και πόρων –όπως απασχόληση, υπηρεσίες και επαρκές διαθέσιμο εισόδημα– ώστε να μπορούν να διαμορφώνουν και ελέγχουν τη ζωή τους, να καλύπτουν τις δικές τους ανάγκες και εκείνες τυχόν εξαρτώμενων προσώπων και να κάνουν συνειδητές επιλογές (Pesce & Christodoulou, 2017).

Η οικονομική ενδυνάμωση νοείται μέσα στο πλαίσιο μιας επαρκούς οικονομικής ανεξαρτησίας και περιλαμβάνει, χωρίς να περιορίζεται σε αυτά, τα εξής θέματα και δείκτες: ευκαιρίες απασχόλησης· εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση (επιμόρφωση επαγγελματικού προσανατολισμού και ευκαιρίες επιχειρηματικότητας, επιχειρηματικά σχέδια, πρόσβαση σε πόρους)· κινητοποίηση πόρων και σχέδια χρηματοδότησης (νεοφυείς και μικρές επιχειρήσεις)· πρόσβαση σε τεχνολογία και ψηφιακές δεξιότητες· καθοδήγηση· υπηρεσίες φροντίδας· πρόνοια και κοινωνικά επιδόματα· στέγαση και υπηρεσίες συκοινωνιών· και άμεσες ή έμμεσες χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες.

Οι τρεις άξονες παρέμβασης –ψυχοκοινωνική, νομική και οικονομική ενδυνάμωση– θεωρούνται συμπληρωματικοί με μια διαδικασία συμβουλευτικής, η οποία ορίζεται ως εξής:

Η συμβουλευτική είναι μια διεπιστημονική προσέγγιση κατά την οποία προσφύγισσες που έχουν υπάρξει θύματα έμφυλης βίας λαμβάνουν πολύπλευρη υποστήριξη, η οποία περιλαμβάνει ψυχοκοινωνική συμβουλευτική, πληροφορίες σχετικά με τα δικαιώματά τους και αρωγή στην κάλυψη των καθημερινών τους αναγκών. Στόχος της συμβουλευτικής είναι η υποστήριξη των αποδεκτών σε διάφορους τομείς της ζωής και όχι μόνο σε ό,τι αφορά περιστατικά που συνδέονται με έμφυλη βία. Η συμβουλευτική διαδικασία μπορεί να διαρκέσει μήνες ή και χρόνια και συναντιέται με πολλές άλλες διαδικασίες στις οποίες μπορεί να συμμετέχουν άτομα που αιτούνται άσυλο και θύματα βίας: τη διαδικασία χορήγησης ασύλου, ποινικές διαδικασίες ή διαδικασίες αστικού δικαίου, όπως διαζύγιο, επανένωση οικογένειας ή κηδεμονία τέκνων. Η συμβουλευτική είναι στην πράξη μια σειρά από ατομικές συνεδρίες όπου οι προσφύγισσες έχουν την ευκαιρία να ακουστούν και να διηγηθούν την ιστορία τους. Ανακαλύπτουν από κοινού με τον/τη σύμβουλο ένα φάσμα ευκαιριών. Οι γυναίκες ενημερώνονται για τα

δικαιώματά τους ως θύματα εγκλημάτων και ως αιτούσες άσυλο. Χαρτογραφούνται οι πρακτικές τους ανάγκες, όπως διατροφή, στέγη, ιατρικές ανάγκες, και στη συνέχεια παραπέμπονται σε άλλες υπηρεσίες. Σε βαθύτερο επίπεδο, οι σύμβουλοι περιγράφουν τη συμβουλευτική ως μια διαδικασία μετάβασης από την ντροπή, το φόβο και την αυτοκατηγορία στην οικοδόμηση εμπιστοσύνης, την ενδυνάμωση και την ενσωμάτωση (Lilja, 2019, σ. 43).

Κεφάλαιο 3: Νομικό πλαίσιο και πλαίσιο πολιτικής

Πολιτικό πλαίσιο της ΕΕ

Η εμπορία προσώπων (ΕΠ) αποτελεί μείζον πρόβλημα στην ΕΕ, χωρίς να παρουσιάζει ενδείξεις ότι περιορίζεται (EC second progress report, 2018), ιδίως η εμπορία γυναικών και κοριτσιών με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση, η οποία παραμένει η πιο διαδεδομένη μορφή εκμετάλλευσης (Eurorol, 2021). Οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν το 77% όλων των θυμάτων, ενώ η εμπορία προσώπων με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση αντιπροσωπεύει το 65% των συνολικών καταγεγραμμένων εγκλημάτων εμπορίας προσώπων σύμφωνα με τις στατιστικές της ΕΕ, εξαιρουμένων των δεδομένων του ΗΒ· βλ. EC, 2018). Τα στατιστικά στοιχεία υποδεικνύουν ότι πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή αφενός στην εμπορία γυναικών και αφετέρου στην εμπορία προσώπων με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση. Η ΕΑ αποτελεί μορφή βίας κατά των γυναικών (CoE, 2011, Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης), ένα έντονα έμφυλο έγκλημα όχι μόνο με βάση τη στατιστική, αλλά και τις σοβαρές, μακροπρόθεσμες επιπτώσεις και βλάβες που έχει αποδειχτεί ότι προκαλεί στα θύματά της, σύμφωνα με τη Μελέτη για την Έμφυλη Διάσταση της ΕΑ (EC, 2016c). Καθώς για την αποκατάσταση των θυμάτων απαιτείται σημαντική εξειδικευμένη επένδυση για μεγάλα διαστήματα, ο σχεδιασμός και η οργάνωση αποτελεσματικών προγραμμάτων αποκατάστασης και επανένταξης είναι κεφαλαιώδους σημασίας.

Η Μελέτη για την Έμφυλη Διάσταση της ΕΠ (EC, 2016c), η έκθεση Μέτρα με βάση το Φύλο σε Νόμους για την καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων (EIGE, 2018) και η Οδηγία για την καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων συνιστούν η βοήθεια να είναι κατάλληλη για το φύλο και την ηλικία των ΘΕΠ και να ανταποκρίνεται στη μορφή εκμετάλλευσης που βίωσαν. Σε αυτή την κατεύθυνση, η Επιτροπή υποστηρίζει προσπάθειες που έχουν στόχο τη

«συνολική και προσβάσιμη προστασία και να βοηθήσουν στην επανένταξη των θυμάτων εμπορίας προσώπων, λαμβάνοντας υπόψη τις συγκεκριμένες ανάγκες κάθε φύλου» (EC, 2017). Γι' αυτό τα Κράτη Μέλη (ΚΜ) της ΕΕ πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις πιο πρόσφατες εξελίξεις στις γνώσεις σχετικά με τη βασισμένη στο φύλο ένταξη, καθώς και τις πιο αποτελεσματικές προσεγγίσεις στην υποστήριξη της αποκατάστασης γυναικών θυμάτων ΕΠ (EC, 2016a, b, c).

Η ΕΠ έχει σε μεγάλο βαθμό διαμορφωθεί και συνυφανθεί με τις σημαντικές μεταναστευτικές ροές προς την ΕΕ και στο εσωτερικό της. Η Eurorol ανέφερε πρόσφατα ότι ομάδες του οργανωμένου εγκλήματος που εμπλέκονται στην ΕΠ συχνά εκμεταλλεύονται υπάρχοντες μεταναστευτικούς δρόμους για να μεταφέρουν θύματα προς την ΕΕ ή στο εσωτερικό της (Eurorol, 2018). Ακολουθώντας τη δεύτερη αναφορά προόδου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (EC, 2018), η ίδια έκθεση της Eurorol παρουσίαζε τη διασύνδεση ανάμεσα στους/στις αιτούντες/-ούσες άσυλο και την εμπορία προσώπων, η οποία έχει εξελιχθεί σε μείζον ζήτημα και για την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO). Ο Frontex, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (2018), διαπίστωσε σημαντική αύξηση στον αριθμό Νιγηριανών γυναικών και κοριτσιών (ολοένα και συχνότερα ανηλίκων) σε μεικτές μεταναστευτικές ροές προς την Ιταλία, που προορίζονταν να τροφοδοτήσουν την ευρωπαϊκή σεξουαλική αγορά. Αντίστοιχα, ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (IOM) ανέφερε αύξηση 600% σε μια περίοδο τριών ετών των μεταναστριών, κυρίως από τη Νιγηρία, με το εκτιμώμενο ποσοστό δυνητικών ΘΕΠ ανάμεσά τους να φτάνει το 80%. Εντούτοις η εμπορία γυναικών με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση παραμένει χαμηλή προτεραιότητα σε πολλά ΚΜ και πολλές γυναίκες ΘΕΠ δεν αναγνωρίζονται επίσημα ως τέτοιες (EC, 2018). Παρά τις ανεπαρκείς προσπάθειες αναγνώρισης, μεταξύ των οποίων και η διαδικασία ασύλου, είναι φανερό ότι ένα σημαντικό ποσοστό των θυμάτων εμπορίας προσώπων για σεξουαλική εκμετάλλευση που καταγράφονται στην ΕΕ είναι γυναίκες ΥΤΧ. Αυτό προσθέτει ένα επιπλέον στρώμα περιπλοκότητας στην αντιμετώπιση τέτοιων περιπτώσεων, εξαιτίας παραγόντων όπως το καθεστώς μετανάστευσης, οι πολιτισμικές ιδιαιτερότητες, το περιορισμένο δικαίωμα για κρατικά χρηματοδοτούμενες υπηρεσίες, η έλλειψη δικτύων υποστήριξης και ο αυξανόμενος ρατσισμός και η ξενοφοβία, που κάνουν δυσκολότερη την αρωγή για την

ένταξη, καθώς απαιτείται ταυτόχρονα συγκεκριμένη προσέγγιση με βάση το φύλο, ειδίκευση στη βία κατά των γυναικών (ΒΚΓ) καθώς και διατομεακή αρμοδιότητα.

Εθνικό νομικό και πολιτικό πλαίσιο

Η Κύπρος ως τόπος διαμετακόμισης και προορισμού είναι χώρα υψηλού κινδύνου για γυναίκες θύματα ΕΠ. Σύμφωνα με την Ομάδα Ειδικών για τη Δράση κατά της Εμπορίας Ανθρώπων (GRETA) του Συμβουλίου της Ευρώπης, τα ποσοστά καταδίκης για τους λαθρέμπορους που εκμεταλλεύονται γυναίκες με σκοπό το σεξ, τον καταναγκαστικό γάμο και την εργασία παραμένουν χαμηλά.

Σε μια περίοδο τεσσάρων ετών, η GRETA (2020) ανέφερε ότι μόνο 190 από τα 801 πιθανά ΘΕΠ στην Κύπρο, κυρίως γυναίκες, αναγνωρίστηκαν επίσημα ως τέτοια. Η κύρια μορφή εκμετάλλευσης που ανέφερε η έκθεση ήταν το σεξ, ακολουθούμενο από τον καταναγκαστικό γάμο, την εργασία και ένα συνδυασμό σεξ και εργασίας. Σχεδόν όλοι οι άντρες θύματα είχαν διακινηθεί με σκοπό την εκμετάλλευση της εργασίας τους. Υπήρχαν επτά παιδιά θύματα ΕΠ. Η διαφορά ανάμεσα στα αναγνωρισμένα και τα πιθανά ΘΕΠ δεν άλλαξε σημαντικά από το 2017 έως το 2019. Το ποσοστό αναγνώρισης για το 2017 ήταν 18% ενώ για το 2018 ήταν 18,7%. Το ποσοστό αναγνώρισης για την περίοδο αυτή ήταν υψηλότερο για τις γυναίκες, 22%, σε σύγκριση με τους άντρες, 17%. Αυτό μπορεί να εξηγείται από το υψηλότερο ποσοστό αναγνώρισης των θυμάτων ΕΠ με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση, που ήταν 13% το 2018, ενώ το ποσοστό αναγνώρισης θυμάτων ΕΠ με σκοπό την εκμετάλλευση εργασίας ήταν 10%. Μία άλλη παρατήρηση ήταν ότι το 2018 δεν αναγνωρίστηκε κανένα παιδί θύμα, παρά τον σχετικά μεγάλο αριθμό πιθανών θυμάτων σε σύγκριση με το 2017. Μία ακόμα τάση που μπορεί να επισημανθεί είναι ότι παρά τον εμφανιζόμενο συσχετισμό πιθανών θυμάτων ΕΠ με την καταναγκαστική επαιτεία, παράνομες υιοθεσίες και άλλα εγκλήματα, κανένα θύμα τέτοιων μορφών εμπορίας προσώπων δεν αναγνωρίστηκε το 2017 ή το 2018.

Η έκθεση της GRETA επισήμανε επίσης μια αναδυόμενη τάση από το 2015 στο πλαίσιο της σύνδεσης της εμπορίας προσώπων με καταχρήσεις των καθεστώτων θεώρησης εισόδου (βίζας). Τα διεθνικά εγκληματικά δίκτυα εκμεταλλεύονται τα καθεστώτα θεώρησης εισόδου ώστε να φέρνουν θύματα στη χώρα και να τα εκμεταλλεύονται. Τα καθεστώτα

θεώρησης εισόδου στα οποία γίνεται συνήθως κατάχρηση είναι οι τουριστικές βίζες και οι βίζες εργασίας που παίρνουν ΥΤΧ, τους οποίους εκμεταλλεύονται κατόπιν εργοδότες και γραφεία, καθώς και ενδιάμεσοι. Η χρήση ενδιάμεσων της ίδιας εθνικότητας με τα θύματα διευκολύνει και επιτρέπει τη δημιουργία εγκληματικών δικτύων τόσο στην πατρίδα τους όσο και στη χώρα προορισμού (GRETA, 2020).

Μία άλλη τάση είναι η αύξηση του αριθμού ατόμων που αιτούνται άσυλο τα οποία σε κάποιο σημείο του ταξιδιού τους πέφτουν θύματα λαθρεμπόρων και διακινητών ανθρώπων. Τέλος, αύξηση έχει σημειωθεί και στην εμπορία προσώπων με σκοπό τον καταναγκαστικό γάμο, κυρίως από ευρωπαϊκές εγκληματικές ομάδες που εκμεταλλεύονται γυναίκες συχνά από τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία (GRETA, 2020).

Την τελευταία δεκαετία στην Κυπριακή Δημοκρατία έχει υπάρξει τεράστια αύξηση στον αριθμό ατόμων που αιτούνται άσυλο για πρώτη φορά. Αυτή η σταθερή αύξηση εντάθηκε το 2018, κατά 72% σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο. Στα τέλη του 2019, η ανοδική τάση συνεχίστηκε με την υποβολή 12.724 νέων αιτήσεων ασύλου. Συνολικά, στο τέλος του 2019 βρίσκονταν σε εκκρεμότητα πάνω από 18.800 αιτήσεις για διεθνή προστασία (UNHCR, 2019). Σύμφωνα με έκθεση της Eurostat, η Κύπρος είχε τον μεγαλύτερο αριθμό καταγεγραμμένων ατόμων που αιτούνται άσυλο για πρώτη φορά σε σχέση με τον πληθυσμό της, κατά το τελευταίο τρίμηνο του 2019 (Eurostat, 2019). Η πλειονότητα των αιτούντων άσυλο στην Κύπρο είναι άντρες. Για παράδειγμα, το 2018 από σύνολο 7.765 αιτήσεων, οι 5.295 (68,2%) ήταν από άντρες, 2.410 (31,8%) από γυναίκες και 14% αφορούσαν παιδιά (Eurostat, 2019).

Οι εκτοπισμένοι μετανάστες μπαίνουν στην Κύπρο είτε μέσω θαλάσσης είτε διασχίζοντας την ελεγχόμενη από τον ΟΗΕ ζώνη ασφαλείας που χωρίζει το νησί. Οι περιοχές νότια από τη διαχωριστική «Πράσινη Γραμμή» ελέγχονται από την Κυπριακή Δημοκρατία· οι περιοχές στα βόρεια διοικούνται από τους Τουρκοκύπριους που ανακήρυξαν το 1983 την «Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου», η οποία έχει αναγνωριστεί μόνο από την Τουρκία. Δύο από τους/τις τρεις μετανάστες/-ριες που αιτούνται άσυλο στην Κυπριακή Δημοκρατία έχουν διασχίσει αντικανονικά την Πράσινη Γραμμή. Λαθρέμποροι, που συχνά παρουσιάζονται σαν εκπρόσωποι ιδιωτικών πανεπιστημίων στα βόρεια, παρέχουν τις υπηρεσίες τους σε άτομα δυνητικά αιτούντα άσυλο, χωρίς να εξηγούν την περίπλοκη

πολιτική κατάσταση του νησιού. Αυτό βάζει τους/τις μετανάστες/-ριες, και ιδίως τις γυναίκες, στον κίνδυνο να πέσουν θύματα εμπορίας προσώπων και σεξουαλικής εκμετάλλευσης (Angeli, 2020). Έτσι, σε μια κατάσταση όπως αυτή της Κύπρου, όπου οι πρόσφυγες/-γισσες και οι αιτούντες/-ούσες άσυλο δυσκολεύονται ιδιαίτερα να βρουν οικονομική και κατάλληλη στέγη, οι γυναίκες και τα κορίτσια αντιμετωπίζουν ακόμα μεγαλύτερο κίνδυνο (UNHCR Cyprus, 2018).

Σύμφωνα με την έκθεση της GRETA (2020), έχει υπάρξει σημαντική αύξηση στον αριθμό αιτούντων/-ουσών άσυλο που έχουν αναγνωρισθεί ως πιθανά θύματα ΕΠ ή ως άτομα σε κίνδυνο να πέσουν θύματα εμπορίας, ιδίως μεταξύ των κοριτσιών και των νέων γυναικών από τη Συρία, που φτάνουν ασυνόδευτες στο βόρειο τμήμα της Κύπρου για να συναντήσουν «συζύγους» τους οποίους έχουν παντρευτεί δι' αντιπροσώπου. Επιπλέον όλο και περισσότερα άτομα από αφρικανικές χώρες (κυρίως από το Καμερούν και τη Νιγηρία) που αιτούνται άσυλο, άντρες και γυναίκες, έχουν αναγνωρισθεί ως πιθανά θύματα ΕΠ. Σύμφωνα με τις κυπριακές αρχές, στην περίοδο από το 2015 έως το 2018, 31 άτομα αναφέρθηκαν από την Υπηρεσία Ασύλου και την Αναθεωρητική Αρχή Προσφύγων στην αστυνομία ως πιθανά θύματα ΕΠ. Η αστυνομία αναγνώρισε επίσημα 16 θύματα ΕΠ που το καθεστώς τους τη στιγμή της αναφοράς ήταν «αιτών/-ούσα άσυλο». Από το 2015, 12 άτομα έχουν εξασφαλίσει καθεστώς πρόσφυγα με αιτιολογία ότι υπήρξαν θύματα ΕΠ (κυρίως από το Καμερούν και τη Νιγηρία).

Η Κύπρος δημιούργησε το 2016 τον Εθνικό Μηχανισμό Αναφοράς (EMA), ορίζοντας το πλαίσιο συνεργασίας ανάμεσα στις σχετικές υπηρεσίες και ΜΚΟ για την αναγνώριση και την παραπομπή θυμάτων εμπορίας προσώπων στις αρμόδιες υπηρεσίες (βλ. Κεφάλαιο 4).

Νομοθεσία

Ο περί της Πρόληψης και της Καταπολέμησης της Εμπορίας και της Εκμετάλλευσης Προσώπων και της Προστασίας των Θυμάτων Νόμος του 2014 ήταν η πιο πρόσφατη αναθεώρηση του σχετικού νομικού πλαισίου στην Κύπρο. Ο νόμος προβλέπει βαριές ποινές (μέχρι 10 χρόνια κάθειρξη) για τους δράστες ΕΠ, οι οποίες γίνονται ακόμα βαρύτερες αν το θύμα είναι παιδί (μέχρι 20 χρόνια). Ποινικοποιεί επίσης τη χρήση υπηρεσιών αν υπάρχει βάσιμη υποψία ότι η υπηρεσία παρέχεται από θύμα ΕΠ. Η εμπορία

προσώπων με σκοπό την καταναγκαστική εργασία τιμωρείται μέχρι και με 6 χρόνια φυλάκιση αν το θύμα είναι ενήλικο και μέχρι 10 αν είναι ανήλικο.

Εκτός από τις ποινές φυλάκισης, ο νόμος 2014 για την εμπορία προσώπων τιμωρεί και την κατάσχεση ατομικών εγγράφων με πέντε χρόνια και/ή πρόστιμο 17.000 ευρώ και τη δωροδοκία δημόσιων υπαλλήλων με φυλάκιση πέντε χρόνων και/ή πρόστιμο μέχρι και 17.000 ευρώ. Αν ο δημόσιος υπάλληλος δεχτεί τη δωροδοκία, αντιμετωπίζει μέχρι πέντε χρόνια φυλάκιση και/ή πρόστιμο μέχρι 20.000 ευρώ. Ο νόμος προβλέπει επίσης πρόστιμα και άλλες ποινές (όπως κατασχέσεις και προσωρινό ή μόνιμο κλείσιμο εγκαταστάσεων). Ο νόμος του 2014 είναι ευθυγραμμισμένος με την Οδηγία του Συμβουλίου 2004/81 (για την άδεια διαμονής για υπηκόους τρίτων χωρών που είναι θύματα ΕΠ ή που έχουν υπάρξει υποκείμενα ενέργειας για την υποβοήθηση της παράνομης μετανάστευσης) και παρέχει στα θύματα μια περίοδο περίσκεψης ενός μήνα με δυνατότητα ανανέωσης. Είναι επίσης ευθυγραμμισμένη με την Οδηγία του Συμβουλίου 2011/36/ΕΕ (την Οδηγία για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων). Ο νόμος συμμορφώνεται επίσης με διεθνείς συνθήκες, συμβάσεις και νόμους της ΕΕ, όπως οι Αποφάσεις Πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου 2002/629, καθώς και η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη Δράση κατά της Εμπορίας Ανθρώπων που ισχύει από το 2008.

Ο νόμος του 2014 προβλέπει επίσης την ύπαρξη ενός Εθνικού Συντονιστή για την καταπολέμηση της εμπορίας προσώπων (θεσπίστηκε για πρώτη φορά με το νόμο 87(1)/2007). Το ρόλο αυτόν ασκεί ο Υπουργός Εσωτερικών. Προβλέπει επίσης μια Πολυθεματική Συντονιστική Ομάδα (ΠΣΟ), η οποία συγκροτήθηκε για πρώτη φορά το 2007 για να πάρει όλα τα απαραίτητα μέτρα για την καταπολέμηση της εμπορίας προσώπων και την προστασία των θυμάτων της. Η ΠΣΟ, που παρακολουθεί την εφαρμογή του Νόμου κατά της Εμπορίας Ανθρώπων, τα Εθνικά Σχέδια Δράσης κατά της ΕΠ και τον EMA (μεταξύ άλλων αρμοδιοτήτων), έχει πρόεδρο τον Υπουργό Εσωτερικών με την ιδιότητά του ως Εθνικού Συντονιστή κατά της εμπορίας προσώπων.⁴

---

⁴ Οι φορείς που εκπροσωπούνται στην Πολυθεματική Συντονιστική Ομάδα είναι: η Νομική Υπηρεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας, το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης, η αστυνομία, το Υπουργείο Εξωτερικών, το Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, το Τμήμα Εργασίας, οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, το Υπουργείο Υγείας, το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, το Τμήμα Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης, η Υπηρεσία Ασύλου, ο Εθνικός Μηχανισμός για τα Δικαιώματα της Γυναίκας και η Ένωση Δήμων Κύπρου. Στην ομάδα συμμετέχουν επίσης τέσσερις ΜΚΟ.

Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης (ΕΣΔ) 2019-2020 περιλαμβάνει συγκεκριμένους στόχους και πρακτικά μέτρα, στους εξής εννέα θεματικούς τομείς: συντονισμός· πρόληψη· εντοπισμός και αναγνώριση θυμάτων· καταστολή και δίωξη· συλλογή δεδομένων· εκπαίδευση· διεθνής συνεργασία· και αξιολόγηση. Ωστόσο, εκτός από τις προβλέψεις για την εκπαίδευση επαγγελματιών πρώτης γραμμής, διερμηνέων και άλλων ενδιαφερόμενων, το ΕΣΔ δεν έχει προβλέψεις σχετικά με την ένταξη με βάση το φύλο προσαρμοσμένες στις ανάγκες ΥΤΧ ΘΕΠ, ο προϋπολογισμός για την εφαρμογή του είναι ανεπαρκής και δεν περιλαμβάνει συνολικούς δείκτες για την παρακολούθηση και αξιολόγηση του αντικτύπου του. Ενδεικτικά, το ΕΣΔ προβλέπει τη δημιουργία μιας 24ωρης τηλεφωνικής γραμμής βοήθειας (IV. Προστασία και Υποστήριξη, σ. 22) και την κατάρτιση νέου ενημερωτικού υλικού (III. Ταυτοποίηση και Αναγνώριση, σ. 18) για πιθανά και αναγνωρισμένα ΘΕΠ, με σχετικό προϋπολογισμό 140.000 ευρώ και 300 ευρώ αντίστοιχα.

Πολιτικές για το φύλο και το άσυλο

Η Κυπριακή Δημοκρατία αναγνωρίζει πρόσφυγες σύμφωνα με τους όρους της Σύμβασης της Γενεύης περί του Καθεστώτος των Προσφύγων του 1951 και του σχετικού Πρωτοκόλλου του 1967, που μαζί παρέχουν τη γενική βάση για το σύστημα προστασίας των προσφύγων. Παρά το γεγονός ότι η Σύμβαση της Γενεύης δεν λαμβάνει υπόψη το φύλο, η Κύπρος ερμηνεύει το έγγραφο αυτό με τρόπο ευαίσθητο ως προς το φύλο, αναγνωρίζοντας το φύλο ως βάση για την παροχή προστασίας. Στις ευαίσθητες ομάδες που μπορούν να αιτηθούν άσυλο περιλαμβάνονται τα θύματα έμφυλης βίας (ΕΒ), εμπορίας προσώπων και οι επιζήσασες ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων (ΑΓΓΟ).⁵

Εντούτοις, γυναίκες και άντρες δεν εντάσσονται ούτε προστατεύονται ισότιμα σύμφωνα με τις διαδικασίες ασύλου. Σε ό,τι αφορά τις πολιτικές ένταξης, η Κύπρος δεν έχει ανταποκριθεί με ιδιαίτερη επιτυχία στις ανάγκες του πληθυσμού ασύλου με βάση το φύλο. Αυτό έχει ίσως να κάνει με την έλλειψη συμμετοχής γυναικών στην τοπική και την εθνική πολιτική. Οι Emmenegger και Stigwall (2019) διαπίστωσαν ότι οι ευρωπαϊκές χώρες που διαθέτουν ένα ισορροπημένο ποσοστό βουλευτριών παρουσιάζουν την τάση να

⁵ Για περισσότερες πληροφορίες βλ.

[http://www.moi.gov.cy/moi/asylum/asylumservice.nsf/0F2309A3D5BC6D33C2258329003060E9/\\$file/INFORMATION%20LEAFLET%20for%20Applicants%20for%20International%20Protection.pdf](http://www.moi.gov.cy/moi/asylum/asylumservice.nsf/0F2309A3D5BC6D33C2258329003060E9/$file/INFORMATION%20LEAFLET%20for%20Applicants%20for%20International%20Protection.pdf)

σχεδιάζουν πολιτικές ασύλου περισσότερο φιλικές προς τις γυναίκες και χαρακτηρίζονται από πιο θετικές στάσεις απέναντι στους/στις μετανάστες/-ριες από χώρες εκτός ΕΕ. Συγκριτικά, η Κύπρος βρίσκεται αυτή τη στιγμή στην 21η θέση του ευρωπαϊκού Δείκτη Ισότητας των Φύλων (56,9/100 βαθμούς – 11 βαθμούς χαμηλότερα από τον μέσο όρο της ΕΕ). Η Κύπρος έχει κάνει τη μικρότερη πρόοδο στους τομείς της εργασίας, της γνώσης και του χρήματος. Η ισότητα των φύλων είναι σημαντική ιδίως στο πεδίο της εξουσίας, όπου η Κύπρος βρίσκεται στη χαμηλότερη θέση μεταξύ των ΚΜ (EIGE, 2020). Ειδικότερα, στις τελευταίες κοινοβουλευτικές εκλογές (Μάιος 2021) εκλέχτηκαν μόλις 8 βουλευτρίες, σε σύνολο 56 εδρών. Από την ανεξαρτησία της Κύπρου το 1960, η συμμετοχή των γυναικών σε ρόλους λήψης αποφάσεων έχει κυμανθεί από 0 έως 20% (MIGS, υπό έκδοση). Στις τελευταίες εκλογές σημειώθηκε επίσης αυξημένη υποστήριξη στο κόμμα της ακροδεξιάς· σε πολλές χώρες της Ευρώπης, ένα κεντρικό χαρακτηριστικό αυτών των κομμάτων είναι η έντονη αντίδραση ενάντια στα δικαιώματα των γυναικών (FEMM, 2018). Δεν είναι λοιπόν παράξενο που η Κύπρος σημείωσε μία από τις χαμηλότερες βαθμολογίες στον Δείκτη Φιλικότητας προς τις Γυναίκες στο Άσυλο (ΔΦΓΑ) των Emmenegger και Stigwall (2019), ο οποίος εξετάζει την εφαρμογή των δικαιωμάτων των γυναικών στο πλαίσιο της αναγνώρισης και της παραχώρησης ασύλου. Η χαμηλή βαθμολογία στο ΔΦΓΑ αντανακλά τις αδυναμίες των πολιτικών για την ισότητα των φύλων και τη μετανάστευση στην Κύπρο.

Κεφάλαιο 4: Ψυχοκοινωνική και νομική υποστήριξη

Στο πρόγραμμα COALESCE, ως ψυχοκοινωνική και νομική υποστήριξη νοείται η παροχή βασισμένων στο φύλο ψυχοκοινωνικών και νομικών υπηρεσιών που θα υποβοηθήσουν την αποκατάσταση και την κοινωνική ένταξη των θυμάτων εμπορίας προσώπων. Αυτές οι υπηρεσίες υποστήριξης είναι στοχευμένες προς γυναίκες ΘΕΠ με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση που μπορεί να έχουν υποστεί και άλλες μορφές ΒΚΓ. Για να γίνει αυτή η χαρτογράφηση, οι οδηγοί των ημιδομημένων συνεντεύξεων (Παραρτήματα 1 και 2) περιλαμβάνουν κάποιους κατάλληλα προσαρμοσμένους δείκτες από το ASSIST (ASSIST Project, 2020· Yonkova κ.ά., 2020). Σε αυτούς περιλαμβάνεται «η ταυτοποίηση και η αναγνώριση ως θύμα εμπορίας προσώπων· απόκτηση και/ή ανανέωση των απαραίτητων αδειών μετανάστευσης· ζητήματα που αφορούν τη διεθνή προστασία· οποιοδήποτε άλλο ζήτημα που αφορά τη μετανάστευση, καθώς και ποινικά ζητήματα». Ιδιαίτερη, αν και όχι

αποκλειστική, προσοχή έχει δοθεί σε: «ζητήματα που αφορούν την οικογένεια, εξασφάλιση πρόσβασης σε κατάλληλη στέγαση (παροχή καταφυγίων και ασφαλών διαμερισμάτων)· ιατρική βοήθεια· αποζημίωση· πρόσβαση σε υλική βοήθεια· ψυχολογική υποστήριξη· άλλες ενταξιακές πρωτοβουλίες» (ASSIST Project, 2020, σ. 36). Οι δείκτες αυτοί έχουν εξεταστεί στο πλαίσιο της ανάλυσης των αναγκών ψυχοκοινωνικής και νομικής υποστήριξης στην Κύπρο.

Αναγνώριση

Τα ΘΕΠ έρχονται σε επαφή με ποικίλες υπηρεσίες πρώτης γραμμής, όπως υπάλληλοι υπηρεσιών ασύλου, κέντρα υποδοχής προσφύγων, κοινωνικοί/-ές λειτουργοί, αστυνομία (ειδικότερα, το Γραφείο Καταπολέμησης Εμπορίας Προσώπων, στο εξής μονάδα κατά της εμπορίας προσώπων), τοπικές υγειονομικές αρχές, καθώς και ΜΚΟ. Είναι σημαντικό οι επαγγελματίες αυτοί να μπορούν να αναγνωρίσουν ένα ΘΕΠ ως τέτοιο (Yonkova κ.ά, 2020, σσ. 10-11).

Σύμφωνα με το Νόμο κατά της Εμπορίας Ανθρώπων του 2014, το 2016 δημιουργήθηκε ο Εθνικός Μηχανισμός Αναφοράς (EMA), που θα πρόσφερε στις αρμόδιες αρχές έναν σταθερό και τυποποιημένο τρόπο προσέγγισης των πιθανών ως θυμάτων ΕΠ, παρέχοντάς τους παράλληλα το συντομότερο δυνατό την υποστήριξη που χρειάζονται.

Ο EMA θέτει ένα πλαίσιο συνεργασίας ανάμεσα στις κυβερνητικές υπηρεσίες και τις ΜΚΟ και παρέχει καθοδήγηση και τυποποιημένες διαδικασίες λειτουργίας για το χειρισμό θυμάτων και δυνητικών θυμάτων εμπορίας προσώπων, μεταξύ των οποίων η αναγνώριση και η παραπομπή θυμάτων στις κατάλληλες υπηρεσίες. Οι πρώτοι που θα ανταποκριθούν πρέπει να διενεργήσουν μια προκαταρκτική αναγνώριση των πιθανών ΘΕΠ⁶ και να τα παραπέμψουν στις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας (ΥΚΕ), οι οποίες λειτουργούν ως πρώτο σημείο επαφής με τα θύματα ΕΠ.⁷ Οι ΥΚΕ πρέπει στη συνέχεια να δώσουν στα πιθανά θύματα πληροφορίες και να ειδοποιήσουν τη μονάδα καταπολέμησης της εμπορίας προσώπων στην αστυνομία, η οποία είναι αρμόδια για την επίσημη

---

⁶ Παράγραφος 158.

⁷ Αν ένα άτομο ή υπηρεσία πιστεύει ή έχει εύλογες υποψίες ότι κάποιο πρόσωπο μπορεί να είναι θύμα εμπορίας προσώπων, υποχρεούται να αναφέρει το πιθανό θύμα στις ΥΚΕ (Άρθρο 44).

αναγνώριση.⁸ Η αστυνομία πρέπει να παράσχει στο θύμα πληροφορίες για 1) τα δικαιώματά του στις σχετικές δικαστικές και διοικητικές διαδικασίες, σε γλώσσα που το θύμα την κατανοεί,⁹ 2) τις υπηρεσίες που δικαιούται και τις οργανώσεις που παρέχουν υποστήριξη και νομικές συμβουλές, 3) καθώς και βοήθεια άλλης μορφής που μπορεί να χρειάζεται, ιδίως στο πλαίσιο των ποινικών διαδικασιών. Επιπλέον, τα θύματα πρέπει να ενημερωθούν για τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να καταθέσουν μήνυση κατά του δράστη και για τη διαδικασία που ακολουθεί την επίσημη μήνυση, το ρόλο και τις υποχρεώσεις τους στις διαδικασίες, τις προϋποθέσεις κάτω από τις οποίες μπορούν να λάβουν προστασία, νομική στήριξη και βοήθεια, και τη διαδικασία για να διεκδικήσουν αποζημίωση (GRETA, 2020, σ. 13).

Ενώ ο συντονισμός ανάμεσα στις ΥΚΕ και την αστυνομία και οι σχετικοί τους ρόλοι ορίζονται ξεκάθαρα στον ΕΜΑ, οι εμπειρίες των γυναικών στην παρούσα μελέτη αποκαλύπτουν ότι στην πράξη αυτός ο συντονισμός εφαρμόζεται άσχημα· έτσι, τα πιθανά θύματα ΕΠ είναι λιγότερο πιθανό να αναγνωριστούν και να δεχτούν βοήθεια με έγκαιρο ή επαρκή τρόπο.

Οι ΥΤΧ ΘΕΠ στην Κύπρο αναφέρονται/καλύπτονται επίσης από προβλέψεις του περί Προσφύγων Νόμου του 2000, ο οποίος ορίζει τις κατηγορίες ατόμων που θεωρούνται ευάλωτα (Άρθρο 18). Οι κατηγορίες είναι παρόμοιες με αυτές του Άρθρου 21 στην αναδιατυπωμένη Οδηγία σχετικά με τις Προϋποθέσεις Υποδοχής (2013):

[Α]νήλικοι, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι, τα άτομα με ειδικές ανάγκες, οι ηλικιωμένοι, οι εγκυμονούσες, οι μονογονεϊκές οικογένειες με ανήλικα παιδιά, τα θύματα εμπορίας προσώπων, τα άτομα με σοβαρές ασθένειες, τα άτομα με πνευματικές διαταραχές και τα άτομα που έχουν υποστεί βασανιστήρια, βιασμό ή άλλες σοβαρές μορφές ψυχολογικής, φυσικής ή σεξουαλικής βίας, όπως γυναίκες θύματα ακρωτηριασμού των γεννητικών οργάνων.

Ο περί Προσφύγων Νόμος προβλέπει επίσπευση της διαδικασίας ασύλου όπου: η αίτηση είναι πιθανό να είναι βάσιμη ή όταν ο/η αιτών/-ούσα είναι ευάλωτο άτομο ή έχει ανάγκη

---

⁸ Η μονάδα διαθέτει ειδικευμένο προσωπικό εκπαιδευμένο στην αναγνώριση θυμάτων, συμπεριλαμβανομένου και δικαστικού ψυχολόγου. Δίνεται στα ΘΕΠ ένα «πιστοποιητικό αναγνώρισης» με το οποίο μπορούν να αποκτήσουν πρόσβαση σε υπηρεσίες.

⁹ Άρθρο 32(1)

από ειδικές εγγυήσεις, όπως στην περίπτωση των ασυνόδευτων ανηλίκων (στο πλαίσιο του νοήματος του Άρθρου 18). Παρά τις προσπάθειες που έχουν γίνει για να διασφαλιστεί επαρκής προτεραιότητα για ευάλωτες περιπτώσεις όπως οι περιπτώσεις ΕΠ, αυτό δεν σημαίνει αναγκαστικά ότι ακολουθούνται και άλλες σημαντικές ασφαλιστικές δικλίδες, όπως η αξιολόγηση της ευαλωτότητας και της ψυχολογικής τους κατάστασης και πώς αυτές μπορεί να επηρεάσουν την ικανότητά τους να απαντήσουν σε ερωτήσεις μιας συνέντευξης (με βάση τις Ειδικές Διαδικαστικές Εγγυήσεις, βλ. Άρθρο 10 του περί Προσφύγων Νόμου).¹⁰ Συχνά οι περιπτώσεις αυτές μπορεί να ξεκινούν με προτεραιότητα, αλλά να έχουν καθυστερήσεις εξαιτίας των εκκρεμών περιπτώσεων, έλλειψης διερμηνέων, ή επιπρόσθετων απαιτήσεων που πρέπει να πληροί ο/η αιτών/-ούσα, για παράδειγμα τα θύματα βασανιστηρίων πρέπει να εξεταστούν από επαγγελματίες της υγείας, ενώ τα ΘΕΠ πρέπει να συνομιλήσουν με αστυνομικούς της μονάδας κατά της εμπορίας προσώπων (AIDA, 2020, σ. 30).

Ο περί Προσφύγων Νόμος θεσπίζει τον εξής μηχανισμό αναγνώρισης: θα πραγματοποιείται ατομική αξιολόγηση προκειμένου να καθοριστεί αν ο/η αιτών/-ούσα έχει ειδικές ανάγκες υποδοχής και/ή χρειάζεται ειδικές διαδικαστικές εγγυήσεις, καθώς και η φύση αυτών των αναγκών (Άρθρα 9ΚΔ(α) και 10Α). Οι εξατομικευμένες αυτές αξιολογήσεις πρέπει να γίνονται μέσα σε εύλογο διάστημα κατά τα πρώτα στάδια της διαδικασίας ασύλου και η απαίτηση να αντιμετωπιστούν ειδικές ανάγκες και/ή να παρασχεθούν ειδικές διαδικαστικές εγγυήσεις ισχύει κατά οποιαδήποτε στιγμή εντοπιστούν ή επιβεβαιωθούν τέτοιες ανάγκες. Τυχόν ειδικές ανάγκες υποδοχής/διαδικασιών των αιτούντων/-ουσών που αναγνωρίζονται από κρατική αρχή πρέπει να αναφέρονται στην Υπηρεσία Ασύλου. Ο νόμος προβλέπει επίσης μια βασική σύνοψη της διαδικασίας, και συγκεκριμένα ο αρμόδιος υπάλληλος στο χώρο όπου γίνεται το αίτημα ασύλου συμπληρώνει ένα ειδικό έγγραφο στο οποίο επισημαίνονται τυχόν ειδικές ανάγκες υποδοχής και/ή διαδικασιών του/της αιτούντος/-ούσας καθώς και η φύση αυτών των αναγκών. Ο τύπος του εγγράφου δεν

---

¹⁰ Αν η Υπηρεσία Ασύλου διαπιστώσει ότι ο/η αιτών/-ούσα χρειάζεται ειδικές διαδικαστικές εγγυήσεις, πρέπει να τους δοθεί η απαραίτητη υποστήριξη, που σημαίνει και επαρκή χρόνο, ώστε να μπορέσουν να επωφεληθούν από τα δικαιώματά τους και να συμμορφωθούν με τις υποχρεώσεις τους κατά τις διαδικασίες ασύλου, ώστε να είναι σε θέση να τονίσουν τα στοιχεία που είναι απαραίτητα για τη θεμελίωση της αίτησης ασύλου. Ωστόσο, είναι καίριας σημασίας ότι το επίπεδο και το είδος της υποστήριξης δεν προσδιορίζονται στο νόμο. (AIDA, 2020)

προσδιορίζεται στο νόμο, αλλά σύμφωνα με την Υπηρεσία Ασύλου έχει παρασχεθεί (AIDA, 2020, σ. 52).

Ο περί Προσφύγων Νόμος επιτρέπει επίσης σε επαγγελματίες της υγείας (π.χ. γιατρούς ή ψυχολόγους) να συμπεριλάβουν μετά την εξέταση τυχόν ειδικές ανάγκες υποδοχής/διαδικασιών του/της αιτούντος/-ούσας. Επιπλέον, μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα από την εισαγωγή του/της αιτούντος/-ούσας σε κέντρο υποδοχής και μετά τις προσωπικές συνεντεύξεις, κοινωνικοί/-ές λειτουργοί και ψυχολόγοι πρέπει να συντάξουν μια αναφορά προς την Υπηρεσία Ασύλου που να επισημαίνει τυχόν ειδικές ανάγκες υποδοχής. Τέλος, οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας πρέπει επίσης να αναφέρουν τυχόν ειδικές ανάγκες υποδοχής στην Υπηρεσία Ασύλου. Δεν έχουν ωστόσο διαμορφωθεί συγκεκριμένοι μηχανισμοί που θα αναγνωρίζουν συστηματικά ευάλωτους/-ες αιτούντες/-ούσες άσυλο (AIDA, 2020, σ. 52).

Η EASO, μεταξύ άλλων, έχει υπογραμμίσει ότι αυτές οι διαδικασίες είναι χρονοβόρες και έχει αναγνωρίσει την ανάγκη για έγκαιρη αναγνώριση και κάλυψη των ειδικών αναγκών υποδοχής και διαδικασίας για τις γυναίκες ΘΕΠ και άλλα ευάλωτα άτομα (EASO, 2021). Επί του παρόντος, απουσία στοχευμένων νομοθετικών και διαδικαστικών οδηγιών, καθώς και καθορισμένων ή τυποποιημένων εργαλείων και προσεγγίσεων αξιολόγησης, η αναγνώριση και η αξιολόγηση ειδικών αναγκών υποδοχής και διαδικασίας πραγματοποιείται αποσπασματικά. Οι ΥΚΕ και άλλοι πάροχοι υπηρεσιών υγείας –που αποτελούν τις ικανότερες αρχές για την αξιολόγηση των αναγκών ευάλωτων ατόμων– περιορίζονται από την έλλειψη κατάρτισης σχετικά με τις βασισμένες στο φύλο και πολιτισμικά κατάλληλες διαδικασίες αναγνώρισης και αξιολόγησης. Επιπλέον, δεν υπάρχει μηχανισμός παρακολούθησης των διαδικασιών που θα μπορούσε να συμβάλει στον αποτελεσματικό συντονισμό των σχετικών κρατικών τομέων/υπηρεσιών (AIDA, 2020, σ. 53).

Τα τελευταία χρόνια, η αναγνώριση και η αξιολόγηση ευάλωτων ατόμων από την Υπηρεσία Ασύλου έχει βελτιωθεί σημαντικά με τη βοήθεια της EASO (2021), της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και του Κυπριακού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες. Ωστόσο οι προσπάθειες δεν γίνονται με βάση το φύλο και συχνά δεν είναι σταθερές ή συστηματικές. Αυτό έχει κάνει κάποιες υποθέσεις να παραμένουν μη αναγνωρισμένες και

να μην καλύπτονται οι ανάγκες των γυναικών ΘΕΠ, επιβεβαιώνοντας την ανάγκη για έναν συνολικό και αποτελεσματικό μηχανισμό.

Σύμφωνα με το AIDA (2020), το 2019 η Υπηρεσία Ασύλου διενέργησε ελέγχους για αδυναμίες στο Κέντρο Υποδοχής Πουρνάρα στην Κοκκινοτριμιθιά. Ενώ δεν πρόκειται για πλήρεις αξιολογήσεις, τα αποτελέσματα έδειξαν εντούτοις ότι υπήρχαν περιπτώσεις που δεν αναγνωρίζονταν. Από το Μάρτιο του 2019 και μετά το ΚΣΠ διενέργησε επίσης αξιολογήσεις ευαλωτότητας στο κέντρο χρησιμοποιώντας εργαλεία της Ύπατης Αρμοστείας και μέσα από αυτή τη διαδικασία αναγνώρισε αρκετά ευάλωτα άτομα που παραπέμφθηκαν στις αρμόδιες αρχές. Οι παραπομπές αυτές πήραν προτεραιότητα στην Υπηρεσία Ασύλου. Ωστόσο, δεν συλλέχθηκαν δεδομένα με βάση το φύλο και δεν είναι σαφές αν εφαρμόστηκαν άλλες διαδικαστικές εγγυήσεις.

Από τα μέσα του 2019 και μετά, η Υπηρεσία Ασύλου και η EASO, σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία και το ΚΣΠ ασχολούνται με τη δημιουργία μιας συνολικής διαδικασίας αξιολόγησης ευαλωτότητας στο κέντρο Πουρνάρα, που θα περιλαμβάνει την ανάπτυξη ενός κοινού εργαλείου το οποίο θα χρησιμεύει για τον έλεγχο και την αξιολόγηση ευάλωτων ατόμων, μιας Τυπικής Διαδικασίας Λειτουργίας και μιας ομάδας που θα εξετάζει ευάλωτα άτομα για να προβαίνει σε αξιολογήσεις. Οι εξεταστές αυτοί εκπαιδεύονται από την EASO, ωστόσο η διαδικασία έχει συναντήσει εμπόδια λόγω ανεπαρκούς επίβλεψης και συντονισμού της ομάδας, καθώς και από τη μεγάλη προσέλευση προσωπικού (AIDA, 2020, σ. 54). Επιπλέον, λόγω της αύξησης του αριθμού νέων αφίξεων και των επιπτώσεων από τον COVID-19 οι προσπάθειες αυτές τέθηκαν σε αναστολή από το Μάρτιο μέχρι τον Οκτώβριο του 2020. Λόγω του συνωστισμού στο Πουρνάρα και των συνεχιζόμενων μέτρων προστασίας κατά του COVID-19, η διαδικασία δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμα.

Η EASO έχει προμηθεύσει την Κύπρο με ειδικούς στα ευάλωτα άτομα από το 2018 και αναμένονται περισσότεροι το 2021. Η υποστήριξη της EASO τα τελευταία τέσσερα χρόνια έχει οδηγήσει στην εξέταση περισσότερων περιπτώσεων. Ωστόσο δεν είναι ακόμα σαφές αν όλες οι περιπτώσεις αναγνωρίζονται και αντιμετωπίζονται έγκαιρα και κατάλληλα. Το 2018 το ΚΣΠ ανέφερε ζητήματα που είχαν να κάνουν με τη διάρκεια των συνεντεύξεων, με κάποιες περιπτώσεις που αφορούσαν ευάλωτα άτομα να διαρκούν, όπως λέγεται, πέντε

ώρες και, σε μια περίπτωση θύματος βασανισμού με συνεχιζόμενο σωματικό πόνο, οχτώ ώρες (AIDA, 2020, σ. 54).

Η απουσία μιας αποτελεσματικής διαδικασίας αναγνώρισης εμποδίζει και/ή καθυστερεί (ανάλογα με το συγκεκριμένο ευάλωτο άτομο και την υποστήριξη που απαιτείται στη συνέχεια) την παροχή υποστήριξης, η οποία είναι ήδη περιορισμένη. Σε περιπτώσεις γυναικών ΘΕΠ, αυτό συχνά αποτρέπει την αποτελεσματική εξέταση των αιτήσεων για άσυλο, καθώς τα θύματα δεν λαμβάνουν την απαραίτητη προγενέστερη συμβουλευτική – ψυχολογική ή νομική– που μπορεί να τα βοηθήσει να παρουσιάσουν αποτελεσματικά την αίτηση ασύλου τους (AIDA, 2020, p. 54).¹¹

Από τη σκοπιά των εξεταζόμενων, ο φόβος τους να μιλήσουν σε αξιωματούχους παραμένει το σημαντικότερο εμπόδιο στην αναγνώρισή τους ως ΘΕΠ.

Μου ήταν πολύ δύσκολο γιατί εκείνη την περίοδο δεν μου ήταν εύκολο να μιλάω για την ιστορία μου. [...] Μόλις είχα αρχίσει να δουλεύω με [την ψυχολόγο] και δεν αισθανόμουν άνετα να εξηγήσω, να εκτεθώ, να δείξω εμπιστοσύνη, αλλά ήταν καλοί. (KY2)

Η Υπηρεσία Ασύλου ισχυρίζεται ότι έχει παράσχει την απαραίτητη κατάρτιση και τους αναγκαίους πόρους στις αρχές όπου γίνονται οι αιτήσεις ασύλου, καθώς και σε άλλες συναφείς αρχές (π.χ. στο Γραφείο Εργασίας και τις ΥΚΕ) ώστε οι τελευταίες να μπορούν να αναγνωρίσουν τα ΘΕΠ και άλλα ευάλωτα άτομα. Στην πράξη, δεν υπάρχει κάποιο επίσημο εργαλείο αξιολόγησης για την ευαλωτότητα και οι αρχές έχουν εκπαιδευτεί να αναζητούν απλώς ορατά σημάδια κακοποίησης ή εκμετάλλευσης στους/στις αιτούντες/-ούσες.

Ανεξάρτητα από την εκπαίδευση, τα ευάλωτα άτομα και ιδίως οι γυναίκες ΘΕΠ και οι ειδικές τους ανάγκες σε ό,τι αφορά την υποδοχή και/ή τις διαδικασίες εξακολουθούν να μην αναγνωρίζονται με τυποποιημένο τρόπο. Αυτό μπορεί να συμβεί στη διάρκεια της επαφής με τις ΥΚΕ, κατά τη συνέντευξη για την εξέταση της αίτησης ασύλου και από τοπικές ΜΚΟ που παρέχουν κοινοτικές υπηρεσίες και υποστήριξη. Δεν υπάρχουν

---

¹¹ Η έλλειψη αποτελεσματικών μέτρων για την αναγνώριση ευάλωτων ατόμων επισημάνθηκε στην τελευταία έκθεση για την Κύπρο από την Επιτροπή κατά των Βασανιστηρίων του ΟΗΕ, και ειδικότερα η έλλειψη διαδικασιών για την αναγνώριση, την αξιολόγηση και την κάλυψη των ειδικών αναγκών ατόμων που αιτούνται άσυλο, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που έχουν επιζήσει από βασανιστήρια (AIDA, 2020, σ. 54).

διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία ή επίσημα δεδομένα για την αποτελεσματικότητα και τον έμφυλο αντίκτυπο αυτής της διαδικασίας. Κατά συνέπεια, η πλειονότητα των γυναικών που περιλαμβάνονται σε αυτή την ανάλυση αναγκών ανέφεραν ότι η πρώτη τους επαφή για υποστήριξη ήταν κάποια ΜΚΟ, ειδικότερα το ΚΣΠ και η Caritas Cyprus ή οι κοινωνικές λειτουργοί στο Πουρνάρα. Για παράδειγμα, η ΚΥ1 παραπέμφθηκε στις ΥΚΕ από μία κοινωνική λειτουργό που εργαζόταν στο κέντρο υποδοχής. Οι ΥΚΕ πήραν συνέντευξη από το θύμα και στη ακολούθως την παρέπεμψαν στη μονάδα καταπολέμησης της εμπορίας προσώπων στην αστυνομία. Σε ό,τι αφορά την ποιότητα της υποστήριξης στην αναγνώριση καθώς και τις χρήσιμες πληροφορίες και την καθοδήγηση, οι περισσότερες δήλωσαν ότι οι δικηγόροι και οι κοινωνικές λειτουργοί στις ΜΚΟ τις φρόντισαν, άκουσαν τις ιστορίες τους και τις συνόδευσαν στο Γραφείο Μετανάστευσης και τις ΥΚΕ, και τις βοήθησαν να κάνουν αίτηση για αναγνωριστούν ως θύματα εμπορίας προσώπων και να λάβουν καθεστώς πρόσφυγα.

Η μεγαλύτερη δυσκολία για τους εργαζόμενους στις υπηρεσίες ασύλου, την αστυνομία, τις αρχές μετανάστευσης και τους ειδικευμένους συμβούλους είναι ότι οι θιγόμενες πρέπει πρώτα να τους αποκαλύψουν τις εμπειρίες τους για να τους μιλήσουν για τα νομικά τους δικαιώματα, τα δικαιώματα αποζημίωσης θυμάτων, κ.λπ. Εξαιτίας της υποστελέχωσης στις κρατικές υπηρεσίες και τις δομές στέγασης προσφύγων, τα θύματα συχνά δεν αναγνωρίζονται και/ή οι γυναίκες ΘΕΠ δεν λαμβάνουν εξειδικευμένη συμβουλευτική.

Σε σχέση με τις γυναίκες ΘΕΠ που συμμετείχαν σε αυτή την ανάλυση, δύο αναγνωρίστηκαν από κοινωνικές λειτουργούς στο κέντρο υποδοχής, τέσσερις αναγνωρίστηκαν από τοπικές ΜΚΟ και/ή παραπέμφθηκαν σε ΜΚΟ από μέλη της τοπικής κοινότητας, μία μέσω υπαλλήλου της μετανάστευσης που την κατεύθυνε στις ΥΚΕ και μία μέσα από κρατικό ξενώνα.

Μία κυρία με πλησίασε επειδή είδε ότι έκλαιγα. [...] Κάλεσε λοιπόν [ένα άτομο που δούλευε σε ΜΚΟ]. Και μετά [η εργαζόμενη στη ΜΚΟ] της ζήτησε να με πάει στο γραφείο της. Έτσι, την αστυνομία τη συνάντησα από το γραφείο της ΜΚΟ. (ΚΥ3)

Πήγα στη [ΜΚΟ]. Όταν έφτασα εκεί, η δικηγόρος που με είχε αναλάβει και άκουσε την ιστορία μου με πήγε στο Γραφείο Μετανάστευσης κι εκείνοι έκαναν τα πάντα. Κι αργότερα με παρέπεμψε σε [μια άλλη εργαζόμενη σε ΜΚΟ], όπου πήγα κι εκείνοι με

φρόντισαν, κατέγραψαν τις ιστορίες μου κι έκαναν και την αίτηση για την εμπορία προσώπων. (KY8)

Μετά από το πρώτο σημείο αναγνώρισης στο κέντρο υποδοχής από κοινωνικές λειτουργούς ή υπαλλήλους ασύλου ή ΜΚΟ, τα ΘΕΠ που συμμετείχαν στη μελέτη μας παραπέμφθηκαν στις ΥΚΕ και στη συνέχεια τις καθοδήγησαν κυρίως κοινωνικές λειτουργοί ΜΚΟ κατά τη διαδικασία αξιολόγησης διαμονής, τη διαδικασία ασύλου καθώς και την ψυχοκοινωνική και νομική υποστήριξη. Οι περισσότερες γυναίκες στο δείγμα ανέφεραν έλλειψη πληροφοριών και καθυστερήσεις στην επικοινωνία, ιδίως εκείνες που αναγνωρίστηκαν στο κέντρο υποδοχής.

Ήμουν στο κέντρο φιλοξενίας κι είχα προβλήματα εξαιτίας [της κατάστασής μου]. Προσπαθούσα να βρω κάποιον που θα με άκουγε και θα προσπαθούσε να με βοηθήσει. Ήταν λοιπόν μια κυρία που δούλευε στην Υπηρεσία Ασύλου είχε βάρδια, έκανε ερωτήσεις σε κάποιες ομάδες [...] ...ίσως ήταν εκείνη τη μέρα που μου έμαθε, ας πούμε, την εμπορία προσώπων, γιατί δεν ήξερα καν τι είναι, ακόμα και τώρα δεν μπορώ πραγματικά να σας εξηγήσω καθαρά τι είναι η εμπορία προσώπων. [...] έπειτα με φώναξε και προσπάθησα να της εξηγήσω την ιστορία μου, [...] ώστε να καταλάβει την κατάστασή μου με το παιδί μου και μου είπε ότι όλα εντάξει, κατάλαβα, θα σε καλέσουμε εμείς. Και μετά δεν με κάλεσε ποτέ, [...] δεν μπορώ να σας εξηγήσω πώς έγινε κι ο φάκελός μου λέει εμπορία προσώπων γιατί κανείς δεν μου εξήγησε, κανείς. (KY2)

Επιπλέον, κάποιες ερωτώμενες ανέφεραν αρνητικές εμπειρίες κατά τη διάρκεια της συνέντευξης με την αστυνομία, περιγράφοντάς τη σαν μια ομαδική συνέντευξη με άλλες γυναίκες στον ξενώνα. Μία ερωτώμενη δήλωσε ότι δεν της δόθηκε η δυνατότητα να πει την ιστορία της: «[η αστυνομία] μας είπε ότι λέγαμε ψέματα και ότι θα μας έδιναν μια τελευταία ευκαιρία να πούμε την αλήθεια» (KY6). Πίεσαν την ερωτώμενη να αποκαλύψει ποιος της είχε υποδείξει τι να πει κι εκείνη δεν είχε καμία πληροφόρηση σχετικά με τη διαδικασία πριν και μετά τη συνέντευξη. Οι ερωτώμενες ανέφεραν επίσης πως όταν ήταν μαζί τους μια εργαζόμενη σε ΜΚΟ υπήρχε αλλαγή στάσης της αστυνομίας: «όλοι συμπεριφέρονταν διαφορετικά».

Οι γυναίκες ανέφεραν ότι έπρεπε να περάσουν από διάφορες συνεντεύξεις μέσα σε μια μεγάλη χρονική περίοδο (π.χ. ένα χρόνο), εμπειρία που περιέγραψαν ως εκ νέου τραύμα:

Δεν ήταν εύκολο επειδή η αστυνομία ήταν πολύ σκληρή. Κι από εκεί απέκτησα την υψηλή πίεση, εξαιτίας του πόνου και του μαρτυρίου που περνούσα. Ήταν πολύ σκληρό, ας πούμε όταν μιλάει χτυπάει το χέρι στο τραπέζι. Μου φωνάζει [...] Αλλά το παίρνω ήρεμα. Παρότι είναι τόσο οδυνηρό, γιατί κάθε φορά [...] που με ειδοποιούν ότι θα πάω για συνέντευξη δεν κοιμάμαι για μια βδομάδα, γιατί ξέρω ότι δεν θα είναι εύκολο [...]. Οι περισσότερες κοπέλες που πήγαιναν εκεί έλεγαν το ίδιο πράγμα. (ΚΥ8)

Εκτός του ότι τις καλούσαν σε πολλές συνεντεύξεις (π.χ. μία γυναίκα πέρασε από δέκα), οι συμμετέχουσες αντιμετώπιζαν καθυστερήσεις και έλλειψη επικοινωνίας σε σχέση με την κατάσταση των διαδικασιών σε σχέση με την εμπορία προσώπων. Μια μητέρα ΘΕΠ ανέφερε ότι μόνο όταν πια γέννησε την κάλεσαν για συνέντευξη, κατά την οποία ενημερώθηκε ότι είχε αναγνωριστεί ως ΘΕΠ. Ακόμα και τότε, δεν χορηγήθηκαν επίσημα έγγραφα στην ίδια· η αστυνομία τα προώθησε στην Υπηρεσία Ασύλου και έδωσε ένα αντίγραφο στην κοινωνική λειτουργό της ΜΚΟ (ΚΥ8).

Στην πράξη, η διαδικασία για την αναγνώριση και την παραπομπή γυναικών ΘΕΠ όπως ορίζεται από το νόμο και τον ΕΜΑ δεν ακολουθείται πάντα, καθώς οι ΥΚΕ συχνά δεν ενημερώνουν πιθανά θύματα για τα δικαιώματά τους. Οι καθυστερήσεις στην παραπομπή μπορεί να έχουν σαν αποτέλεσμα άτομα που θεωρούνται ΘΕΠ να μην αποκτούν πρόσβαση σε κατάλληλη στέγαση και υποστήριξη· στο μεταξύ οι καθυστερήσεις επιβραδύνουν και τη διαδικασία αναγνώρισης θύματος, καθώς τα πιθανά θύματα δεν επισημαίνονται στην αστυνομία για επίσημη αναγνώριση ή αν αυτό συμβεί στέλνονται εκεί χωρίς στοιχειώδεις τις πληροφορίες που πρέπει να τους παρέχουν οι ΥΚΕ. Επιπλέον, οι εμπειρίες των συμμετεχουσών σε αυτή τη μελέτη αποκαλύπτουν ότι τα αστυνομικά όργανα συχνά δεν είναι επαρκώς εκπαιδευμένα για να παράσχουν βασισμένη στο φύλο και πολιτισμικά ευαίσθητη πληροφόρηση σε γυναίκες ΘΕΠ.

Παρόλο που ο νόμος προβλέπει υπηρεσίες μετάφρασης και διερμηνείας, οι συμμετέχουσες διαπίστωσαν έλλειψη παροχής πληροφοριών στη μητρική τους γλώσσα και μια παρόμοια κατάσταση κατά τη συνέντευξη με την αστυνομία. Κάθε επαφή ανάμεσα σε γυναίκες ΘΕΠ

και την αστυνομία πρέπει να γίνεται παρουσία διερμηνέα¹² ειδικευμένου στη σχετική γλώσσα.

Άδειες διαμονής

Οι συμμετέχουσες τόνισαν ότι η εξασφάλιση άδειας διαμονής είναι καθοριστικό στοιχείο για την ένταξή τους. Όπως παρατηρούν οι ΚΥ3 και ΚΥ7, το δυσκολότερο κομμάτι της εμπειρίας τους είναι η αβεβαιότητα:

Δεν μου έχουν απαντήσει από την υπηρεσία ασύλου. Έτσι δεν ξέρω τι γίνεται. Ανήκω εδώ ή όχι; Έχω λοιπόν ακόμα πολλή αβεβαιότητα. [...] Για την ώρα, δεν ξέρω τίποτα. Δεν δουλεύω. Απλά ξυπνάω. Οι μέρες περνάνε. (ΚΥ3)

Δεν ξέρω, εδώ και δύο χρόνια και παραπάνω δεν ξέρω την κατάστασή μου. Δεν είμαι πολύ χαρούμενη, εξακολουθώ να περιμένω απάντηση για το αίτημα ασύλου. Δεν ξέρω την κατάστασή μου. Είναι δύσκολο. (ΚΥ7)

Οι ΥΤΧ ΘΕΠ μπορούν να εξασφαλίσουν προσωρινή άδεια παραμονής στην Κύπρο με δύο τρόπους: κάνοντας αίτηση για προσωρινή άδεια παραμονής μέσω του νόμου για την εμπορία προσώπων του 2014 ή κάνοντας αίτηση για άσυλο (νόμος περί Προσφύγων του 2000). Σύμφωνα με τον πρώτο, τα θύματα εμπορίας προσώπων προστατεύονται από ποινές όταν το αδίκημα συνδέεται άμεσα με την ιδιότητά τους ως θυμάτων, συμπεριλαμβανομένης της παράνομης εισόδου και διαμονής. Τα θύματα δικαιούνται μια περίοδο στοχασμού τουλάχιστον ενός μήνα (Άρθρα 53-54), με δυνατότητα ανανέωσης (Άρθρο 55). Για την έκδοση προσωρινής άδειας διαμονής δεν απαιτούνται τέλη. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου τα θύματα έχουν τα εξής δικαιώματα:

- προστασία από απέλαση·
- δικαίωμα σε ιατρική φροντίδα·
- δικαίωμα στην πληροφόρηση σχετικά με τα δικαιώματά τους και τις δυνατότητες που τους παρέχει ο νόμος·

---

¹² Οι κυπριακές αρχές αναφέρουν ότι για τους/τις διερμηνείς που εργάζονται στην Υπηρεσία Ασύλου είναι προαπαιτούμενο να παρακολουθήσουν τη διαδικτυακή εκπαιδευτική ενότητα για διερμηνείς της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO) (GRETA, 2020, 14). Ωστόσο η εκπαίδευση αυτή πρέπει να είναι βασισμένη στο φύλο, υποχρεωτική και συστηματική.

- επίδομα δημοσίου·
- δικαίωμα ψυχολογικής υποστήριξης·
- προστασία από την αστυνομία·
- δωρεάν υπηρεσίες μετάφρασης και διερμηνείας·
- προστασία προσωπικών δεδομένων·
- πρόσβαση σε προγράμματα που παρέχονται από το κράτος ή από ΜΚΟ σε συνεργασία με το κράτος (αν υπάρχουν) για επανένταξη (π.χ. επαγγελματική κατάρτιση)·
- δικαίωμα να αλλάξουν τομέα απασχόλησης·
- Ο νόμος παρέχει επίσης στα θύματα το δικαίωμα να διεκδικήσουν αποζημίωση·

Σύμφωνα με τον περί Προσφύγων Νόμο (Άρθρο 18Α), στους αναγνωρισμένους πρόσφυγες χορηγείται το συντομότερο δυνατό άδεια παραμονής που ισχύει για τρία χρόνια. Η άδεια είναι ανανεώσιμη μόνο για περιορισμένες περιόδους τριών ετών. Ο νόμος επεκτείνει επίσης την άδεια παραμονής σε μέλη της οικογένειας του ωφελούμενου από το καθεστώς πρόσφυγα, τα οποία δεν θα αναγνωρίζονταν ατομικά ως πρόσφυγες, με τον ίδιο περιορισμό χρόνου και την υποχρέωση ανανέωσης, αν και στην πράξη ο περιορισμός αυτός σπάνια εφαρμόζεται.

Η απόκτηση άδειας διαμονής είναι βασική προτεραιότητα για τα ΘΕΠ με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση. Μέχρι να λάβουν τα έγγραφα που πιστοποιούν ότι έχουν αναγνωριστεί ως τέτοια, μπορούν να εξασφαλίσουν τα δικαιώματά τους μόνο ως αιτούντες/-ούσες άσυλο.

Στην Υπηρεσία Ασύλου δεν υπάρχουν μονάδες αποκλειστικά για τη διαχείριση περιπτώσεων ΘΕΠ. Υπάρχουν ωστόσο πέντε εξειδικευμένοι υπάλληλοι που διεκπεραιώνουν τα αιτήματα ευάλωτων ατόμων, μεταξύ των οποίων τρεις για ασυνόδευτα παιδιά και δύο για ευάλωτες ομάδες όπως τα θύματα ΕΠ και ΕΒ (AIDA, 2020, σ. 56). Τα δεδομένα που έχουν συγκεντρωθεί σε αυτή τη μελέτη από γυναίκες ΘΕΠ αποκαλύπτουν ότι δεν χρησιμοποιούνται συστηματικά οι κατάλληλες τεχνικές και η ποιότητα των συνεντεύξεων εξαρτάται από τους συγκεκριμένους υπαλλήλους/υπεύθυνους περιπτώσεων που τις διενεργούν. Επιπλέον, εξαιτίας της έλλειψης ενός επαρκούς μηχανισμού αναγνώρισης, σε πολλές περιπτώσεις η συνέντευξη διενεργείται από υπάλληλο/υπεύθυνο περίπτωσης που δεν έχει λάβει την απαραίτητη εκπαίδευση. Σύμφωνα με την Έκθεση AIDA

(2020), απουσιάζει μια εσωτερική διαδικασία για την παραπομπή περιπτώσεων, κάτι που δείχνει τον ουσιαστικό (αν και όχι αναγνωρισμένο) ρόλο που παίζουν οι ΜΚΟ πρώτης γραμμής στη νομική υποστήριξη ΘΕΠ κατά τη μακροχρόνια και συχνά εκ νέου τραυματική διαδικασία της συνέντευξης και της εξέτασης της αίτησης.

Πρέπει να σημειωθεί ότι εξαιτίας της παγκόσμιας κλιμάκωσης του COVID-19, το πρόγραμμα των συνεντεύξεων για την εξέταση των αιτήσεων άσυλου δεν ήταν σταθερό και επίσης οι συνεντεύξεις αναβλήθηκαν από το Μάρτιο μέχρι το Μάιο του 2020 και σε διάφορες άλλες περιόδους στη διάρκεια του έτους, ανάλογα με τις απαγορεύσεις που ίσχυαν εξαιτίας της πανδημίας. Η κατάσταση αυτή προκάλεσε επιπλέον καθυστερήσεις στην απόκτηση άδειας διαμονής, που έφταναν μέχρι και τους τρεις μήνες από τη στιγμή της αναγνώρισης ως ΘΕΠ μέχρι την απόκτηση των εγγράφων. Για την ΚΥ4 αυτό σήμαινε συνέχιση της πρόσβασης σε δικαιώματα ως αιτούσα άσυλο, αλλά όχι ως ΘΕΠ, που θα της εξασφάλιζε τα δικαιώματα και την προστασία που προβλέπει ο νόμος. Η μακροσκελής διαδικασία είναι πολύ αποθαρρυντική για τα ΘΕΠ, ενώ δεν αρκεί για να καλύψει τις ανάγκες των αιτούντων/-ουσών άσυλο που είναι ΘΕΠ, παρά την εφαρμογή διαφόρων Οδηγιών της ΕΕ.

Πρόσβαση σε πληροφορίες

Είναι φανερό από τις εμπειρίες των ερωτώμενων ότι η παροχή πληροφοριών σε σχέση με τα δικαιώματα και τις διαθέσιμες υπηρεσίες για αιτούσες άσυλο που αναρρώνουν από εμπορία προσώπων και σεξουαλική βία είναι ανεπαρκής για να ανταποκριθεί στο τραύμα που έχουν υποστεί. Οι περισσότερες ερωτώμενες είτε δεν γνώριζαν τα δικαιώματά τους είτε δεν ήταν σε θέση να τα ασκήσουν εξαιτίας των δυσκολιών στη χρήση του συστήματος.

Δεν ξέρω καν ποια ήταν η κοινωνική λειτουργός μου. Δεν ήξερα. Δεν είχα ιδέα ποια ήταν η κοινωνική λειτουργός μου. (ΚΥ8)

Κανείς δεν με ενημέρωσε για τα δικαιώματα που έχω. Το άτομο που υποτίθεται πως έπρεπε να με ενημερώσει για τα δικαιώματά μου ήταν η κοινωνική μου λειτουργός. Και δεν το έκανε. Μου είπε ότι θα ερχόταν να με δει και δεν ήρθε ποτέ. [...] Τις περισσότερες φορές όταν της τηλεφωνείς δεν απαντάει. Κι αν κάτσεις και την περιμένεις, θα σου πει ότι θα έρθει αλλά δεν έρχεται. (ΚΥ3)

Κάποιες από τις συμμετέχουσες ανέφεραν ότι μόνο όταν είχαν πια αναγνωριστεί ως ΘΕΠ συναντήθηκαν με υπάλληλο της κοινωνικής πρόνοιας. Πριν από τις συνεντεύξεις με την αστυνομία, κάποιες γυναίκες ανέφεραν ότι δεν είχαν καμία επαφή με τις ΥΚΕ και καμία πληροφόρηση σχετικά με τα δικαιώματά τους, τις διαδικασίες που θα ακολουθούσαν ή ακόμα και τα αποτελέσματα της αίτησής τους. Είναι καίριας σημασίας ότι οι συγκεκριμένες ανάγκες των αιτουσών άσυλο ΘΕΠ δεν είχαν αξιολογηθεί για να διαπιστωθεί αν χρειαζόταν εξειδικευμένη υποστήριξη και πρόσβαση και υπηρεσίες. Εξαίρεση ήταν εκείνες που είχαν αναγνωριστεί ως ΘΕΠ και είχαν λάβει υποστήριξη στον κρατικό ξενώνα για γυναίκες θύματα εμπορίας προσώπων. Οι ερωτώμενες ανέφεραν ότι οι πληροφορίες που έλαβαν ήταν κυρίως από ΜΚΟ που εργάζονται στο πεδίο και από άλλες αιτούσες άσυλο.

Η πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με την αίτηση ασύλου τους ήταν πηγή ιδιαίτερης αγωνίας για τις ερωτώμενες και όξυνε τα αισθήματα άγχους και ανημπόριας. Επιπλέον, οι ερωτώμενες δεν ενημερώνονταν επαρκώς από τις ΥΚΕ σχετικά με τη διαδικασία αναγνώρισης ως ΘΕΠ. Μόνο μία από τις ερωτώμενες είχε ενημερωθεί για τα δικαιώματά της από την κοινωνική λειτουργό της ΥΚΕ, αφότου αναγνωρίστηκε ως θύμα:

Πήρα ένα μικρό χαρτί όταν η κοινωνική λειτουργός ήρθε στον ξενώνα για να με ενημερώσει ότι είχα αναγνωριστεί. Μου έδωσε ένα βιβλιαράκι που έγραφε τα δικαιώματα των αναγνωρισμένων θυμάτων εμπορίας προσώπων. [...] Τα διάβασα. Τα έχω μαζί μου. Έτσι ξέρω για τα δικαιώματα [...] έχει τα πάντα. (ΚΥ5)

Η ΚΥ2 ανέφερε ότι όταν έφυγε από το κέντρο υποδοχής πήγε στην Υπηρεσία Ασύλου όπου κάποιος εξέτασε το φάκελό της και συνειδητοποίησε ότι ήταν πιθανό θύμα εμπορίας προσώπων και τότε την ενημέρωσε ότι κάποιος άλλος κρατικός υπάλληλος θα ερχόταν σε επαφή μαζί της, χωρίς να της πει ποιος ή από ποιο τμήμα ή ποια υπηρεσία. Στη συνέχεια επικοινωνήσαν μαζί της οι ΥΚΕ. Η ερωτώμενη εξήγησε ότι η υπάλληλος της κοινωνικής πρόνοιας δεν της εξήγησε με σαφήνεια την κατάστασή της και τι είναι η ΕΠ.

Δεν ήμουν ο εαυτός μου. Τα είχα χαμένα γιατί χρειαζόμουν βοήθεια. [...] Και προσπαθούσα να δω κάποιον που θα μπορούσε πραγματικά να μου εξηγήσει την κατάστασή μου. [Η κοινωνική λειτουργός] εκείνη τη μέρα, δεν ξέρω αν ήταν επειδή είχε πολύ δουλειά, δεν ασχολήθηκε ιδιαίτερα να μου εξηγήσει, γιατί για μένα το

τράφικινγκ ήταν μια καινούργια λέξη [...] δεν καταλάβαινα πραγματικά την κατάσταση μου. (KY2)

Μία από τις κύριες δυσκολίες στην πρόσβαση σε πληροφορίες και υποστήριξη που ανέφεραν οι ερωτώμενες ήταν η επικοινωνία με τις ΥΚΕ. Οι ερωτώμενες που προσπάθησαν να έρθουν σε επαφή άμεσα με τις υπαλλήλους των ΥΚΕ ανέφεραν ότι τις έκαναν να νιώσουν ανεπιθύμητες. Για παράδειγμα, σπάνια απαντούσαν στις κλήσεις τους: «Όταν τηλεφωνείς, δεν το σηκώνουν. Αν πας εκεί, δεν μπορείς να τις δεις. Είναι δύσκολο» (KY7). Και πάλι, οι περισσότερες ερωτώμενες ανέφεραν ότι για την επικοινωνία με τις ΥΚΕ και άλλες υπηρεσίες μεσολάβησαν οι ΜΚΟ. Αν και ήταν υπόχρεες για τη βοήθεια, ένιωθαν ότι το να είναι εξαρτημένες από τις ΜΚΟ και να μην μπορούν να μιλήσουν για τον εαυτό τους τις αποδυνάμωνε.

Οι γλωσσικοί φραγμοί περιορίζουν επίσης την πρόσβαση στις υπηρεσίες που διατίθενται για τους/τις αιτούντες/-ούσες άσυλο. Κάποιες ερωτώμενες δεν μπορούσαν να καταλάβουν γιατί δεν υπήρχαν διερμηνείς στις δημόσιες υπηρεσίες, αφού πολλά ΘΕΠ και αιτούντες/-ούσες άσυλο δεν μιλάνε αγγλικά ή ελληνικά. Η KY7 θεώρησε ότι στη συνέντευξή της με τις ΥΚΕ και την αστυνομία αντιμετωπίστηκε πολύ εχθρικά, κάτι που ήταν ιδιαίτερα αποθαρρυντικό και ανησυχητικό· στο μεταξύ, η διερμηνεία από τα γαλλικά ήταν ανεπαρκής, πράγμα που επιδεινώνει την κατάσταση.

Συνολικά, οι ερωτώμενες που αναγνωρίστηκαν από τα κέντρα υποδοχής έδειχναν σχετικά υψηλότερο επίπεδο ευημερίας χάρη στην πρόσβαση σε πληροφορίες και υπηρεσίες. Η Caritas Cyprus και το ΚΣΠ αναφέρουν ότι τα άτομα στο Κέντρο Υποδοχής στην Κοφινού έδειχναν να έχουν καλύτερη πρόσβαση και υπηρεσίες από εκείνα που ζούσαν σε ιδιωτικά καταλύματα χάρη στις υπηρεσίες που ήταν διαθέσιμες επιτόπου. Αναφέρουν ότι είχαν συστηματική επαφή με την κοινωνική λειτουργό τους και ένιωθαν ικανοποιημένες από το επίπεδο πληροφόρησης που είχαν σχετικά με την υπόθεσή τους. Ανέφεραν επίσης ότι η κοινωνική λειτουργός του Κέντρου είχε διευκολύνει την πρόσβασή τους σε ψυχολογική υποστήριξη.

Ποινικές διαδικασίες

Παρά το γεγονός ότι η κυπριακή κυβέρνηση αύξησε τις ποινές για την ΕΠ και ποινικοποίησε τη χρήση σεξουαλικών υπηρεσιών που παρέχονται από θύματα εμπορίας προσώπων, η

Κύπρος εξακολουθεί να μην προσφέρει δωρεάν νομική βοήθεια και εξειδικευμένες υπηρεσίες σε ΘΕΠ κατά τη διάρκεια ποινικών διαδικασιών (GRETA, 2020). Αυτή τη στιγμή οι ποινικές διαδικασίες συχνά διαρκούν δύο ή και περισσότερα χρόνια. Αυτή η συστημική καθυστέρηση εξακολουθεί να είναι μία από τις βασικές δυσκολίες που παρεμποδίζουν την άσκηση δικαιωμάτων από γυναίκες που έχουν πέσει θύματα εμπορίας προσώπων με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση και κακοποίηση.

Τα ΘΕΠ αναφέρουν βρίσκουν εξαντλητικές αυτές τις παρατεταμένες έρευνες. Απογοήτευση και σύγχυση προκαλούν επίσης οι ανεπαρκείς πληροφορίες για τη διαδικασία που πρέπει να ακολουθήσουν (δηλαδή, στις συνεντεύξεις με την μονάδα κατά της ΕΠ της αστυνομίας). Η μονάδα αυτή συχνά καθυστερεί να ενημερώσει τις γυναίκες για την απόφαση να τις αναγνωρίσει ως ΘΕΠ. Οι ΚΥ1 και ΚΥ2, για παράδειγμα, περιμένουν πάνω από 12 μήνες μετά τη συνέντευξή τους για να μάθουν την απόφαση της αστυνομίας.

Μου είπαν ότι θα με πάρουν για να μου δώσουν την απάντηση. Αλλά μέχρι σήμερα, σχεδόν ένα χρόνο μετά, δεν έχουν πάρει, οπότε δεν ξέρω τι έχει γίνει εκεί. [...] Δεν με ενημέρωσαν ποτέ. [Η αστυνομικίνα] μου είπε ότι εντάξει, πρέπει να συζητήσω με τον προϊστάμενό μου, θα σε πάρουμε σε μια δυο εβδομάδες. Μέχρι σήμερα, δεν έχουν πάρει. [...] Αυτό λοιπόν που σου λέω είναι ότι μέχρι τώρα δεν μπορώ να σου εξηγήσω τι είναι η εμπορία προσώπων γιατί δεν με πήραν για να μου εξηγήσουν γιατί έπαιρναν όλες αυτές τις πληροφορίες και τι έκαναν με τις πληροφορίες που τους έδωσα. (ΚΥ2)

Η ύπαρξη ταχύτερων διαδικασιών έρευνας θα βοηθούσε τις γυναίκες ΘΕΠ. Για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος πρέπει να αυξηθεί ο αριθμός αστυνομικών και εισαγγελέων. Επιπλέον, εξαιτίας των περίπλοκων νομικών δυσκολιών που αντιμετωπίζουν τα ΘΕΠ, είναι κεφαλαιώδους σημασίας να λάβουν νομική βοήθεια, είτε ως μάρτυρες εγκληματικών ενεργειών είτε για ζητήματα που αφορούν την προσωρινή τους άδεια διαμονής.

Σε ό,τι αφορά τις καταδίκες, σύμφωνα με την έκθεση GRETA 2020, από το 2015 έως το 2018 η αστυνομία υπέβαλε 58 υποθέσεις εμπορίας προσώπων για δίωξη, αλλά μόνο οι εννέα οδήγησαν σε καταδίκες. Με δεδομένα τα χαμηλά ποσοστά καταδικών, οι κυπριακές αρχές πρέπει να εντείνουν τις έρευνες για την εμπορία προσώπων με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση.

Μία θετική εξέλιξη είναι ότι η κυβέρνηση έχει εγκαταστήσει ένα μηχανισμό που καθιστά εφικτό να μειωθεί ο αριθμός των συνεντεύξεων από τις οποίες μπορούν να περάσουν τα ανήλικα θύματα κακοποίησης. Κατά τα άλλα, η έκθεση GRETA σημειώνει ότι από το 2015 έως το 2019 δεν παρεχόταν καμιά νομική βοήθεια στα ΘΕΠ στην Κύπρο. Ενώ τα θύματα μπορούν να διεκδικήσουν οικονομική αποζημίωση για βλάβες μέσα από ποινικές ή αστικές διαδικασίες, δεν υπάρχουν παραδείγματα ποινικού δικαστηρίου που να έχει δώσει τέτοιες αποζημιώσεις σε περιπτώσεις ΕΠ. Η έκθεση GRETA κλείνει παροτρύνοντας την κυβέρνηση να δημιουργήσει ένα ταμείο υποστήριξης των θυμάτων και να διασφαλίσει ότι οι καταδικασμένοι δράστες θα αποζημιώνουν τα θύματα.

Πρόσβαση σε ικανοποιητική στέγαση

Η στέγαση συνδέεται άμεσα με την υγεία και την ασφάλεια των αιτούντων/-ουσών άσυλο και είναι ιδιαίτερα σημαντική για τη βελτίωση της λειτουργικότητας και της ευημερίας των ΘΕΠ και των παιδιών τους. Όταν μπαίνουν στην Κύπρο άτομα που αιτούνται άσυλο, μπορούν είτε να κάνουν αίτηση για υλική βοήθεια και να αναζητήσουν ιδιωτική στέγαση ή να κάνουν αίτηση για στέγαση στο Κέντρο Υποδοχής στην Κοφινού ή σε άλλο κρατικό κέντρο. Για τα άτομα που ζουν σε ιδιωτικό κατάλυμα, το επίδομα ενοικίου καταβάλλεται απευθείας από τις αρχές στους ιδιοκτήτες. Εξαιτίας της περιορισμένης χωρητικότητας στην Κοφινού, οι περισσότεροι/-ες αιτούντες/-ούσες άσυλο καταλήγουν σε κοινά σπίτια ή διαμερίσματα, τα οποία πρέπει να τα βρουν μόνοι τους και κατόπιν να προσκομίσουν στις ΥΚΕ όλα τα σχετικά έγγραφα. Όλες οι ερωτώμενες που ζούσαν σε συνθήκες ιδιωτικής στέγασης είπαν ότι δεν είχαν λάβει καμιά βοήθεια (από κρατικές αρχές) για τη διασφάλιση ικανοποιητικής στέγασης και ότι είχαν αντίθετα στηριχτεί σε άλλα μέλη της κοινότητάς τους, σε ΜΚΟ ή είχαν αναζητήσει στέγη διαδικτυακά.

Εκτός από τα κέντρα υποδοχής, από το Νοέμβριο του 2007 οι ΥΚΕ διαθέτουν έναν κρατικό ξενώνα για γυναίκες θύματα σεξουαλικής εκμετάλλευσης, με σκοπό να προσφέρει στα ΘΕΠ ασφαλή στέγαση, ψυχολογική υποστήριξη και υπηρεσίες συμβουλευτικής, καθώς και εξατομικευμένα σχέδια θεραπείας. Στην πράξη, πέρα από το ότι προσφέρει ένα βασικό επίπεδο ασφάλειας, οι υπόλοιπες υπηρεσίες του καταφυγίου είναι κατά κύριο λόγο ανεπαρκείς για τις ανάγκες των γυναικών.

Οι γυναίκες που έδωσαν συνέντευξη για αυτή τη μελέτη έχουν εμπειρία από αυτούς τους κρατικούς ξενώνες, από καταφύγια ΜΚΟ καθώς και από ιδιωτική στέγαση που μοιράζονταν με ένα ακόμα ή περισσότερα άτομα. Έχουν επίσης ζήσει σε κέντρα υποδοχής, σε ξενοδοχεία που τους παρείχε το κράτος ή σε σπίτια που τους παρείχαν ΜΚΟ και άλλα μέλη της κοινότητας.

Η ΚΥ2 περιέγραψε πως όταν έφυγε από το κέντρο υποδοχής οι ΥΚΕ της εξασφάλισαν στέγαση σε ξενοδοχείο σε ένα χωριό. Μετά από τέσσερις μέρες, αναγκάστηκε να φύγει από το ξενοδοχείο εξαιτίας του υψηλού κόστους διαβίωσης και άρχισε να ψάχνει στέγη σε κάποιο αστικό κέντρο:

Στο χωριό δεν υπήρχε φαγητό και ήταν πολύ δύσκολο να βρεις κάτι να φας εκεί, πολύ δύσκολο. Και για να φας εκεί πλήρωνες 1,5 ευρώ μόνο για το ψωμί, ή κάτι τέτοιο, οπότε ήταν δύσκολο να φας τότε. Έπρεπε λοιπόν να ζήσω κάπου που να ξέρω ότι αν έχω 2 ευρώ μπορώ να φτιάξω ρύζι για δύο μέρες, ας πούμε [...] για να έχεις φαγητό έρχεσαι στη Λευκωσία, πρέπει να πληρώσεις για το λεωφορείο, οπότε δεν ήταν εύκολο, μου ήταν πολύ δύσκολο. Ιδίως εκείνη την περίοδο δεν είχα χρήματα, κι έτσι για μένα το 1 ευρώ ήταν μεγάλο ποσό. (ΚΥ2)

Η κυρία που με βοήθησε και με έφερε στη [ΜΚΟ], την είχα συναντήσει στην εκκλησία. Έτσι συνέχισα να μένω μαζί της, περάσαμε καιρό μαζί, μέχρι που άρχισα να παίρνω τα χρήματα και τότε [η κοινωνική λειτουργός της ΜΚΟ] μου βρήκε ένα άλλο διαμέρισμα που το μοιραζόμουν με μια άλλη κυρία. (ΚΥ)

Μία από τις ερωτώμενες που ήταν έγκυος εκείνη την περίοδο, η ΚΥ6, μετακόμισε από τον κρατικό ξενώνα σε ένα πανδοχείο μαζί με τρεις άλλες έγκυες γυναίκες. Η κατάσταση ήταν δύσκολη, με τέσσερις εγκύους να κοιμούνται σε ένα δωμάτιο με κουκέτες. Μία εργαζόμενη σε ΜΚΟ που γνώριζε όλες τις γυναίκες από τον ξενώνα παρενέβη για να τους εξασφαλίσει καταλληλότερη στέγαση, ενώ στο μεταξύ οι γυναίκες βρήκαν καταφύγιο σε μια τοπική εκκλησία, όπου κοιμόντουσαν στο πάτωμα. Ακόμα κι όταν βρέθηκε ιδιωτική στέγαση, οι δυσκολίες συνεχίστηκαν γιατί οι ΥΚΕ καθυστερούσαν την καταβολή του ενοικίου.

Έγινε φανερό από τις συνεντεύξεις ότι οι περισσότερες, αν όχι όλες, οι αιτούσες άσυλο βιώνουν στεγαστική ανασφάλεια σε κάποιο σημείο της παραμονής τους στην Κύπρο.

Πολλές ερωτώμενες δήλωσαν ότι οι ιδιοκτήτες δεν είναι διατεθειμένοι να νοικιάσουν τα σπίτια τους σε ξένους ή ότι είναι πιθανό να προσπαθήσουν να τους εκμεταλλευτούν· για παράδειγμα, μπορεί να ζητηθεί από άτομα που αιτούνται άσυλο να προκαταβάλουν ενοίκια αρκετών μηνών για να εξασφαλίσουν το συμβόλαιο ενοικίασης.

Μόλις μάθουν ότι είσαι πρόσφυγας δεν θέλουν να σου δώσουν σπίτι. Νομίζω ότι όλοι οι ιδιοκτήτες έχουν πρόβλημα στη σχέση τους με τους ανθρώπους, ιδίως τους ξένους. [...] Μου είπαν ότι δεν δεχόμαστε πρόσφυγες. [...] ότι είναι η πολιτική της εταιρείας. Ναι, μου το είπαν ανοιχτά. Θέλανε μόνο φοιτητές. (ΚΥ5)

Αυτό συχνά εμποδίζει τους ανθρώπους που αιτούνται άσυλο να βρουν κατάλληλη στέγαση, καθώς δεν διαθέτουν τα οικονομικά μέσα για να καλύψουν την εγγύηση και την προκαταβολή. Γυναίκες που αιτούνται άσυλο και ΘΕΠ αναφέρουν επίσης ότι η καταβολή του κρατικού επιδόματος ενοικίου συχνά καθυστερεί, με αποτέλεσμα να πρέπει να πληρώνουν από την τσέπη τους ή να κινδυνεύουν να τους γίνει έξωση.

Οι γυναίκες με μικρά παιδιά δεν λαμβάνουν κάποια βοήθεια ώστε να έχουν πρόσβαση σε επαρκή ή έστω ασφαλή στέγαση, παρόλο που οι χαμηλής ποιότητας και μη ασφαλείς συνθήκες στέγασης είναι ιδιαίτερα επικίνδυνες για τις μόνες μητέρες. Οι συνθήκες είναι συχνά ακατάλληλες, με υπεράριθμους συγκατοίκους και έλλειψη βασικών ανέσεων και ιδιωτικότητας. Ενώ κάποιες γυναίκες έχουν με τον καιρό καταφέρει να βελτιώσουν τους όρους της διαβίωσής τους, πολλές εξακολουθούν να ζουν σε κακές συνθήκες. Για παράδειγμα, η ΚΥ3, μητέρα που η άδεια διαμονής της ακόμα εκκρεμεί, δεν μπορεί να βρει δουλειά. Κατά συνέπεια, είναι αναγκασμένη να μένει σε ένα υπερπλήρες σπίτι μαζί με άλλα ΘΕΠ.

Εκεί που έμενα πριν, το σπίτι έπεφτε, η στέγη από πάνω έπεφτε. Το είπα λοιπόν στο σπιτονοικοκύρη κι αυτός δεν έκανε τίποτα. Δεν είχε τρεχούμενο νερό, το σπίτι χρειαζόταν πραγματικά πολλά. Κι έμενα εκεί κάπου τρία χρόνια μέχρι που έφυγα κι ήρθα σε αυτό. (ΚΥ8)

Αναφέρεται επίσης ότι το επίπεδο της οικονομικής βοήθειας που δίνεται σε ανύπαντρες γυναίκες που αιτούντα άσυλο είναι χαμηλό και ότι οι καθυστερήσεις στην καταβολή του ενοικίου από τις ΥΚΕ δημιουργούν επισφαλείς συνθήκες για τις γυναίκες. Μία από τις

συμμετέχουσες, η ΚΥ1, που επέλεξε να φύγει από το κέντρο υποδοχής, δεν πήρε καμία βοήθεια για να βρει σπίτι. Τώρα δυσκολεύεται να πληρώσει το ενοίκιό της λόγω της περιορισμένης οικονομικής βοήθειας που λαμβάνει, καθώς και των γραφειοκρατικών καθυστερήσεων και δυσκολιών:

Η Κοινωνική Ευημερία δεν πλήρωνε για το σπίτι γιατί μου είπαν ότι χρειάζονταν ένα γράμμα που να αποδεικνύει ότι βρίσκομαι έξω από τον χώρο φιλοξενίας αιτούντων άσυλου. Έτσι πήγα ξανά στον χώρο φιλοξενίας και τους είπα ότι δεν με είχαν βοηθήσει με το ενοίκιο του σπιτιού μου και τα χρήματα για το φαγητό. Και ότι η Κοινωνική Ευημερία λέει ότι πρέπει να μου δώσουν ένα γράμμα που να αποδεικνύει ότι βρίσκομαι έξω από τον χώρο φιλοξενίας. Αμέσως λοιπόν μου έδωσαν το χαρτί κι έπειτα μου είπαν στην Κοινωνική Ευημερία ότι συγγνώμη αλλά δεν είχαν καθόλου μετρητά. Έτσι μου έγραψαν μια επιταγή για τις αρχές Μαρτίου. Το νοίκι μου δηλαδή για αυτόν το μήνα και τον προηγούμενο δεν το έχω πληρώσει γιατί περιμένω ακόμα από την Κοινωνική Ευημερία. Επειδή δεν έχουν στείλει την επιταγή. Δεν έχουν κάνει τίποτα. (ΚΥ1)

Η βοήθεια για τη στέγαση είναι απαραίτητη για να διασφαλιστεί ότι τα θύματα μπορούν να ξεφύγουν από την εκμετάλλευση, αλλά και για να ξεκινήσουν την ανάρρωση και τον αναστοχασμό τους σε ένα ασφαλές περιβάλλον που θα τα βοηθήσει να συνέλθουν. Οι βασισμένες στο φύλο οδηγίες από το πρόγραμμα ASSIST απηχούν αυτή την ανάγκη, προσδιορίζοντας ότι στα ΘΕΠ πρέπει να εξασφαλίζεται στέγαση ειδικά σχεδιασμένη για ευάλωτες γυναίκες. Οι γυναίκες χρειάζονται επίσης βοήθεια για την αναζήτηση και την εξασφάλιση ασφαλούς στέγης, ιδίως σε πόλεις όπου η στεγαστική αγορά είναι πολύ ακριβή.

Χρηματική και υλική υποστήριξη (αποζημίωση)

Το Άρθρο 91Α του περί Προσφύγων Νόμου λέει ότι το κράτος υποχρεούται να παρέχει «οικονομικό βοήθημα για τα καθημερινά έξοδα και παροχή στέγης, τροφής και ρουχισμού [...] ώστε να εξασφαλίζουν σε αυτούς επαρκές βιοτικό επίπεδο, ικανό να διασφαλίζει τη συντήρησή τους και να προστατεύει τη σωματική και ψυχική τους υγεία». Οι αιτούντες/-ούσες άσυλο που κατοικούν σε ιδιωτική στέγη λαμβάνουν υλική υποστήριξη με τη μορφή

μηνιαίας επιταγής 261 ευρώ για ένα άτομο, η οποία υποτίθεται ότι πρέπει να καλύπτει διατροφή, ρουχισμό, χρειώδη, ιατρικά έξοδα, μετακίνηση και άλλες βασικές δαπάνες. Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, το βοήθημα για το ενοίκιο καταβάλλεται απευθείας στον ιδιοκτήτη και είναι περίπου 100 ευρώ το μήνα.

Η υλική βοήθεια καθορίζεται από το Υπουργικό Συμβούλιο (το εκτελεστικό). Κατά συνέπεια, η υλική υποστήριξη που λαμβάνεται από τους/τις αιτούντες/-ούσες άσυλο εξαρτάται από το πολιτικό κλίμα που επικρατεί τη δεδομένη στιγμή. Με την άνοδο των δεξιών πολιτικών κομμάτων μετά την ύφεση, αυτό αποτελεί σαφή και άμεση απειλή για τις γυναίκες ΘΕΠ, όπως και για κάθε ομάδα εκτοπισμένων μεταναστών, καθώς υπονομεύει τις δυνατότητές τους να επιβιώσουν από τη διαδικασία μετανάστευσης (Angeli, 2020).

Η Οδηγία της ΕΕ για την υποδοχή προβλέπει ότι η υλική βοήθεια πρέπει «να εξασφαλίζει στους αιτούντες επαρκές βιοτικό επίπεδο το οποίο να διασφαλίζει τη συντήρησή τους». Τα ποσά που περιγράφονται πιο πάνω δεν μπορούν να καλύψουν τις βασικές ανάγκες των αιτούντων/-ουσών άσυλο, αφήνοντάς τους με λίγα λόγια κάτω από το όριο της φτώχειας. Αξίζει να αναφέρουμε ότι το κατ' άτομο βοήθημα είναι πολύ χαμηλότερο από το Εγγυημένο Ελάχιστο Εισόδημα που παρέχεται στους Κύπριους και Ευρωπαίους πολίτες: 480 ευρώ σε μετρητά, σε σύγκριση με την επιταγή 261 ευρώ που παίρνουν οι αιτούντες/-ούσες άσυλο. Ενώ η πολιτική υλικής υποστήριξης είναι προβληματική για τους/τις αιτούντες/-ούσες άσυλο, έχουμε δει ότι έχει δριμύτερα αποτελέσματα για τις γυναίκες. Στις περιπτώσεις οικογενειών, η αίτηση ασύλου υποβάλλεται συνήθως από τον άντρα, τον «αρχηγό της οικογένειας» –ενώ η σύζυγος και τα υπόλοιπα μέλη θεωρούνται εξαρτώμενα άτομα– κι εκείνος εισπράττει και διαχειρίζεται τα χρήματα ή τις επιταγές. Αντιμετωπίζοντας τις γυναίκες ως μη υποκείμενα ή ως δευτερευόντως ωφελούμενες χωρίς δικαίωμα άμεσης χρηματοδότησης, η πρακτική αυτή ενισχύει τις πατριαρχικές δομές.

Η βοήθεια των ΜΚΟ γίνεται απαραίτητη προκειμένου να αιτηθεί κανείς υλική βοήθεια, καθώς οι αιτούντες/-ούσες αντιμετωπίζουν διάφορα εμπόδια όταν προσεγγίζουν τις υπηρεσίες, όπως χρονοβόρες γραφειοκρατικές διαδικασίες, περίπλοκες διοικητικές απαιτήσεις, πρακτικές δυσκολίες και προσωπικά προβλήματα που σχετίζονται με τη ντροπή ή τη δυσκολία να ζητήσουν βοήθεια, καθώς και το στιγματισμό και την έλλειψη εμπιστοσύνης από τις αρχές.

Μερικές φορές μέσα στο μήνα έχω 30 ευρώ για φαγητό, για μένα και για το παιδί μου. Δεν είναι εύκολο. Είναι πολύ δύσκολο. Πρέπει να προσπαθήσω να δω αν η Caritas μπορεί να μου δώσει καμιά τσάντα με τρόφιμα. Γιατί, επιτέλους, το παιδί μου ήρθε, το παιδί μου [δεν είναι αιτών άσυλο], κι έτσι δεν παίρνω βοήθεια [για το παιδί]. Έχω προσπαθήσει με κάθε τρόπο, γι' αυτό έψαχνα για δουλειά. Τώρα λοιπόν έχω μία επιταγή, μία βοήθεια, αλλά πρέπει να τη μοιράζομαι με το παιδί μου. (ΚΥ2)

Ο ρόλος των ΥΚΕ στη ζωή των γυναικών που έδωσαν τις συνεντεύξεις περιορίζεται στην παροχή οικονομικής υποστήριξης και βοήθειας. Είναι αρμόδιες να κάνουν την αρχική εκτίμηση αν ένα άτομο που αιτείται άσυλο έχει επαρκή μέσα για να καλύψει τις βασικές ανάγκες του σπιτικού του, και να του χορηγήσουν οικονομική βοήθεια.

Εκτός από τις επιταγές, οι περισσότερες συμμετέχουσες ανέφεραν ότι έλαβαν έκτακτα ποσά που κυμαίνονταν από 50 έως 75 ευρώ όταν έφυγαν από το κέντρο υποδοχής ή τον κρατικό ξενώνα. Σχεδόν όλες ανέφεραν ότι τους είχαν τύχει καθυστερήσεις στην καταβολή των χρημάτων, πράγμα που τις ανάγκαζε να ζουν με ελεημοσύνη, να δανείζονται από φίλους ή να κάνουν έκτακτες δουλειές για να βγάλουν κάποια χρήματα. Οι λόγοι για τις καθυστερήσεις ή τις αναστολές πληρωμών ποικίλλουν και συχνά δεν εξηγούνται στους/στις ωφελούμενους/-ες· είτε εξαιτίας δυσκολιών στην επικοινωνία είτε λόγω έλλειψης πρόσβασης σε κοινωνικές λειτουργούς. Οι συμμετέχουσες ανέφεραν για μία ακόμα φορά ότι για την πρόσβαση ή την επανέναρξη της οικονομικής βοήθειας μεσολαβούσαν οι ΜΚΟ.

Τέλος, ορισμένες από τις συμμετέχουσες δήλωσαν ότι ένιωθαν απογοήτευση που είναι εξαρτημένες από τα επιδόματα, καθώς θα προτιμούσαν να εργάζονται για να βγάζουν το ψωμί τους. Στην πραγματικότητα, η κύρια προτεραιότητα για τις συμμετέχουσες ήταν να δουλέψουν. Ζήτησαν επίσης από την κυβέρνηση να θεσπίσει ειδικές τιμές ενοικίων με τους ιδιοκτήτες για την κάλυψη των αναγκών ΥΤΧ.

[...] τα λιγοστά χρήματα που μας δίνει η κυβέρνηση. Ένα δωμάτιο κοστίζει 250-300 ευρώ. Το κράτος σου δίνει 100 ευρώ για να πληρώνεις το νοίκι. Πείτε μου εσείς λοιπόν. Γι' αυτό βλέπεις σε ένα σπίτι 10 ανθρώπους, γιατί πρέπει να χωρέσουν τουλάχιστον τρεις σε ένα δωμάτιο για να μπορεί το κράτος να πληρώνει το σπίτι. Είναι δύσκολο λοιπόν. (ΚΥ3)

Η ΚΥ1 τόνισε επίσης πόσο σημαντική ήταν η βοήθεια υπό μορφή ρούχων, παπουτσιών και ειδών προσωπικής υγιεινής που έλαβε από τον Κυπριακό Ερυθρό Σταυρό (τοπική ΜΚΟ) κατά τη διάρκεια της παραμονής της στο κέντρο υποδοχής. Μία από τις ερωτώμενες δήλωσε ότι αν και η πείνα δεν ήταν πρόβλημα για την ίδια, άλλες μπορεί να αντιμετωπίζουν δυσκολίες με το φαγητό. Παρά το γεγονός ότι οι ΜΚΟ βοηθούν τα άτομα που αιτούνται άσυλο δίνοντάς τους τρόφιμα, η ΚΥ3 συνέδεσε την υλική βοήθεια και τα τρόφιμα με το ζήτημα της ανεπαρκούς στέγασης:

Γιατί, αν έχεις τουλάχιστον ένα μέρος δικό σου, που μπορείς να κοιμηθείς εκεί ήρεμα και χωρίς ενοχλήσεις, αυτό είναι ήδη σαν θεραπεία. [...] Η πρόνοια σου δίνει κουπόνια για να αγοράσεις φαγητό [αλλά] πού θα το μαγειρέψεις το φαγητό; Πού;
(ΚΥ3)

Είναι κεφαλαιώδους σημασίας η υποστήριξη με βάση το φύλο να μην πέφτει κάτω από τα ελάχιστα πρότυπα/προδιαγραφές, για να αποφευχθεί η επιστροφή σε συνθήκες εκμετάλλευσης. Από αυτή την άποψη, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ανάγκες με βάση το φύλο των ΘΕΠ, για παράδειγμα να είναι σε θέση να αγοράσουν είδη υγιεινής, αντισυλληπτικά, παιδικό ρουχισμό κ.λπ.

Πρόσβαση σε ιατρικές υπηρεσίες και υπηρεσίες αναπαραγωγικής υγείας

Οι υπηρεσίες υγείας απαιτούν μια αυστηρά βασισμένη στο φύλο προσέγγιση, που θα εστιάζει στην ανάρρωση των γυναικών από το σωματικό τραύμα και από άλλες παθήσεις που σχετίζονται με τη σεξουαλική εκμετάλλευση, όπως σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα, πυελικές φλεγμονές, στειρότητα και εξάρτηση. Η γυναικολογική φροντίδα υγείας πρέπει να παρέχεται με τρόπο ευαίσθητο προς το τραύμα και πολιτισμικά κατάλληλο. Οι γυναίκες από χώρες της δυτικής Αφρικής, όπως η Νιγηρία, μπορεί επίσης να είναι επιζήσασες ακρωτηριασμού γυναικείων γεννητικών οργάνων (ΑΓΓΟ). Είναι καθοριστικής σημασίας οι επαγγελματίες της υγείας –που παρέχουν τα ιατρικά πιστοποιητικά και τις αναλυτικές γυναικολογικές εκθέσεις που είναι απαραίτητες για τις διαδικασίες ασύλου και την άδεια διαμονής των ΘΕΠ– να περνούν υποχρεωτικά από ειδική εκπαίδευση σχετικά με τις άμεσες και τις μακροπρόθεσμες συνέπειες της εμπορίας προσώπων και του ΑΓΓΟ.

Τα άτομα που οι αιτήσεις τους απορρίπτονται –τα οποία συνεχίζουν να αναζητούν άδεια διαμονής με βάση την αίτηση άσυλου τους– αντιμετωπίζουν πολλές δυσκολίες για να προσεγγίσουν το σύστημα υγείας. Πολλές γυναίκες θύματα αντιμετωπίζουν τεράστια προβλήματα τα οποία επηρεάζουν τη σωματική, την ψυχική, τη σεξουαλική και την αναπαραγωγική τους υγεία. Υπάρχουν συχνές αναφορές για ανεπιθύμητες εγκυμοσύνες, καταναγκαστικές αμβλώσεις, σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα, κολπικές αιμορραγίες και αποβολές ως άμεση συνέπεια σεξουαλικής βίας. Επιπλέον, πολλά ΘΕΠ πάσχουν από χρόνιες σωματικές παθήσεις και από προβλήματα ψυχικής υγείας που οφείλονται στο τραύμα.

Πέρα από τους βασικούς ιατρικούς ελέγχους που πρέπει να περάσουν όλα τα άτομα που αιτούνται άσυλο με την άφιξή τους, δεν υπάρχουν στοιχεία ότι διατίθεται εξειδικευμένη φροντίδα που να λαμβάνει υπόψη τις ειδικές ανάγκες των γυναικών ΘΕΠ που αιτούνται άσυλο. Μόνο όταν έχουν πια αναγνωριστεί από την αστυνομία μπορούν οι γυναίκες ΘΕΠ να αποκτήσουν πρόσβαση στο γενικό σύστημα υγείας (ΓΕΣΥ). Οι δυνητικές ή απορριφθείσες ΘΕΠ έχουν στο μεταξύ πρόσβαση σε δικαιώματα φροντίδας υγείας μέσω της αίτησής τους για άσυλο. Η πρόσβαση σε φροντίδα και υπηρεσίες αναπαραγωγικής υγείας, όπως βοήθεια τοκετού και μεταγεννητική ιατρική υποστήριξη, διαμεσολαβείται συχνά από ΜΚΟ, ιδίως για τις γυναίκες που δεν ζουν σε κρατικούς ξενώνες ή κέντρα υποδοχής.

Επιπλέον, δεν υπάρχουν στοιχεία για διαδικασίες παρακολούθησης των υγειονομικών αναγκών των γυναικών ΘΕΠ ή ότι τους παρέχονται πληροφορίες και εκπαίδευση για τη σεξουαλική υγεία, στοιχεία που θα έπαιζαν σημαντικό ρόλο στον περιορισμό του κινδύνου σεξουαλικής ΕΒ και θα συνέβαλλαν στη θεραπεία.

Οι κρατικοί ξενώνες είναι εκείνοι που φαίνεται ότι παρέχουν την καλύτερα συντονισμένη πρόσβαση σε ιατρικές υπηρεσίες. Όταν οι γυναίκες ΘΕΠ φεύγουν από τον ξενώνα, ιδίως οι μητέρες, αναφέρουν δυσκολίες στην πρόσβαση σε δωρεάν φροντίδα υγείας. Κάποιες έχουν μπόρεσει να κάνουν μόνες τους αίτηση για ιατρική κάρτα. Η περισσότερες είπαν ότι δεν είχαν αρκετή υποστήριξη από τις δημόσιες υπηρεσίες και ότι ένιωθαν περισσότερη ασφάλεια με την υποστήριξη που λάμβαναν από τις ΜΚΟ· για παράδειγμα, κοινωνικές λειτουργοί των ΜΚΟ ήταν διαρκώς διαθέσιμες για να τις συνοδεύσουν στις επισκέψεις τους το νοσοκομείο.

Πέρα από τη νοσοκομειακή φροντίδα, αρκετές από τις συμμετέχουσες τόνισαν ότι το να γεννάς και να μην έχεις τα απαραίτητα για το μωρό προκαλεί επιπλέον ανασφάλεια. Υπογράμμισαν ότι το κράτος δεν τους παρείχε υλική υποστήριξη κι έπρεπε να εξαρτώνται απόλυτα από τα δίκτυα των ΜΚΟ και την τοπική κοινότητα για τα απαραίτητα. Για την ΚΥ7 η γλώσσα ήταν ένας επιπλέον φραγμός που ενέτεινε τη συνολικά πιεστική της κατάσταση. Δέχτηκε βοήθεια από την Caritas για να εκδώσει ιατρική κάρτα, να κανονίσει τα ιατρικά της ραντεβού και να κάνει αίτηση για το βοήθημα της κοινωνικής πρόνοιας. Είναι χαρακτηριστικό πως ένιωθε ότι αν δεν την είχε συνοδεύσει κάποιος που να μιλάει τη γλώσσα, δεν θα την είχαν πάρει στα σοβαρά:

Οι [υπηρεσίες υγείας] δεν νοιάζονται για σένα. Έτσι κάθε φορά πήγαινα με κάποια που δουλεύει στην Caritas. Με βοήθησαν να κάνω ό,τι χρειαζόταν για το μωρό.
(ΚΥ7)

Η εξειδικευμένη, βασισμένη στο φύλο θεραπεία για γυναίκες ΘΕΠ που έχουν υποστεί βασανισμούς και τραύμα είναι περιορισμένη στην πράξη. Οι δυσκολίες στην πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας μπορεί να οξυνθεί και από πολιτισμικούς λόγους (π.χ. ντροπή, ιδίως αν ο επαγγελματίας της υγείας είναι άντρας, γλωσσικοί φραγμοί, κ.λπ.).

Πρέπει επίσης να δοθεί προσοχή στην περιεκτική σεξουαλική εκπαίδευση για ΘΕΠ. Η βασισμένη στο φύλο υποστήριξη από συμβούλους και άλλους πρώτης γραμμής επαγγελματίες της υγείας είναι σημαντική, καθώς οι συμμετέχουσες ανέφεραν έλλειψη πληροφόρησης σχετικά με το σώμα τους, την εμμηνορροϊκή υγιεινή, τις αντισυλληπτικές μεθόδους ώστε να αποφεύγουν ανεπιθύμητες εγκυμοσύνες, ενώ δήλωσαν και την επιθυμία τους να έχουν πληροφόρηση σχετικά με τις διαθέσιμες υπηρεσίες υποστήριξης, καθώς δεν υπάρχουν κλινικές αναπαραγωγικής υγείας στην Κύπρο· για παράδειγμα, η ΚΥ5 έμεινε έγκυος χωρίς να θέλει. Η σεξουαλική εκπαίδευση και η διαπολιτισμική δουλειά ως τμήμα της αναπαραγωγικής υγείας και των σχετικών δικαιωμάτων δεν αναγνωρίστηκε ως ιατρική ανάγκη μόνο από τις γυναίκες ΘΕΠ, αλλά και από τις ΜΚΟ που ασχολούνται με την ένταξή τους. Τα ΘΕΠ στη μελέτη αυτή πρότειναν την ευαισθητοποίηση της προσφυγικής κοινότητας και των θιγόμενων γυναικών μέσα από σεμινάρια και άλλες εκπαιδευτικές δραστηριότητες για τον οικογενειακό προγραμματισμό, τα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα και τον έλεγχο των γεννήσεων, καθώς και για την ασφάλεια στις σχέσεις, τη σεξουαλική βία και την οικοδόμηση υγιών σχέσεων.

Πρόσβαση σε υπηρεσίες ψυχικής υγείας

Πολλά ΘΕΠ υποφέρουν από ψυχικά προβλήματα, όπως η διαταραχή μετατραυματικού στρες (ΔΜΣ). Οι συμμετέχουσες στη μελέτη μας ανέφεραν το τραύμα ως σημαντικό εμπόδιο για την ένταξή τους: υποφέρουν από αϋπνία, άγχος κι άλλα συμπτώματα που επηρεάζουν την ευημερία τους. Οι γυναίκες βασανίζονται επίσης συχνά από αυτοκτονικές σκέψεις. Η ψυχιατρική αξιολόγηση είναι συχνά απαραίτητη για να στηρίξουν την αίτησή τους για άσυλο στην Κύπρο. Όπως όμως συμβαίνει και με τις άλλες ιατρικές υπηρεσίες, η πρόσβαση στις δημόσιες υπηρεσίες ψυχικής υγείας αποτέλεσε κι αυτή μια τεράστια πρόκληση για τις συμμετέχουσες στη μελέτη. Αντίθετα, η πλειονότητα εξειδικευμένης συμβουλευτικής για την υποστήριξη των επηρεαζόμενων γυναικών παρέχεται από ΜΚΟ – χρηματοδοτούμενες από ευρωπαϊκά προγράμματα και/ή από δωρεές.

Ο νόμος δηλώνει ότι πρέπει να παρέχονται στους/στις αιτούντες/-ούσες υλικές συνθήκες υποδοχής που να εξασφαλίζουν επαρκές βιοτικό επίπεδο ικανό να διασφαλίζει τη συντήρηση και τη σωματική και ψυχική τους υγεία. Αλλά δεν περιλαμβάνει άλλες προβλέψεις που να καθορίζουν τις συνθήκες και το επίπεδο της βοήθειας που πρέπει να παρέχεται. Στην τελευταία της έκθεση (2020), η Επιτροπή του ΟΗΕ κατά των Βασανιστηρίων εξέφρασε την ανησυχία της για:

την έλλειψη διαδικαστικών μέτρων προστασίας που να διασφαλίζουν την έγκαιρη ιατρική εξέταση φερόμενων ως θυμάτων βασανιστηρίων και κακομεταχείρισης, συμπεριλαμβανομένων ψυχολογικών ή ψυχιατρικών αξιολογήσεων όταν διαπιστώνονται ενδείξεις βασανισμού ή τραύματος κατά τη διάρκεια προσωπικών συνεντεύξεων με άτομα που αιτούνται άσυλο ή με παράνομους μετανάστες. Η επιτροπή δηλώνει με λύπη ότι οι πληροφορίες που ζήτησε σχετικά με την αποκατάσταση αναγνωρισμένων θυμάτων βασανιστηρίων και κακομεταχείρισης και την κατά προτεραιότητα πρόσβαση στις διαδικασίες ασύλου για τα άτομα που έχουν αναγνωριστεί ως τέτοια δεν της δόθηκαν.

Πρέπει να δημιουργηθούν προγράμματα υγείας που να ενσωματώνουν τη διάσταση του φύλου για ΘΕΠ που δεν θα αντιμετωπίζουν μόνο τις σωματικές αλλά και τις ψυχικές συνέπειες τις πολύπλοκης πίεσης που προκαλεί η σεξουαλική εκμετάλλευση. Οι επανειλημμένοι βιασμοί είναι συχνό χαρακτηριστικό της ΕΠ με σκοπό τη σεξουαλική

εκμετάλλευση και συνεπώς τα θύματα θα ωφελούνταν από μια έμφυλη ψυχολογική υποστήριξη (Yonkova κ.ά., 2020, σ. 23).

Η ΚΥ8 ανέφερε ότι υπέφερε από σχετικά με το τραύμα προβλήματα ψυχικής υγείας και δεχόταν ψυχιατρική και ψυχολογική βοήθεια, αλλά μόνο όταν η κατάστασή της είχε επιδεινωθεί σημαντικά. Καθώς οι ΥΚΕ δεν παρακολουθούν συστηματικά τις περιπτώσεις ΘΕΠ, τα θύματα συχνά δεν λαμβάνουν έγκαιρα τη θεραπεία που χρειάζονται.

Βλέπω μια ψυχολόγο και τα περισσότερα προβλήματα που έχω πάντα πηγαίνω και τα λέω σ' εκείνη, γιατί τώρα αντιμετωπίζω πραγματικά ένα ψυχολογικό πρόβλημα που με έχει ρίξει πολύ. Και βλέπω και ψυχίατρο. Έτσι παίρνω και χάπια. Έτσι όλη την ώρα, όταν πηγαίνω να τη δω και με ρωτάει αν η κοινωνική μου λειτουργός ήρθε να με δει πώς είμαι και της λέω όχι. Κι εκείνη ρωτάει, γιατί; Ότι πρέπει υποτίθεται να με ελέγχει συνεχώς για να βλέπει αν είμαι καλά με το μωρό ή ό,τι άλλο. Αλλά δεν έρχονται να ελέγξουν. (ΚΥ8)

Σε μια άλλη περίπτωση, μια κοινωνική λειτουργός που δούλευε σε κέντρο υποδοχής βοήθησε μία από τις συμμετέχουσες να πάρει ψυχολογική υποστήριξη από μια ΜΚΟ, που τη βοήθησε πολύ. Σημειώνουμε ότι το δημόσιο σύστημα δεν παρείχε ψυχολογική υποστήριξη. Στην ΚΥ2 δόθηκε η δυνατότητα να δει ψυχολόγο του δημοσίου από τη μονάδα κατά της εμπορίας προσώπων της αστυνομίας μετά τη συνέντευξή της, αλλά αυτό δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ. Όπως κι η ΚΥ1, εξασφάλισε αυτή την υποστήριξη από μια τοπική ΜΚΟ, που την έφερε σε επαφή με δικηγόρο, κοινωνική λειτουργό, καθώς και την ψυχολόγο τους.

Οι συμμετέχουσες στη μελέτη ανέφεραν συχνά τη σημασία της ψυχολογικής υποστήριξης που έλαβαν από τις τοπικές ΜΚΟ. Ακόμα κι όταν οι ατομικές συνεδρίες έγιναν αποκλειστικά διαδικτυακές, ένιωθαν ότι το επίπεδο της φροντίδας δεν μειώθηκε.

Με τον κορονοϊό σταμάτησαν αλλά [η ψυχολόγος] με παίρνει πάντα στο τηλέφωνο. Πάντα ενδιαφέρεται να δει τι κάνω. Θέλει να μάθει αν υπάρχει κάτι που να θέλω να συζητήσω μαζί της, τέτοια πράγματα. Οπότε, βοηθάει πραγματικά, γιατί μερικές φορές χρειάζομαι πραγματικά κάποιον να μιλήσω και χαίρομαι που είναι πάντα διαθέσιμη. (ΚΥ1)

Όπως αναφέρθηκε, ενώ οι κρατικοί ξενώνες παρείχαν πρόσβαση σε ψυχολογικές υπηρεσίες, αυτού του είδους η χρηματοδοτούμενη από το δημόσιο υποστήριξη ήταν πολύ δύσκολο να εξασφαλιστεί όταν τα ΘΕΠ (ιδίως οι μητέρες) μεταφέρθηκαν σε άλλες μορφές στέγασης.

Πρόσβαση σε άλλες ευκαιρίες ένταξης

Οι συμμετέχουσες χαρακτήρισαν τις δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου σημαντικό παράγοντα για τη βασισμένη στο φύλο ένταξη και υποστήριξή τους, καθώς ευνοούν τις κοινωνικές επαφές, την προσωπική ανάπτυξη και δομούν την καθημερινή ζωή.

Σύμφωνα με την AIDA, οι δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου στην Κοφινού εφαρμόζονται κυρίως από μη κρατικούς φορείς, όπως ΜΚΟ, εθελοντικές οργανώσεις, μεμονωμένους εθελοντές, εκπαιδευτικά ιδρύματα κ.λπ. Στις δραστηριότητες που προσφέρονται στο κέντρο σε όλη τη διάρκεια του χρόνου περιλαμβάνεται η επαγγελματική εκπαίδευση, μαθήματα γλώσσας, μαθήματα χρήσης υπολογιστών, πολιτιστικές δραστηριότητες, τέχνες/χειροτεχνίες, μαθήματα σχολικής υποστήριξης, θεραπευτικές εργασιακές συνεδρίες, μαθήματα γυμναστικής, καθώς και διάφορες ψυχαγωγικές δραστηριότητες για ενήλικους και παιδιά. Στις εγκαταστάσεις περιλαμβάνονται ακόμα δύο ανοιχτοί προαύλιοι χώροι με μηχανήματα γυμναστικής, μια αίθουσα παιχνιδιού, βιβλιοθήκη και αίθουσα υπολογιστών. Στο κέντρο διατίθεται ασύρματη πρόσβαση στο διαδίκτυο, αν και συχνά υπάρχουν παράπονα για χαμηλές ταχύτητες και κάλυψη. Η αίθουσα υπολογιστών, η αίθουσα παιχνιδιού και η βιβλιοθήκη παραμένουν κλειδωμένες όταν δεν φιλοξενούν κάποια συγκεκριμένη δραστηριότητα (AIDA, 2020, σ. 79).

Η ΚΥ1 παρακολουθούσε μαθήματα ραπτικής στο κέντρο, τα οποία όμως διακόπηκαν. Δήλωσε ότι αρχικά υπήρχε προθυμία για τα μαθήματα δραστηριοτήτων ελεύθερου χρόνου, αλλά μετά το πρώτο μάθημα οι συμμετέχουσες δεν έδειχναν την απαραίτητη αφοσίωση. Δεν ήταν σίγουρη για τους λόγους για τους οποίους η συμμετοχή ήταν τόσο χαμηλή, αλλά αυτό θα μπορούσε να οφείλεται στην ανάγκη για περισσότερη προώθηση και ενθάρρυνση για τέτοιου είδους ευκαιρίες και δραστηριότητες. Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι τα ΘΕΠ δεν λαμβάνουν οικονομική υποστήριξη για τις δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου ή για επιπρόσθετα μέτρα ένταξης. Οι γυναίκες μπορεί να έχουν τη δυνατότητα να συμμετάσχουν

σε ψυχαγωγικές δραστηριότητες στο κέντρο υποδοχής. Μιλώντας για τη σημασία της υποστήριξης που προσφέρει ο Ερυθρός Σταυρός, η KY1 είπε:

Έρχονταν πάντα κάθε Σάββατο για να βοηθήσουν. Κι επίσης πάντα μας πήγαιναν εκδρομές. [...] Ναι, ημερήσιες εκδρομές, μας πήγαιναν στο ζωολογικό κήπο [...επίσης σε έναν] διαγωνισμό μαγειρικής στη Λευκωσία. Ήταν πολύ καλό. (KY1)

Τα δεδομένα από τις συνεντεύξεις –μαζί με άλλες τοπικές έρευνες– δείχνουν επίσης ότι οι γυναίκες ΘΕΠ απομονώθηκαν περαιτέρω εξαιτίας της επιδημίας του COVID-19 (Kyritsi κ.ά., 2020). Όταν χαλαρώσουν οι περιορισμοί εξαιτίας του COVID-19 είναι απαραίτητο να υποστηριχτούν τα ΘΕΠ με επιπρόσθετες ευκαιρίες ένταξης και να ανοίξουν ξανά οι δημόσιοι χώροι (π.χ. πάρκα) όπου μπορούν να έχουν κοινωνικές επαφές.

Κεφάλαιο 5: Οικονομική ενδυνάμωση

Σύμφωνα με τη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας, η οικονομική ενίσχυση περιλαμβάνει να προσφέρονται στα άτομα «οι κατάλληλες δεξιότητες ώστε να αριστεύσουν στην αγορά εργασίας» (ILO, 2020). Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με διάφορους τρόπους, για παράδειγμα με προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης, μη επίσημες εκπαιδευτικές δραστηριότητες (π.χ. μαθήματα γλώσσας και υπολογιστών). Δραστηριότητες σαν αυτές μπορούν να δώσουν τη δυνατότητα για καλύτερη ένταξη στην αγορά εργασίας, αναπτύσσοντας την ικανότητα για εργασία και οικονομική ανεξαρτησία (Pesce & Christodoulou, 2017, σσ. 12-14). Στο πλαίσιο αυτής της ανάλυσης αναγκών, η οικονομική ενδυνάμωση περιλαμβάνει τις εξής όψεις: 1) ευκαιρίες απασχόλησης· 2) εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση και άλλοι πόροι που σχετίζονται με επιχειρηματικές πρωτοβουλίες· 3) κινητοποίηση πόρων και χρηματοδοτικά σχέδια (νεοφυείς και μικρές επιχειρήσεις)· 4) πρόσβαση στην τεχνολογία και τον ψηφιακό αλφαριθμητισμό· και 5) καθοδήγηση.

Εκτός από τις υπηρεσίες που παρέχει το Τμήμα Εργασίας στον γενικό πληθυσμό, υπάρχουν επίσης στην Κύπρο κρατικά χρηματοδοτούμενα προγράμματα οικονομικής ενδυνάμωσης ειδικά για γυναίκες ΘΕΠ.

Στο μεταξύ, προγράμματα υπό την καθοδήγηση ΜΚΟ προσφέρουν σε μετανάστες και πρόσφυγες κατάρτιση στοχευμένη στην ένταξη στην αγορά εργασίας, όπως μαθήματα

ελληνικών και αγγλικών, καθώς και πληροφορίες, συμβουλές και καθοδήγηση σχετικά με τα κοινωνικά επιδόματα. Για παράδειγμα, η MiHub προσφέρει υπηρεσίες σε ευάλωτους/-ες μετανάστες/-ριες.¹³ Πρέπει ωστόσο να τονίσουμε ότι κανένα από αυτά τα προγράμματα δεν είναι φτιαγμένο ειδικά για γυναίκες ΘΕΠ με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση ούτε και υιοθετούν μια προσέγγιση ευαίσθητη ως προς το φύλο και το τραύμα.

Πρόσβαση στην απασχόληση

Η είσοδος στην αγορά εργασίας είναι ένας από τους κύριους ενταξιακούς στόχους για γυναίκες ΘΕΠ. Παρότι όλες οι γυναίκες που συμμετείχαν στη μελέτη ήταν άνεργες εκείνο το διάστημα, η εύρεση απασχόλησης ήταν βασική τους προτεραιότητα, όχι μόνο για λόγους οικονομικής ανεξαρτησίας και υποστήριξης της οικογένειάς τους, αλλά και για τη συναισθηματική και ψυχολογική τους ευημερία. Όπως αναφέραμε παραπάνω, πολλές γυναίκες ένιωθαν ματαίωση λόγω της εξάρτησής τους για οικονομική βοήθεια και θα προτιμούσαν να είναι θέση να συντηρούν τον εαυτό τους μόνες τους. Η απασχόληση γινόταν αντιληπτή σαν ένας τρόπος να αποκτήσουν περισσότερη ανεξαρτησία και ικανότητα αυτενέργειας στη ζωή τους, και μια αίσθηση σταθερότητας, υπευθυνότητας και συγκρότησης.

Παρ' όλα αυτά, όλες οι συμμετέχουσες ανέφεραν πολλούς περιορισμούς στην εξεύρεση κατάλληλης απασχόλησης για αιτούσες άσυλο, ιδίως για εκείνες με μικρά παιδιά χωρίς πρόσβαση σε οικονομική παιδική φροντίδα. Στην πραγματικότητα, για κάποιες γυναίκες δεν υπήρχε καν η επιλογή της εργασίας:

Η πρώτη [προτεραιότητα] είναι το σπίτι, δεν είναι εύκολο. Χωρίς το σπίτι δεν υπάρχει τίποτα. Επίσης, το να βρεις δουλειά δεν είναι εύκολο. Ίσως για όσες είναι μόνες, άμα έχεις μωρό δεν είναι εύκολο. Δεν έχεις κανέναν να φροντίσει το παιδί. Το σχολείο είναι πολύ ακριβό. [Στην Κύπρο] κανονικά πηγαίνουν σχολείο στα πέντε τους, αλλά μέχρι να γίνουν πέντε δεν είναι εύκολο. Ίσως λοιπόν θα μπορούσαν να αρχίσουν κάνοντας κάτι γι' αυτό, για τις μητέρες. (KY7)

---

¹³ Βλ. <https://www.mihub.eu/en>.

Μια ακόμα συμμετέχουσα θεωρούσε μη ρεαλιστική την ένταξη στην αγορά εργασίας εξαιτίας του υψηλού κόστους της παιδικής φροντίδας (ΚΥ5). Εξηγούσε ότι όχι μόνο δεν μπορούσε να αποταμιεύσει για ώρα ανάγκης, αλλά αντίθετα έπρεπε να κάνει περικοπές από τα χρήματα για τα τρόφιμα της οικογένειας για να μπορεί να πληρώνει τον παιδικό σταθμό (προσχολικό):

Υπάρχουν τόσες κοπέλες που έχουν παιδιά, αλλά δεν έχουν τα χρήματα να πληρώνουν ιδιωτικά σχολεία εξαιτίας της ηλικίας του παιδιού. (ΚΥ5)

Τα ζητήματα που άπτονται της μητρότητας παίζουν σημαντικό ρόλο στην ένταξη ΘΕΠ και απαιτούν υποστήριξη με βάση το φύλο. Το να είναι κάποια μητέρα σημαίνει ότι έχει να αντιμετωπίσει επιπρόσθετη γραφειοκρατία (π.χ. να δηλώσει το παιδί και να κάνει αίτηση για τα σχετικά επιδόματα). Η αδυναμία πρόσβασης στην παιδική φροντίδα αποδεικνύεται μεγάλο εμπόδιο για την ένταξη, καθώς, για παράδειγμα, καθίσταται αδύνατο για τις μητέρες να παρακολουθήσουν μαθήματα γλώσσας ή άλλα ενταξιακά προγράμματα.

Η κρατική πολιτική θα έπρεπε να συμπεριλαμβάνει δωρεάν ή φθηνή πρόσβαση στην παιδική φροντίδα για ηλικίες 0-5, κάτι που θα ωφελούσε άμεσα τα ΘΕΠ που είναι μητέρες. Η ενημέρωση σχετικά με τις επιλογές παιδικής φροντίδας είναι ένα ακόμα σημαντικό στοιχείο, καθώς θα μπορούσε να βοηθήσει τις ενδιαφερόμενες στην προσπάθειά τους να επιστρέψουν στην αγορά εργασίας.

Ορισμένες από τις ερωτώμενες διατύπωσαν επίσης ανησυχία για το είδος των θέσεων εργασίας που τους προσφέρονται, οι οποίες δεν λαμβάνουν υπόψη τα πραγματικά τους προσόντα. Σύμφωνα με τα ισχύοντα, οι θέσεις για τις οποίες μπορούν να αιτηθούν νόμιμα περιορίζονται σε εννέα τομείς, που όλοι τους αφορούν κάποια μορφή ανειδίκευτης, χειρωνακτικής και συνήθως χαμηλά αμειβόμενης εργασίας. Μολονότι αρκετές γυναίκες έχουν τελειώσει μόνο δευτεροβάθμια εκπαίδευση, είχαν αποκτήσει επαγγελματική εμπειρία στη χώρα προέλευσής τους:

Πήγα σχολείο, δεν είμαι χαζή. Αν η ζωή μου ήταν διαφορετική θα μπορούσα ίσως να κάνω τη δουλειά που κάνει εκεί [η δημόσια υπάλληλος]. Δεν ζητάω λοιπόν άσυλο στην Κύπρο σήμερα επειδή είμαι ηλίθια. [...] Δεν δουλεύω. Ψάχνω για δουλειά. Έχω κουραστεί [...] Είναι πολύ δύσκολο. Νομίζω πως έχω δώσει το βιογραφικό μου σε

όλα τα σούπερ μάρκετ στην Κύπρο. Αλλά υποθέτω πως με τον κορονοϊό κι όλα αυτά δεν είναι εύκολο. Ιδίως τώρα με όσους αιτούνται άσυλο είναι πολύ δύσκολο να βρεις δουλειά. (ΚΥ2)

Μία από τις συμμετέχουσες βρήκε δουλειά με τη βοήθεια της κοινωνικής της λειτουργού και του διευθυντή του κέντρου υποδοχής, ωστόσο εκείνο το διάστημα δεν ήταν σε θέση να καλύψει τη θέση εξαιτίας της ψυχολογικής της κατάστασης.

Εκείνη τη στιγμή δεν πίστευα ότι μπορούσα να κάνω τη δουλειά. [...] Δεν είναι ότι ήταν πολύ νωρίς. Ήταν ότι δεν είχα καθόλου αυτοπεποίθηση. Εξαιτίας όλως αυτών που είχα περάσει. (ΚΥ1)

Οι συμμετέχουσες ανέφεραν επίσης ότι ο ρατσισμός και η ξενοφοβία τούς στερούσαν τις ευκαιρίες εργασίας στις οποίες είχαν πρόσβαση:

Όταν βρίσκω μια δουλειά, δεν θέλουν αιτούσα άσυλο, ξέρεις [...] Δεν θέλω να μείνω έτσι, χωρίς δουλειά, δεν είναι εύκολο. Μόνο να μένεις στο σπίτι σου. Δεν είναι εύκολο. [...] Θέλω να ενταχθώ στην κυπριακή κοινωνία. (ΚΥ7)

Τότε [το 2015-2016] έψαχνα να βρω [δουλειά], γιατί ήμουν πολύ πεσμένη κι είχα κατάθλιψη κι ήθελα πραγματικά να βρω κάποιον να μιλάω. Ένιωθα συνέχεια πως δεν υπήρχε καμιά ελπίδα. Αλλά όταν αναγνωρίστηκα, αυτό με έκανε να νιώσω καλά, ότι τώρα μπορώ να βρω δουλειά, γιατί είχα παιδιά στο σπίτι, ότι μπορώ να φροντίσω τα παιδιά μου και να τα κάνω ευτυχημένα. Αλλά όταν άρχισα να ψάχνω για δουλειά δεν ήταν καθόλου όπως περίμενα. Δεν ήταν εύκολο να βρω δουλειά. Πήγαινα στο Γραφείο Εργασίας για να κάνω αιτήσεις. Έτσι, κάθε μήνα έπρεπε να ανανεώνω την κάρτα εργασίας μου. Μου έδιναν δουλειές όπως σε φάρμες, καθαρίστρια. Πήγα σε τόσες εταιρίες καθαρισμού και με απέρριπταν. Έλεγαν ότι δεν είχαν θέση. Αλλά τους έλεγα, το σύστημα δείχνει ότι υπάρχει θέση. Όχι, έλεγαν, δεν είχαν τίποτα. (ΚΥ8)

Εκτός από τις συνέπειες για την ικανότητά τους να γίνουν οικονομικά ανεξάρτητες, η ανεργία είχε αντίκτυπο και στη συναισθηματική και ψυχολογική ευημερία των γυναικών. Αισθήματα ανημπόριας, ότι είχαν «υπερβολικά πολύ χρόνο για να σκέφτονται» και

κοινωνική απομόνωση ήταν κάποιες από τις αρνητικές συνέπειες της ανεργίας που ανέφεραν οι συμμετέχουσες. Κάποιες γυναίκες είπαν ότι ήταν πρόθυμες να κάνουν «οποιαδήποτε δουλειά» ή ακόμα και να δουλέψουν εθελοντικά, απλώς για να μπορούν να φεύγουν από το σπίτι για μερικές ώρες.

Θέλω μόνο, ας πούμε, να έχω κάτι να κάνω, άμα έχω κάτι να κάνω είναι σαν να βοηθάω τον εαυτό μου. Αν κάνω κάτι που να με βοηθάει, τότε θα μπορούσα επίσης, άμα έβλεπα κάποια στη θέση μου ή ακόμα κι αν πήγαινα να μιλήσω σε κάποιον, θα αισθανόμουν πολύ περήφανη. Αλλά το θέμα τώρα είναι ότι... Όταν πας να ψάξεις για δουλειά οπουδήποτε, δεν τους κατηγορώ, εκείνοι τη δουλειά τους κάνουν. Σου λένε απλώς, λυπούμαστε δεν μπορείς να δουλέψεις εδώ γιατί δεν είσαι αναγνωρισμένη. Η λίστα που μου δίνει η κοινωνική μου λειτουργός δείχνει ότι μπορώ να καθαρίζω, μπορώ να δουλέψω σε φούρνο και να κάνω αυτό, αλλά όταν πηγαίνεις εκεί, πάλι αρνούνται [...] Οποιαδήποτε δραστηριότητα θα με κρατούσε απασχολημένη. Θέλω απλώς να έχω κάτι να κάνω.. [KY1]

Αν όμως μπορείς να δουλέψεις θα είσαι ανοιχτή, θα γνωρίσεις ανθρώπους [...] Στην πραγματικότητα, όταν μένω στο κρεβάτι, μερικές φορές επειδή δυσκολεύομαι, σκέφτομαι πολύ τι έχει συμβεί στη ζωή μου, έτσι. Και μερικές φορές ξαναπέφτω στην κατάθλιψη, αρχίζω πάλι να απελπίζομαι. Αν όμως δουλεύω, αν φεύγω απ' το σπίτι, θα είμαι απασχολημένη, ακόμα κι αν δεν είναι τόσο για τα χρήματα, αλλά αν μπορώ να κάνω δραστηριότητες ή κάτι τέτοιο που σε κρατάει απασχολημένη, θα βαριόμουν λιγότερο. (KY2)

Αυτό που χρειάζομαι τώρα είναι απλώς ένα δικό μου σπίτι και δουλειά. Ναι, αυτό που χρειάζομαι τώρα περισσότερο από καθετί είναι μια δουλειά. Να ξυπνάω το πρωί, να πηγαίνω στη δουλειά και να γυρνάω. Θέλω να νιώθω υπεύθυνη. Θέλω να κάνω, ξέρεις, θέλω να έχω μια ζωή. Γιατί, όπως εσύ, εσύ έχεις ένα πρόγραμμα [...] ξυπνάω, σηκώνομαι από το κρεβάτι ό,τι ώρα θέλω, γιατί για ποιο λόγο ξυπνάω; [...] Είναι πολύ πιεστικό αυτό, μου προκαλεί μεγάλο άγχος. Κοιμάμαι, αντί να ξεκουραστώ κουράζομαι. [...] Για μένα, μη μου δίνεις φαΐ, μάθε μου να δουλεύω, θέλω να δουλέψω και να βγάζω δικά μου χρήματα. Γιατί πριν δούλευα, έβγαζα τα χρήματά μου. Δεν εξαρτιόμουν από άλλους να μου δώσουν κάτι. (KY3)

Εξαιτίας των παραπάνω δυσκολιών πρόσβασης στην απασχόληση, οι γυναίκες ΘΕΠ καταλήγουν να αναζητούν απασχόληση στην ανεπίσημη οικονομία, όπου διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο εργασιακής και σεξουαλικής εκμετάλλευσης.

Πρόσβαση στην εκπαίδευση: Γλώσσα και άλλα ενταξιακά μαθήματα

Οι συμμετέχουσες ανέφεραν ότι είχαν περιορισμένη πρόσβαση στην κατάρτιση και την εκπαίδευση εξαιτίας της έλλειψης πληροφόρησης, του γλωσσικού φραγμού και της αδυναμίας πρόσβασης σε υπηρεσίες παιδικής φροντίδας. Κάποιες είχαν παρακολουθήσει μαθήματα ελληνικών είτε που παρέχονταν από ΜΚΟ είτε κατά το διάστημα της παραμονής τους στην Κοφινού ή στο κρατικό καταφύγιο. Για παράδειγμα, η ΚΥ1 ολοκλήρωσε δύο κύκλους μαθημάτων ελληνικών κι έδωσε μια εξέταση διαδικτυακά. Ορισμένες εξέφρασαν την επιθυμία να συνεχίσουν τις επίσημες σπουδές τους, αλλά δεν θεωρούσαν ότι υπάρχει αυτή η δυνατότητα μέχρι να αναγνωριστούν ως πρόσφυγες και να μπορέσουν να εξασφαλίσουν παιδική φροντίδα (π.χ. ΚΥ4).

Οι συμμετέχουσες ανέφεραν ότι την καλύτερη πληροφόρηση την είχαν από εργαζόμενες/-ους στις ΜΚΟ, που διέδιδαν πληροφορίες για μαθήματα γλώσσας με αναρτήσεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και τηλεφωνικά μηνύματα, ωστόσο εξαιτίας της πανδημίας τα μαθήματα γλώσσας διακόπηκαν.

Άλλες συμμετέχουσες είπαν ότι η διαδικασία της αίτησης για να πάρουν μέρος σε μαθήματα γλώσσας ήταν πολύ δύσκολη. Αυτό φανερώνει την ανάγκη τόσο για εντατικότερη πληροφόρηση όσο και για οικοδόμηση της ικανότητας για την πραγματοποίηση τέτοιων αιτήσεων. Στα τέλη του 2020, όσες παρακολουθούσαν κάποιο μάθημα αναγκάστηκαν επίσης να σταματήσουν εξαιτίας της εξάντλησης της χρηματοδότησης του προγράμματος. Νέοι κύκλοι χρηματοδότησης, ιδίως με το επιπρόσθετο βάρος της πανδημίας, δεν ξεκίνησαν μέχρι την άνοιξη του 2021.

Μία από τις συμμετέχουσες δήλωσε ότι, παρόλο που λαμβάνει τακτικά ηλεκτρονικά και τηλεφωνικά μηνύματα σχετικά με δυνατότητες κατάρτισης από μια τοπική ΜΚΟ, εξαιτίας της δουλειάς της (φτιάχνει κοσμήματα) δεν μπορεί να παρακολουθεί τα μαθήματα στις προγραμματισμένες ώρες τους.

Συνολικά, οι συμμετέχουσες έδειξαν ιδιαίτερη προθυμία να μάθουν ελληνικά, κάτι που φανερώνει και την επιθυμία τους να ενταχθούν περισσότερο στην κυπριακή κοινωνία.

Θέλω να μάθω τη γλώσσα για να μπορέσω να ενταχθώ πολύ καλά. [...] Γιατί, αν ήξερα τη γλώσσα δεν θα αντιμετώπιζα αυτές τις δυσκολίες. Κι έτσι θα μπορούσα να βρω μια καλή δουλειά για να νιώσω ότι ανήκω εδώ. [...] Τα έξι χρόνια που βρίσκομαι στην Κύπρο, νομίζω ένας λόγος που δεν βρίσκω δουλειά, μπορεί να φταίω εγώ. Είναι ότι δεν ξέρω τη γλώσσα. Πρέπει να προσπαθήσω περισσότερο να μάθω τη γλώσσα για να βρω μια καλή δουλειά. (KY8)

Πρόσβαση σε άλλες οικονομικές υπηρεσίες

Στην Κύπρο, οι πληροφορίες για τη χρήση πόρων, την πρόσβαση σε τεχνολογία, τα χρηματοδοτικά προγράμματα (νεοφυείς και μικρές επιχειρήσεις), την ανάπτυξη τεχνολογικών και ψηφιακών δεξιοτήτων, την καθοδήγηση και τις υπηρεσίες φροντίδας παραμένουν εξαιρετικά περιορισμένες.

Ενώ καμία από τις συμμετέχουσες δεν ήταν οικονομικά ανεξάρτητη κατά τη στιγμή της συνέντευξης, όλες εξέφρασαν την επιθυμία να αλλάξουν την κατάστασή τους, για παράδειγμα ολοκληρώνοντας την επαγγελματική τους κατάρτιση και/ή βρίσκοντας δουλειά. Οι συνεντεύξεις φανερώνουν την ανάγκη να αυξηθεί η επίγνωση των ΘΕΠ σχετικά με τα δικαιώματα απασχόλησής τους, καθώς συχνά αγνοούν σημαντικές πληροφορίες σε σχέση με τα προγράμματα απασχόλησης στην Κύπρο. Η ύπαρξη προγραμμάτων εργασιακής υποστήριξης με βάση το φύλο θα ήταν πολύ χρήσιμη.

Ο ψηφιακός αλφαριθμητισμός (π.χ. χρήση υπολογιστή, σύνταξη μηνυμάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, υποβολή αιτήσεων, κ.λπ.) είναι επίσης μια δεξιότητα που θα βοηθούσε ιδιαίτερα τις γυναίκες ΘΕΠ ως προς την ένταξη στην αγορά εργασίας, αλλά και την πρόσβαση και τη χρήση των δημόσιων υπηρεσιών. Αυτό το είδος ψυχοκοινωνικής υποστήριξης πρέπει επίσης να περιλαμβάνει ευκαιρίες για προγράμματα καθοδήγησης ή ακόμα και προγράμματα μεταξύ ομοτίμων που να εστιάζουν στην κοινωνική και την οικονομική ένταξη.

Κεφάλαιο 6: Ανάλυση των ευρημάτων

Η Κύπρος διαθέτει ελάχιστα ενταξιακά προγράμματα που να ενσωματώνουν τη διάσταση του φύλου και που να εστιάζουν στην κοινωνική, νομική και οικονομική υποστήριξη για γυναίκες ΥΤΧ ΘΕΠ με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση. Τα προγράμματα που υπάρχουν δεν στοχεύουν στην προαναφερθείσα ομάδα. Τόσο τα πρωτογενή όσο και τα δευτερογενή στοιχεία δείχνουν ότι αυτό εξακολουθεί να δημιουργεί πολλά εμπόδια για την ένταξη των επηρεαζόμενων γυναικών.

Η ανάλυση της ψυχοκοινωνικής και νομικής υποστήριξης και οικονομικής ενδυνάμωσης στην Κύπρο σε αυτή τη μελέτη αποκαλύπτει την ανάγκη για πολύπλευρα, μακροπρόθεσμα προγράμματα για την ενίσχυση ΘΕΠ, που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους με βάση το φύλο και το τραύμα που έχουν υποστεί.

Συνολικά, οι γυναίκες ΘΕΠ που συμμετείχαν σε αυτή την ανάλυση αναγκών δήλωσαν ότι οι ΜΚΟ ήταν καθοριστικές για την κάλυψη των βασικών τους αναγκών, καθώς και για την πρόσβασή τους στο περίπλοκο κοινωνικοοικονομικό σύστημα γενικά και τη διαδικασία του ασύλου ειδικότερα. Οι συμμετέχουσες εξέφρασαν βαθιά ευγνωμοσύνη και εκτίμηση για την υποστήριξη που έλαβαν από τις τοπικές ΜΚΟ.

Νομίζω ότι το καλύτερο πράγμα που μου συνέβη στην Κύπρο ήταν η μέρα που γνώρισα [την κοινωνική λειτουργό της ΜΚΟ] στο κέντρο υποδοχής, που μου έδωσε τον αριθμό [της ΜΚΟ]. Επειδή αν δεν είχα κάνει αυτή τη γνωριμία δεν ξέρω πώς θα ήταν η ζωή μου τώρα. Είναι πολύ δύσκολο, κάθε μέρα δεν ξέρεις πού να πας, δεν ξέρεις πώς να βρεις βοήθεια, δεν ξέρεις καν πώς να ψάξεις για δουλειά. Είναι πολύ δύσκολο παρότι προσπαθώ να κάνω μερικά μαθήματα ελληνικών όποτε μπορώ. Δεν είναι εύκολο να μάθεις τη γλώσσα [...] Αλλά όταν μαθαίνεις και δεν μπορείς να εξασκηθείς είναι πολύ δύσκολο. (ΚΥ2)

Αντίθετα, οι συμμετέχουσες θεωρούν ότι οι κρατικές υπηρεσίες, ιδίως οι ΥΚΕ, ως υπηρεσίες πρώτης απόκρισης, δεν ανταποκρίθηκαν επαρκώς και έγκαιρα στις ανάγκες τους. Η παροχή πληροφοριών προς τα πιθανά θύματα και τα επισήμως αναγνωρισμένα ΘΕΠ πρέπει να ενισχυθεί σε ό,τι αφορά τα δικαιώματά τους, τις διαθέσιμες υπηρεσίες και τον τρόπο πρόσβασης σε αυτές, καθώς και ως προς το τι συνεπάγεται η αναγνώρισή τους ως ΘΕΠ.

Ενώ η εισαγωγή του EMA ήταν θετικό βήμα, χρειάζεται να ληφθούν επιπρόσθετα μέτρα για να διασφαλιστεί η αποτελεσματική εφαρμογή του σύμφωνα με τις ανάγκες των γυναικών ΘΕΠ: παροχή κατάλληλης κατάρτιση στο προσωπικό των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας και ενισχύοντας την ικανότητά τους να εκπληρώνουν το ρόλο που τους έχει ανατεθεί από τον EMA, καθώς και εκπαίδευση του προσωπικού της Υπηρεσίας Μετανάστευσης της αστυνομίας σχετικά με τους δείκτες για την εμπορία προσώπων και τον EMA. Επίσης, πρόσθετα μέτρα πρέπει να λάβουν οι κυπριακές αρχές για την προληπτική αναγνώριση θυμάτων ΕΠ μεταξύ των αιτούντων/-ουσών άσυλο. Οι κυπριακές αρχές θα πρέπει επίσης να κάνουν βήματα για την εκπαίδευση διερμηνέων στο ζήτημα της εμπορίας προσώπων, ακολουθώντας τους στόχους που περιλαμβάνονται στο EMA 2019-2020 (GRETA, 2020, σ. 40).

Ως προς την οικονομική ενδυνάμωση οι συμμετέχουσες υπογράμμισαν την απουσία αποτελεσματικών οικονομικών υπηρεσιών, όπως η κινητοποίηση πόρων, ο ψηφιακός αλφαριθμητισμός, καθώς και ανάλογα προγράμματα και έρευνες ένταξης που θα έκαναν μεγάλη διαφορά στη ζωή της συγκεκριμένης ευάλωτης ομάδας. Η ένταξη στην αγορά εργασίας περιγράφηκε ως ιδιαίτερα δύσκολη με δεδομένο το αναποτελεσματικό σύστημα εύρεσης εργασίας, την έλλειψη δυνατοτήτων για φτηνή και προσβάσιμη παιδική φροντίδα, την ανυπαρξία καθοδήγησης σε ό,τι αφορά τη στέγαση, και τις αντιλήψεις των ιδιοκτητών στέγης. Εδώ, το Τμήμα Εργασίας πρέπει να δημιουργήσει ένα καλύτερο σύστημα εύρεσης εργασίας και να διευρύνει τις θέσεις εργασίας που διατίθενται σε γυναίκες ΘΕΠ με βάση την αξιολόγηση της ευαλωτότητάς τους.

Επιπλέον, οι γυναίκες ΘΕΠ έχουν πολύ διαφορετικές ιστορίες ζωής και πολιτισμικά υπόβαθρα, καθώς και ποικιλία εκπαιδευτικών και επαγγελματικών δεξιοτήτων, ισχυρών σημείων και αναγκών. Αναγνωρίζοντας ότι δεν αποτελούν μια ομοιογενή ομάδα, τα προγράμματα ένταξης πρέπει να εστιάζουν περισσότερο στο να τραβήξουν τις θιγόμενες γυναίκες, όταν διαμορφώνουν τέτοιες παρεμβάσεις. Έτσι, είναι κεφαλαιώδους σημασίας όχι μόνο να προσφέρουν υποστήριξη με βάση το φύλο, αλλά και να ακολουθούν μια προσέγγιση επικεντρωμένη στο θύμα (Yonkova κ.ά., 2020, σ. 24). Μόνο μέσω συμμετοχικών προσεγγίσεων θα μπορέσουν οι γυναίκες να ενδυναμωθούν ώστε να γίνουν ανεξάρτητες.

Η πλειονότητα των γυναικών ΘΕΠ που συμμετέχουν σε αυτή τη μελέτη είπαν ότι οι κρατικές υπηρεσίες πρέπει επειγόντως να βελτιωθούν, με βασικούς άξονες το να τις αντιμετωπίζουν με σεβασμό και να τους δίνουν την ευκαιρία να εξηγήσουν την κατάσταση τους και να ακούγονται όταν ζητούν κάποια βοήθεια. Η ΚΥ2 περιέγραψε τον συγκαταβατικό και πατροναριστικό τρόπο με τον οποίο έχει αντιμετωπιστεί από δημόσιους υπαλλήλους:

Δεν σε ακούνε. Πρέπει τουλάχιστον να σε ακούσουν. [...] Είναι πολύ δύσκολο να νιώθεις σαν να είσαι ένα τίποτα. Και τις περισσότερες φορές που πηγαίνεις σε δημόσια υπηρεσία, γυρνάς πίσω νιώθοντας ότι είσαι τίποτα. Πραγματικά, πρέπει να δούνε τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουν τους ανθρώπους, αυτό δεν είναι καλό. [...] Πρέπει να βελτιώσουν την υπηρεσία τους. Πρέπει να εκπαιδευτούν, να εκπαιδεύσουν τους υπαλλήλους τους, ώστε να μάθουν να σέβονται τους ανθρώπους, ότι η ισότητα είναι για όλους. Ναι, είμαι αιτούσα άσυλο, αλλά είμαι και άνθρωπος. Δεν είμαι ζώο. Απλώς δεν ήμουν το ίδιο τυχερή. (ΚΥ2)

Είναι πάντως ενδιαφέρον ότι παρά τις διαδεδομένες διακρίσεις και την ξενοφοβία που έχουν βιώσει, όλες οι γυναίκες ΘΕΠ δήλωσαν ότι αισθάνονται πιο ασφαλείς στην Κύπρο. Αυτό μπορεί πιθανώς να αποδοθεί στην κοινωνικοπολιτική σταθερότητα της Κύπρου σε σχέση με τις χώρες προέλευσής τους.

Πραγματικά, αυτό είναι το μόνο πράγμα που είναι τέλειο για μένα. Δεν είναι όλα εντάξει, αλλά αισθάνομαι ασφαλής. Μπορώ να βγω στο δρόμο, μπορώ να βγω. [...] Δεν φοβάμαι. Και πιστεύω πάντα ότι αν έχω κάποιο πρόβλημα, θα καλέσω την αστυνομία. [...] Αισθάνομαι ασφαλής. (ΚΥ2)

Επιπλέον, υπάρχει μεγάλη ανάγκη για αντιρατσιστικές εκστρατείες ευαισθητοποίησης που θα απευθύνονται στην κυπριακή κοινωνία, και ιδίως στους εργοδότες και τους ιδιοκτήτες στέγης.

Κεφάλαιο 7: Συμπέρασμα και προτάσεις

Η έλλειψη ενός στέρεου και συνεχιζόμενου σχεδίου ένταξης στην Κύπρο έχει κάνει τις γυναίκες ΥΤΧ ΘΕΠ με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση να δυσκολεύονται ιδιαίτερα να

βρουν αποδοτική απασχόληση, ενώ παράλληλα τις εκθέτει σε πολύ υψηλότερα ποσοστά έλλειψης στέγης και εκμετάλλευσης. Οι γυναίκες αντιμετωπίζουν επίσης διάφορες μορφές διακρίσεων, σημαντικά λιγότερες ευκαιρίες να ενταχθούν στις κοινωνίες που τις φιλοξενούν, και μεγαλύτερο κίνδυνο να υποστούν βία.

Αυτή η έκθεση ανάλυσης αναγκών έβαλε τις εμπειρίες των γυναικών στο προσκήνιο. Φανερώνει ότι αυτές οι γυναίκες αντιμετωπίζουν επιπρόσθετες δυσκολίες οι οποίες βασίζονται ιδιαίτερα στο φύλο τους. Η σεξουαλική βία, ο σεξισμός, οι ευθύνες της φροντίδας παιδιών, οι παραδοσιακοί έμφυλοι ρόλοι και τα θεσμοποιημένα έμφυλα στερεότυπα είναι παράγοντες που βάζουν επιπλέον εμπόδια στην ένταξη των εκτοπισμένων μεταναστριών στην Κύπρο.

Στην έρευνα αυτή παρουσιάζουμε στοιχεία που δείχνουν ότι οι πολιτικές ένταξης στην Κυπριακή Δημοκρατία δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες των γυναικών ΘΕΠ με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση. Πολλές από τις συμμετέχουσες θεωρούν ότι οι πολιτικές ένταξης σχετικά με τη γλωσσική εκπαίδευση, την απασχόληση και την επαγγελματική κατάρτιση δεν καλύπτουν τις ανάγκες τους. Αυτό συμβαίνει επειδή οι περισσότερες πολιτικές ένταξης είναι ουδέτερες ως προς το φύλο και γι' αυτό υπάρχει ο κίνδυνος να αγνοούν το φύλο. Ένας λόγος είναι πιθανώς το γεγονός ότι η φωνή των προσφυγισσών δεν ακούγεται κατά το σχεδιασμό των πολιτικών ένταξης. Οι ανάγκες των προσφυγισσών μεταφέρονται στην κυβέρνηση είτε μέσω των ΜΚΟ είτε από αυτόκλητους εκπροσώπους της κοινότητας, που είναι συνήθως άντρες. Η συντονισμένη δράση των προσφυγισσών με επικεφαλής γυναίκες μπορεί να συμβάλλει στην ενδυνάμωσή τους ως κοινωνική ομάδα και σε μια μετατόπιση ισχύος που θα επιτρέψει στις γυναίκες να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους.

Ο πίνακας που ακολουθεί παρουσιάζει τομείς στους οποίους οι γυναίκες ΘΕΠ χρειάζονται περισσότερο έμφυλη υποστήριξη. Περιγράψουμε συνοπτικά κάποιες προτάσεις με βάση το φύλο, οι οποίες ανταποκρίνονται στις ανάγκες και τα κενά που εντοπίσαμε μέσα από αυτή τη μελέτη.

Τομέας	Προτάσεις για υποστήριξη με βάση το φύλο
Αναγνώριση	<ul style="list-style-type: none"> • Συστηματική και υποχρεωτική εκπαίδευση των δημόσιων υπαλλήλων, ιδίως στις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας (ΥΚΕ), σχετικά με την αναγνώριση θυμάτων, τη βοήθεια και την παραπομπή τους (εκπαίδευση επίσης και για αστυνομικούς, δικαστικούς, επαγγελματίες της υγείας, διοικητικό προσωπικό, δασκάλους: νηπιαγωγείου, πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης) • Δημιουργία ενός μηχανισμού για τη συστηματική αναγνώριση γυναικών ΘΕΠ και άλλων ευάλωτων αιτούντων/-ουσών άσυλο • Ορισμός και τυποποίηση εργαλείων και των προσεγγίσεων των συστηματικών αξιολογήσεων/ελέγχου ευαλωτότητας • Εισαγωγή ενός αποτελεσματικού πλαισίου λειτουργίας για αποτελεσματικούς μηχανισμούς παρακολούθησης • Στοχευμένες νομοθετικές και διαδικαστικές οδηγίες • Έγκαιρος χειρισμός της ειδικής υποδοχής και των διαδικαστικών αναγκών για τις γυναίκες ΘΕΠ • Ενίσχυση της εφαρμογής του Εθνικού Μηχανισμού Αναφοράς (ΕΜΑ) στην ΕΠ
Δικαίωμα διαμονής	<ul style="list-style-type: none"> • Περιορισμός των καθυστερήσεων στην παροχή βοήθειας στα θύματα, όπως φροντίδα υγείας, εκταμιεύσεις για ενοίκιο και οικονομική βοήθεια, καθώς και άδειες διαμονής
Πρόσβαση στην πληροφόρηση	<ul style="list-style-type: none"> • Έγκαιρη πληροφόρηση σχετικά με τα δικαιώματα και τα μέτρα ένταξης, καθώς και για την πορεία και την κατάσταση των υποθέσεων
Ποινικές διαδικασίες	<ul style="list-style-type: none"> • Παροχή νομικής βοήθειας στα θύματα • Μείωση των καθυστερήσεων στις δικαστικές διαδικασίες • Θυματοκεντρικές έρευνες και διώξεις και εφαρμογή μέτρων προστασίας μαρτύρων • Διευκόλυνση των ταχειών ερευνών (αυξάνοντας τον αριθμό αστυνομικών και εισαγγελέων και παρακολουθώντας το μηχανισμό για την εφαρμογή του ΕΜΑ) • Κατανομή επαρκών πόρων που θα βοηθήσουν τη μονάδα κατά της εμπορίας προσώπων να ερευνά αποτελεσματικά όλα τα αδικήματα • Οι ΥΚΕ να αναφέρουν έγκαιρα όλα τα πιθανά θύματα • Κατάρτιση εισαγγελέων και δικαστών ώστε οι κατηγορίες για εμπορία προσώπων να μην υποβιβάζονται σε αδικήματα που επιφέρουν μικρότερες ποινές και δεν δίνουν στο θύμα δικαιώματα βοήθειας και αποζημίωσης (GRETA, 2020)
Ζητήματα που αφορούν την	<ul style="list-style-type: none"> • Διαπολιτισμική δουλειά με τις μητέρες • Πρόβλεψη και χρηματοδότηση για παιδική φροντίδα ώστε

οικογένεια	<p>οι μητέρες να μπορούν να ασχοληθούν με την ένταξή τους</p> <ul style="list-style-type: none"> • Περιεκτική σεξουαλική εκπαίδευση • Πρόσβαση σε υπηρεσίες σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας (μεταξύ των οποίων χαμηλού κόστους αντισύλληψη και υπηρεσίες αμβλώσεων)
Στέγαση	<ul style="list-style-type: none"> • Στέγαση με βάση το φύλο σε ξενώνες για γυναίκες που ειδικεύονται σε ΘΕΠ ή σε ιδιωτικά διαμερίσματα
Αποζημίωση και υλική υποστήριξη	<ul style="list-style-type: none"> • Βασισμένη στο φύλο, θυματοκεντρική υλική υποστήριξη, ανεξάρτητα από την ύπαρξη άδειας διαμονής • Βελτίωση της πρόσβασης σε επιδόματα τέκνων ανεξάρτητα από την ύπαρξη άδειας διαμονής
Ιατρική υποστήριξη	<ul style="list-style-type: none"> • Παροχή ιατρικής υποστήριξης ανεξάρτητα από την ύπαρξη άδειας διαμονής • Ευαίσθητη προς το φύλο ιατρική υποστήριξη, π.χ. γυναικολογική βοήθεια • Συμπερίληψη της ΑΓΓΟ στην ύλη και την πρακτική της ιατρικής • Συστηματική και υποχρεωτική εκπαίδευση για επαγγελματίες της υγείας
Ψυχολογική υποστήριξη	<ul style="list-style-type: none"> • Βασισμένα στο φύλο, ευαίσθητα προς το τραύμα μέτρα ψυχολογικής υποστήριξης και επαγγελματίες με γνώσεις στο πεδίο της ΕΠ και του τραύματος • Πρόβλεψη για θεραπευτικές επιλογές στη μητρική γλώσσα • Παροχή ψυχολογικής υποστήριξης χωρίς περιορισμούς εξαιτίας του νόμου περί μετανάστευσης. Προέκταση και ένταξη αυτής της υποστήριξης στο πλαίσιο της εθνικής πολιτικής υγείας
Πρόσβαση σε άλλα ενταξιακά μέτρα	<ul style="list-style-type: none"> • Διευκόλυνση της κοινωνικής, βασισμένης στο φύλο ένταξης π.χ. καλύπτοντας το κόστος συμμετοχής σε δραστηριότητες για μητέρες και παιδιά, αθλητικές δραστηριότητες, μαθήματα ραπτικής κ.λπ. • Καλύτερη χρήση των κέντρων εκπαίδευσης ενηλίκων για την εκπαίδευση και την κατάρτιση ΥΤΧ • Βελτίωση και χαμηλότερο κόστος/προσβασιμότητα των δραστηριοτήτων ένταξης (π.χ. προβλέποντας εναλλακτικές μεθόδους πληρωμής)
Πρόσβαση στην εκπαίδευση	<ul style="list-style-type: none"> • Παροχή μαθημάτων ένταξης ειδικά για γυναίκες • Προσωπικός χαρακτήρας της διδασκαλίας – μικρότερες ομάδες • Εκπαιδευτικές παρεμβάσεις/μαθήματα που να εστιάζουν στις καθημερινές ανάγκες των γυναικών (π.χ. προϊόντα υγιεινής, φροντίδα παιδιών, γονεϊκότητα, ευημερία, κ.λπ.)
Πρόσβαση στην απασχόληση	<ul style="list-style-type: none"> • Εξέταση των ατομικών αναγκών και απαιτήσεων σε σχέση με τα σχέδια εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης για ΘΕΠ • Ανάπτυξη ενός δικτύου αξιόπιστων εργοδοτών και

	<p>εκπαιδευτικών ιδρυμάτων</p> <ul style="list-style-type: none"> • Παροχή δωρεάν παιδικής φροντίδας
Πρόσβαση σε άλλες υπηρεσίες οικονομικής ενδυνάμωσης	<ul style="list-style-type: none"> • Χρηματοδοτούμενη κατάρτιση, αυτοαπασχόληση, νεοφυείς εταιρείες, κ.λπ. που θα προωθούν την οικονομική ανεξαρτησία • Πρόσβαση σε μαθήματα ψηφιακού αλφαριθμητισμού και δημιουργίας επαγγελματικού προφίλ • Εφαρμογή προγραμμάτων καθοδήγησης (συμπεριλαμβανομένης καθοδήγησης ομοτίμων) με εθελοντές και/ή ΘΕΠ • Εύκολα προσβάσιμες πληροφορίες σχετικά με τα εργασιακά δικαιώματα • Δημιουργία οργανώσεων για τα δικαιώματα των προσφυγισσών
Πολιτικές με βάση το φύλο	<ul style="list-style-type: none"> • Ένταξη της διάστασης της ισότητας των φύλων σε όλες τις πολιτικές ένταξης προκειμένου να διασφαλιστεί ότι μετανάστες και μετανάστριες ωφελούνται εξίσου και ότι οι ανάγκες των εκτοπισμένων μεταναστριών για προστασία και ένταξη καλύπτονται με θεσμική χρηματοδότηση • Υποστήριξη βασισμένη στο φύλο με επαρκή μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση (κόστη προσωπικού και υλικών) • Επέκταση των ξενώνων (και των κρατικών) για ΘΕΠ με μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση για ψυχοκοινωνική, νομική και ενταξιακή υποστήριξη • Επέκταση και χρηματοδότηση παιδικών σταθμών ώστε να γίνει οικονομικά εφικτή η παιδική φροντίδα • Δημιουργία βασισμένης στο φύλο διερμηνείας και πολιτιστικής μεσολάβησης • Χρηματοδότηση και εφαρμογή προγραμμάτων ευαισθητοποίησης της κυπριακής κοινωνίας για την καταπολέμηση του ρατσισμού και του σεξισμού (μέσω εθνικών εκστρατειών και εκπαιδευτικών προγραμμάτων) • Χρηματοδότηση και υποστήριξη ερευνών που θα εξετάζουν τα διαχωρισμένα ανά φύλο δεδομένα για την ένταξη ΘΕΠ, εκτοπισμένων μεταναστών/-ριών, καθώς και τη βία κατά προσφυγισσών • Άμεση άρση της επιφύλαξης για το Άρθρο 59 της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης της Κωνσταντινούπολης • Εφαρμογή των συστάσεων του Διαμεσολαβητή και άλλων φορέων που παρακολουθούν και αξιολογούν τις πολιτικές και τις προσπάθειες κατά της εμπορίας προσώπων

Ο πίνακας προσαρμόστηκε από το Wells κ.ά., 2021, σσ. 35-36.

Βιβλιογραφία

Angeli, M. (2020). *Gender dynamics in the reception & integration of displaced migrants*. Από το <https://medinstgenderstudies.org/gender-dynamics-across-reception-and-integration-in-cyprus/>.

ASSIST Project. (2020). *Assisting Trafficked Women: Eleven Principles of Assistance to Female Victims of Trafficking*. Από το <http://www.migrantwomennetwork.org/wp-content/uploads/ASSIST-Report-Web.pdf>.

Asylum Information Database (AIDA). (2020). *Country Report: Cyprus*. Cyprus Refugee Council and ECRE- European Council on Refugees and Exiles. Από το https://asylumineurope.org/wp-content/uploads/2021/04/AIDA-CY_2020update.pdf.

Council of Europe. (2008). *Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings*. Από το <https://rm.coe.int/168008371d>.

Council of Europe. (2011) *Directive 2011/36/EU of the European Parliament and of the Council of 5 April 2011 on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims, and replacing Council Framework Decision 2002/629/JHA*, OJ L 101, 15.4.2011, σ. 1–11. Από το <http://data.europa.eu/eli/dir/2011/36/oj>.

Council of Europe. (2011), *Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence*. Από το <https://www.refworld.org/docid/4ddb74f72.html>.

Council of the European Union. (2002) *Council Framework Decision 2002/629/JHA of 19 July 2002 on combating trafficking in human beings*. Από το http://data.europa.eu/eli/dec_framw/2002/629/oj.

Cyprus Refugee Law 6(I)/2000, CYP-2000-L-83805. Από το <https://www.refworld.org/docid/4a71aac22.htm>.

Emmenegger, P., & Stigwall, K. (2019). Women-Friendliness In European Asylum Policies: The Role of Women's Political Representation and Opposition to Non-EU Immigration, *Comparative Political Studies*, 52(9), 1293-1327.

European Asylum Support Office. (2021). *Operating Plan Agreed by EASO and the Republic of Cyprus*. Από το <https://bit.ly/3roXHbg>.

European Commission. (2016a). *Report from the Commission to the European Parliament and the Council assessing the extent to which Member States have taken the necessary measures in order to comply with Directive 2011/36/EU on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims in accordance with Article 23(1)*.

European Commission. (2016b). *Study on Comprehensive Policy Review of Anti-Trafficking Projects Funded by The European Commission*. Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Λουξεμβούργο.

European Commission. (2016c). *Study on the Gender Dimension of Trafficking in Human Beings*. Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Λουξεμβούργο.

European Commission. (2017). *COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL: Reporting on the follow-up to the EU Strategy towards the Eradication of trafficking in human beings and identifying further concrete actions*. Brussels, 4.12.2017 COM (2017).

European Commission. (2018). *REPORT FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL: Second report on the progress made in the fight against trafficking in human beings (2018) as required under Article 20 of Directive 2011/36/EU on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims*. Brussels, 3.12.2018 COM (2018).

European Institute for Gender Equality (EIGE). (2018). *Gender-Specific Measures in Anti-trafficking Actions*, EIGE: Βίλνιους.

European Institute of Gender Equality (EIGE). (2020). *Gender Equality Index 2020, Cyprus*. Από το <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2020/CY>.

European Parliament & The Council. (2013) *Directive 2013/33/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 laying down standards for the reception of applicants for international protection (recast)*. Από το <http://data.europa.eu/eli/dir/2013/33/oj>.

European Parliament Committee on Women's Rights and Gender Equality (FEMM). (2018). *Backlash in Gender Equality and Women's and Girls' Rights*. Από το [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/604955/IPOL_STU\(2018\)604955_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/604955/IPOL_STU(2018)604955_EN.pdf).

European Union Agency for Law Enforcement Cooperation (EUROPOL). (2019). *European Migrant Smuggling Centre 3rd Annual Activity Report – 2018*. Από το <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/emsc-3rd-annual-activity-report-%E2%80%93-2018>.

European Union Agency for Law Enforcement Cooperation. (2021). *Human trafficking is one of the EMPACT priorities, Europol's priority crime areas, under the 2018–2021 EU Policy Cycle*. Από το <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-trends/crime-areas/trafficking-in-human-beings>.

Eurostat. (2019). *Asylum Quarterly Report*. Από το https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Asylum_quarterly_report#Main_trends_in_the_number_of_asylum_applicants.

Frontex. (2008). *Risk Analysis for 2018*. Warsaw, Poland. Από το https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Risk_Analysis/Risk_Analysis_for_2018.pdf.

GRETA. (2020). *Evaluation Report Cyprus, Third Evaluation Round-Access to justice and effective remedies for victims of trafficking in human beings (11 June)*, Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings. GRETA and Committee of the Parties Council of Europe Strasbourg Cedex· Γαλλία. Από το <https://rm.coe.int/greta-2020-04-fgr-cyp-en/16809eb53f>.

Harding, S. (1991). *Whose Science? Whose Knowledge? Thinking from Women's Lives*. Μίλτον Κινς, ΗΒ: Open University Press.

Hsieh, H.-F., & Shannon, S. E. (2005). Three Approaches to Qualitative Content Analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9), 1277–1288. Από το <https://doi.org/10.1177/1049732305276687>.

International Labour Organization. (2020). *Global guidelines on the economic reintegration of victims of forced labour through lifelong learning and skills development approaches*. Γενεύη: ILO. Από το https://www.ilo.org/skills/areas/skills-for-youth-employment/WCMS_762709/lang--en/index.htm.

International Organization for Migration. (2017). *Human Smuggling, Migration Research*, Rome. Από το <https://www.iom.int/news/un-migration-agency-issues-report-arrivals-sexually-exploited-migrants-chiefly-nigeria>.

Kyritsi, T., Pashia, E., & Andreou, M. (2020). *THE CONSEQUENCES OF THE COVID-19 PANDEMIC TO THE YOUNG MIGRANT WOMEN LIVING IN CYPRUS*. Centre for Gender Equality and History. Λευκωσία, Κύπρος.

Νόμος 60(I)/2014 περί της Πρόληψης και της Καταπολέμησης της Εμπορίας και Εκμετάλλευσης Προσώπων και της Προστασίας των Θυμάτων, CYP-2014-L-100603, Επίσημη εφημερίδα, 2014-04-15, Μέρος I(I), Ν° 4441, σσ. 352-420. Από το https://www.ilo.org/dyn/natlex/natlex4.detail?p_isn=100603&p_lang=en.

Lilja, I. (2019). *Handbook on Counselling Asylum Seeking and Refugee Women Victims of Gender-Based Violence*. Από το https://daten2.verwaltungsportal.de/dateien/seitengenerator/0832ea4e327556b1629db18c84df60f186819/project_handbook_ccm-gbv_en.pdf.

Mayring, P. (2014). *Qualitative content analysis: theoretical foundation, basic procedures and software solution*. Από το <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssao-395173>.

Mediterranean Institute of Gender Studies (υπό έκδοση). *Fact Sheet on Women and Power in Cyprus*. www.medinstgenderstudies.org.

Mediterranean Institute of Gender Studies (MIGS). (2007). *Mapping the Realities of Trafficking in Women for the purpose of sexual exploitation in Cyprus, Final research report*. Από το http://lastradainternational.org/lisidocs/505%20migs-trafficking-report_final_711.pdf.

Mediterranean Institute of Gender Studies. (2015). *I thought I was applying as a care giver: Combating trafficking in women for labour exploitation in domestic work*. Λευκωσία, Κύπρος: University of Nicosia Press.

Σχέδιο Δράσης κατά της Εμπορίας Προσώπων 2019-2021. Πολυθεματική Συντονιστική Ομάδα κατά της Εμπορίας Προσώπων. Υπουργείο Εσωτερικών Κύπρου. Από το: <https://bit.ly/3x4plwd>.

Εθνικός Μηχανισμός Αναφοράς. (2016). Οδηγίες για τον χειρισμό περιπτώσεων εμπορίας προσώπων. Υπουργείο Εσωτερικών Κύπρου, Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών. ISBN: 978-9963-50-372-8. Από το: <https://bit.ly/3y72wjz>.

Pesce, F. & Christodoulou, J. (2017). *Women's Economic Independence, The Way Out of Intimate Partner Violence - Theory and Practice In The EU*. Από το <https://www.wegoproject.eu/sites/default/files/media/Comparative-Research-Analysis-Final-Report.pdf>.

UNCHR Cyprus. (2019). *Thematic Factsheet: Integration Capacity*. Από το https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2020/02/Thematic_Factsheet_Integration_DEC_2019.pdf.

UNHCR Cyprus. (2018). *Towards a Comprehensive Refugee Integration Strategy for Cyprus*. Λευκωσία. Από το https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2018/07/Integration_Report_2018.pdf.

United Nations Inter-Agency Project on Human Trafficking (UNIAP). (2008). *Guide to Ethics and Human Rights in Counter-Trafficking- Ethical Standards for Counter-Trafficking Research and Programming*. Bangkok: United Nations Inter-Agency Project on Human Trafficking. Από το https://documentation.lastradainternational.org/lisidocs/uniap_08_guide_counter_0109.pdf .

US State Department. (2020). *Trafficking In Persons Report 2020*. Από το <https://www.state.gov/reports/2020-trafficking-in-persons-report/cyprus/> (18 Μαρτίου 2021).

US State Department. (2020). *Trafficking In Persons Report 2021*. Από το https://www.state.gov/wp-content/uploads/2021/07/TIP_Report_Final_20210701.pdf (18 Μαρτίου 2021).

Wells, A., Greiter, L., & Richler-Yazeji, V. (2021). *Mind the Gap Report: COALESCE for Support In Germany. Needs Analysis for the Integration of Migrant Female Victims of Trafficking for Sexual Exploitation/Abuse*. Γερμανία: SOLWODI.

Yonkova, N., Gillan, S., Keegan, E., Charlton, D., O'Connor, M. & Zonbina, A. (2017). *Protecting Victims: An Analysis of the Anti-trafficking Directive from the Perspective of a Victim of Gender-based Violence*. Από το <https://eige.europa.eu/publications/gender-specificmeasures-anti-trafficking-actions-report>.

Yonkova, N., Henderson, M., & Campbell, J. O. (2020). *Assisting Trafficked Women: Best practice principles of gender-specific legal assistance and integration supports to third country national female victims of trafficking for sexual exploitation*. Από το <https://www.immigrantcouncil.ie/sites/default/files/2020-11/Assisting-Trafficked-Women-Best-practice-principles-of-gender-specific-assistance-IE.pdf>.

Παραρτήματα

Παράρτημα 1 - Ερωτήσεις για συνεντεύξεις με γυναίκες που έχουν αναγνωριστεί ως θύματα εμπορίας προσώπων (ΘΕΠ)

Πείτε μου λίγο για τον καιρό που βρίσκεστε εδώ, στην Κύπρο.

- Πόσο καιρό είστε στην Κύπρο;
- Ποιο είναι το νομικό σας στάτους αυτή τη στιγμή (ΑΑ, ΔΠ, ΘΕΠ)
- Πότε αναγνωριστήκατε ως θύμα εμπορίας προσώπων;

Στην Κύπρο, τα άτομα που είναι θύματα εμπορίας προσώπων έχουν ορισμένα δικαιώματα. Πώς μάθατε για τα δικαιώματα αυτά;

- Πότε ενημερωθήκατε κι από ποιον; (Ρωτήστε επίσης αν γνωρίζει τις διαδικασίες, αν έχει πληροφόρηση για τα βήματα που πρέπει να ακολουθήσει, κ.λπ.)

Έχετε λάβει κάποια υποστήριξη από τότε που φτάσατε στην Κύπρο; Αν ναι, τι είδους υποστήριξη λάβατε στην Κύπρο και από ποιον;

- Σας βοήθησαν οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας; Αν ναι, ποια ήταν η εμπειρία σας;
- Πέρασατε από συνέντευξη με την αστυνομία; Ποια ήταν η εμπειρία σας από την συνέντευξη με την αστυνομία; Σας ενημέρωσε η αστυνομία για την απόφασή της μετά τη συνέντευξη; Αν ναι, πώς σας ενημέρωσαν; Σας ανακοινώθηκε η απόφαση σε γλώσσα που να την κατανοείτε;
- Σας προσφέρθηκε ασφαλής στέγαση; Ήταν η στέγαση αυτή σε ξενώνα; Αν δεν ήταν σε ξενώνα, σας δόθηκε βοήθεια για να βρείτε στέγη; Αν ναι, από ποιον;
- Σας προσφέρθηκε ψυχολογική υποστήριξη; Αν ναι, ποιος σας βοήθησε να τη βρείτε; Σας δόθηκε από το κράτος ή από κάποια ΜΚΟ;
- Λάβατε οικονομική υποστήριξη; Αν ναι, ήταν από ΜΚΟ ή από το κράτος; Τι είδους οικονομική υποστήριξη λάβατε; Μετρητά, κάλυψη εξόδων για υπηρεσίες;
- Είχατε πρόσβαση σε (έκτακτη και αναγκαία) ιατρική φροντίδα; Ήταν η πρόσβαση αυτή δωρεάν;
- Είχατε πρόσβαση σε υπηρεσίες διερμηνείας και μετάφρασης; (αν είναι δόκιμο ερώτημα) Επίσης, διευκρινίστε αν ό,τι σας δόθηκε γραπτώς ήταν μεταφρασμένο. Ποιος παρείχε αυτές τις υπηρεσίες (κρατική υπηρεσία ή ΜΚΟ);
- Ποιος σας βοήθησε να κάνετε αίτηση για οικονομική υποστήριξη, πρόσβαση σε ιατρική φροντίδα και ψυχολογική υποστήριξη; Πώς σας βοήθησαν σε αυτό οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας (αν βοήθησαν);
- Ποιος σας βοήθησε να αποκτήσετε ιατρική κάρτα;

Πώς σας φαίνεται η ζωή σας στην Κύπρο;

- Εργάζεστε αυτή τη στιγμή; Σας βοήθησε κάποιος να βρείτε δουλειά; (Διευκρινίστε επίσης αν η ερωτώμενη είχε στην πράξη την ίδια πρόσβαση στην αγορά εργασίας με τους Κύπριους πολίτες.)
- Έχετε άδεια διαμονής λόγω του ότι είστε ΘΕΠ; Εξακολουθεί να ισχύει; (Αν όχι, ρωτήστε ποια ήταν η μεγαλύτερη δυσκολία με αυτή την αλλαγή.)
- Σκέφτεστε να επιστρέψετε στην πατρίδα σας; Γιατί;
- Αισθάνεστε ασφαλής στην Κύπρο;

- Είστε ευχαριστημένη με τη σημερινή κατάσταση της διαβίωσής σας; Έχει βελτιωθεί από τη στιγμή που αναγνωριστήκατε ως θύμα εμπορίας προσώπων/σας δόθηκε διεθνής προστασία;

Έχετε μια αίσθηση κοινότητας στην Κύπρο;

- Αισθάνεστε ότι ανήκετε στην κυπριακή κοινωνία; Σε ποιο βαθμό αισθάνεστε ότι ανήκετε στην κυπριακή κοινωνία;
- Τι σας δυσκολεύει να αισθανθείτε ότι ανήκετε στην κυπριακή κοινωνία;
- Τι θα μπορούσε να σας βοηθήσει να νιώσετε ότι ανήκετε περισσότερο στην κυπριακή κοινωνία στο μέλλον;

Ποιος πιστεύετε ότι σας βοήθησε περισσότερο να αποκτήσετε πρόσβαση σε υπηρεσίες και υποστήριξη;

- Έχετε λάβει οποιαδήποτε υποστήριξη από ΜΚΟ (δώστε παραδείγματα ΜΚΟ αν το ερώτημα δεν είναι σαφές); Περιγράψτε το είδος της υποστήριξης που λάβατε. (δώστε παραδείγματα: οικονομική, συμβουλές, υπεράσπιση, ψυχολογική υποστήριξη, μετάφραση, κ.λπ.)
- Τι θα μπορούσαν να κάνουν διαφορετικά οι ΜΚΟ για να αισθανθείτε ότι έχετε περισσότερη υποστήριξη;
- Τι θα μπορούσαν να κάνουν διαφορετικά οι κρατικοί φορείς (π.χ. οι ΥΚΕ) για να αισθανθείτε ότι έχετε περισσότερη υποστήριξη;

Σημείωση: Σε όλη τη διάρκεια της συνέντευξης, είναι σημαντικό να διευκρινίζεται αν οι υπηρεσίες για τις οποίες ρωτάμε είναι οι υπηρεσίες που λαμβάνει κανείς ως αιτών/-ούσα άσυλο/δικαιούχος διεθνούς προστασίας ή ως θύμα εμπορίας προσώπων.

Παράρτημα 2 - Ερωτήσεις για συνεντεύξεις με γυναίκες που δεν έχουν αναγνωριστεί ως θύματα εμπορίας προσώπων (ΘΕΠ)

Αυτός ο οδηγός χρησιμοποιήθηκε για συνεντεύξεις με γυναίκες απορριφθείσες αιτήσεις για στάτους ΘΕΠ ή που βρίσκονται στη διαδικασία αναγνώρισης τη στιγμή της συνέντευξης.

Πείτε μου λίγο για τον καιρό που βρίσκεστε εδώ, στην Κύπρο.

- Πόσο καιρό είστε στην Κύπρο;
- Ποιο είναι το νομικό σας στάτους αυτή τη στιγμή (ΑΑ, ΔΠ, ΘΕΠ)

Λάβατε κάποια βοήθεια από κρατικές υπηρεσίες;

- Ποια ήταν η εμπειρία σας όταν λάβατε βοήθεια από τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας;
- Ποια ήταν η εμπειρία σας όταν δώσατε συνέντευξη στην αστυνομία;
- Σας ενημέρωσε η αστυνομία για την απόφασή της μετά τη συνέντευξη; Αν ναι, πώς σας ενημέρωσε; Σας ενημέρωσε σε γλώσσα που να μπορείτε να καταλάβετε/είχατε πρόσβαση σε υπηρεσίες μετάφρασης; Αν όχι, πόσο καιρό περιμένετε την απόφασή τους;

Έχετε λάβει οποιαδήποτε υποστήριξη από τότε που φτάσατε στην Κύπρο; Αν ναι, τι υποστήριξη λάβατε στην Κύπρο και από ποιον;

- Σας προσφέρθηκε ασφαλής στέγαση; Ήταν η στέγαση αυτή σε ξενώνα; Αν δεν ήταν σε ξενώνα, σας δόθηκε βοήθεια για να βρείτε στέγη; Αν ναι, από ποιον;
- Σας προσφέρθηκε ψυχολογική υποστήριξη; Αν ναι, ποιος σας βοήθησε να τη βρείτε; Σας δόθηκε από το κράτος ή από κάποια ΜΚΟ;
- Λάβατε οικονομική υποστήριξη; Αν ναι, ήταν από ΜΚΟ ή από το κράτος; Τι είδους οικονομική υποστήριξη λάβατε; Μετρητά, κάλυψη εξόδων για υπηρεσίες;
- Είχατε πρόσβαση σε (έκτακτη και αναγκαία) ιατρική φροντίδα; Ήταν η πρόσβαση αυτή δωρεάν;
- Είχατε πρόσβαση σε υπηρεσίες διερμηνείας και μετάφρασης; (αν είναι δόκιμο ερώτημα) Επίσης, διευκρινίστε αν ό,τι σας δόθηκε γραπτώς ήταν μεταφρασμένο. Ποιος παρείχε αυτές τις υπηρεσίες (κρατική υπηρεσία ή ΜΚΟ);
- Ποιος σας βοήθησε να κάνετε αίτηση για οικονομική υποστήριξη, πρόσβαση σε ιατρική φροντίδα και ψυχολογική υποστήριξη; Πώς σας βοήθησαν σε αυτό οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας (αν βοήθησαν);
- Ποιος σας βοήθησε να αποκτήσετε ιατρική κάρτα;

Πώς σας φαίνεται η ζωή στην Κύπρο;

- Αισθάνεστε ότι ανήκετε στην κυπριακή κοινωνία; Σκέφτεστε να επιστρέψετε στην πατρίδα σας; Γιατί;
- Αισθάνεστε ασφαλής στην Κύπρο; Γιατί;
- Είστε ευχαριστημένη με τη σημερινή κατάσταση της διαβίωσής σας; Αν ισχύει: Έχει βελτιωθεί από τότε που σας δόθηκε διεθνής προστασία;
- Τι σας βοήθησε να αισθανθείτε ότι ανήκετε περισσότερο στην κυπριακή κοινωνία;
- Τι σας δυσκολεύει να αισθανθείτε ότι ανήκετε/συμπεριλαμβάνεστε στην κυπριακή κοινωνία;

- Τι θα σας βοηθούσε να νιώσετε περισσότερο ότι ανήκετε/συμπεριλαμβάνεστε στην κυπριακή κοινωνία στο μέλλον;

Ποιος πιστεύετε ότι σας βοήθησε περισσότερο να αποκτήσετε πρόσβαση σε υπηρεσίες και υποστήριξη;

- Έχετε λάβει οποιαδήποτε υποστήριξη από ΜΚΟ (δώστε παραδείγματα ΜΚΟ αν το ερώτημα δεν είναι σαφές); Περιγράψτε το είδος της υποστήριξης που λάβατε. (δώστε παραδείγματα: οικονομική, συμβουλές, υπεράσπιση, ψυχολογική υποστήριξη, μετάφραση, κ.λπ.)
- Τι θα μπορούσαν να κάνουν διαφορετικά οι ΜΚΟ για να αισθανθείτε ότι έχετε περισσότερη υποστήριξη;
- Τι θα μπορούσαν να κάνουν διαφορετικά οι κρατικοί φορείς (π.χ. οι ΥΚΕ) για να αισθανθείτε ότι έχετε περισσότερη υποστήριξη;

Σημείωση: Οι ερωτήσεις 7-9 και 12 πρέπει να τεθούν με επιφύλαξη καθώς, σύμφωνα με το νόμο, τα δυνητικά ή απορριφθέντα θύματα εμπορίας προσώπων δεν έχουν τέτοια δικαιώματα. Το κενό καλύπτεται συνήθως με τα δικαιώματα που έχουν ως αιτούσες άσυλο.

COALESCE

Funded by the European Union's
Asylum, Migration and Integration Fund

MEDITERRANEAN
INSTITUTE OF
GENDER STUDIES